

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONKURENCIJOS TARYBA

VEIKLOS ATASKAITA 2022

KT.GOV.LT

Turinys

I. Pagrindiniai veiklos rezultatai	3
II. Pirmininko žodis	4
III. Svarbiausi darbai ir įvykiai	6
IV. Pagrindinių veiklų apžvalga	9
V. Konkurenciją ribojantys susitarimai	14
VI. Koncentracijų priežiūra	26
VII. Viešųjų ir dominuojančių subjektų priežiūra	36
• Viešųjų subjektų priežiūra	36
• VSĮ 9(1) str. priežiūra	41
• Dominuojančių subjektų priežiūra	43
VIII. Teisėkūra	48
IX. Valstybės pagalba	55
X. Mažmeninė prekyba	58
XI. Rinkų tyrimai	61
XII. Teismų sprendimai	62
XIII. Švietimas konkurencijos srityje	67
XIV. Tarptautinis bendradarbiavimas	74
XV. Žmogiškieji ir finansiniai ištekliai	81
• Komanda	81
• Finansavimas	84

Ataskaitoje naudojamos santrumpos:

CTADB – Centralizuotoji techninės apžiūros duomenų bazė
EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EIMIN – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
EK – Europos Komisija
ES – Europos Sąjunga
ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
KĮ – Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas
KT – Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba
LTSA – Lietuvos transporto saugos administracija
LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
MPĮ – Mažmeninės prekybos įmonė
MPĮNVDĮ – Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių
nešąžiningų veiksmų draudimo įstatymas
NT – nekilnojamasis turtas
SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
VAAT – Vilniaus apygardos administracinis teismas
VSĮ – Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas
VU – Vilniaus universitetas

I Pagrindiniai veiklos rezultatai

1:6,9 1 Eur, skirtas Konkurencijos tarybos veiklai, atnešė 6,9 Eur tikėtinos naudos

18,5 mln. Eur vidutinė metinė tiesioginė tikėtina nauda vartotojams 2020–2022 m.

Nustatyti **2** Konkurencijos įstatymo pažeidimai

74 346 570 Eur skirta baudų

15 083 200 Eur baudų, skirtų už ankstesnius pažeidimus, sumokėta į valstybės biudžetą

453 įvertinti teisės aktų projektai

75 proc. – į tiek Konkurencijos tarybos pastabų dėl teisės aktų projektų buvo atsižvelgta

Duoti **17** leidimų vykdyti koncentracijas, iš jų vienas – su įsipareigojimais

2 sandoriai uždrausti

21 valstybės pagalbos priemonė pateikta derinti Europos Komisijai arba pratęsta

77 proc. Konkurencijos tarybos sprendimų visiškai ar iš dalies patvirtino teismai

II Pirmininko žodis

Kas yra teisinga kaina? Scholastai, kuriems šis klausimas kilo gerokai anksčiau, nei prasidėjo 2022 m. įsibėgėjusi infliacija, siūlė elegantiškai paprastą atsakymą: teisinga yra viešosios valdžios nustatyta arba natūrali kaina, su sąlyga, kad pastaroji nėra paveikta sukčiavimo ar prievartos.

Atsakymo paprastumas slepia esminius nuomonių skirtumus tiek tarp pačių viduramžių autorių, tiek ir tarp šiuolaikinių jų darbų komentatorių. Dalis pastarųjų mano, kad natūrali kaina yra ne kas kita kaip rinkos kaina. Šią poziciją puikiai atspindi vienas iš vėlyvųjų scholastų, rašiusių, jog kaina priklauso nuo prekių, pardavėjų ar pinigų pertekliaus arba trūkumo, o ne nuo kaštų, darbo ar rizikos. Kiti teigia – ir sulaukia pritarimo iš marksistinės ekonomikos atstovų – jog kaina turi būti pagrįsta kaštais. Tretieji bando išvengti šios priešpriešos aiškindami (jei tik nuo to tampa aiškiau), kad teisinga kaina yra tokia, kurią tarpusavyje nustato teisingas pardavėjas ir teisingas pirkėjas, atsižvelgdami vienas į kito bei į bendruomenės naudą^[1].

Metinės ataskaitos įžanga nėra ta vieta, kur skaitytojas galėtų tikėtis rasti viduramžius siekiančio ginčo sprendimą. Akivaizdu bent tiek, kad atsakymų į kai kuriuos klausimus paieška užtrunka. Scholastai ekonomikos problemas vertino etiniu požiūriu, o praktinis „teisingos kainos“ teorijos pritaikomumas nebuvo stiprioji jų pusė, tad, ieškodamos atsakymų šiais laikais, konkurencijos institucijos turi taikyti savąją teisingos kainos interpretaciją.

Visų pirma, skirtingai nuo scholastų, kurie neabejojo viešosios valdžios teise reguliuoti prekių kainas, konkurencijos institucijos kur kas skeptiškiau vertina sureguliuotų kainų teisingumą – net jeigu reguliavimą vykdo Teisingumo ministerija, kaip atsitiko *Notarų įkainių* byloje.

¹ Norintiems toliau skaityti apie scholastų požiūrį į teisingas kainas, o ne Konkurencijos tarybos metinę ataskaitą, žr. De Roover, R. (1951). Monopoly Theory Prior to Adam Smith: A Revision. *The Quarterly Journal of Economics*, 65(4), 492–524; De Roover, R. (1958). The Concept of the Just Price: Theory and Economic Policy. *The Journal of Economic History*, 18(4), 418–434. Koehn, D., Wilbratte, B. (2012). A Defense of a Thomistic Concept of the Just Price. *Business Ethics Quarterly*, 22(3), 501–526.

Joje Konkurencijos taryba 2020 m. pripažino, kad ministerija, nustatydamą minimalius ir fiksuotus notarų įkainius, apribojo notarų galimybes konkuruoti paslaugų kainomis. Bylą nagrinėjantis Vilniaus apygardos administracinis teismas ją sustabdė laukdamas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimo susijusioje byloje *Notarai vs Konkurencijos tarybą*, o pastaroji nukeliavo į ES Teisingumo Teismą, kuris 2022 m. išklaušė šalių pozicijas ir 2023 m. turėtų pateikti savo išvadą nacionaliniam teismui.

Reguliavimas kėlė abejonių ir *Vaistų antkainių* byloje – 2022 m. gruodį Konkurencijos taryba pripažino, kad Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus antkainių dydžius paveikė konkurenciją ribojantis vaistais prekiaujančių įmonių susitarimas. Jo nesant, ministerijos nustatyti antkainiai galėjo būti mažesni.

Vaistų antkainių byla rodo ir kitą svarbų dalyką – „teisingai“ kainai paskaičiuoti nėra jokios visuotinai priimtinos formulės, kurią konkurencijos institucijos galėtų pritaikyti. Rinkos ekonomikose konkrečių kainų lemia konkurencijos procesas, tad konkurencijos institucijos didžiausią dėmesį skiria tam, kad išsiaiškintų ir pašalintų šio proceso iškraipymus.

Konkurencijos iškraipymų gali būti įvairių. *Vaistų antkainių* byloje konkurentai susitarė dėl jiems priimtino antkainių lygio. *Nekilnojamojo turto agentūrų* byloje, kurią Konkurencijos taryba užbaigė 2022 m. gruodį, agentūros pasidalijo klientais bei sutarė nevilioti darbuotojų. Taip klientams buvo apribota galimybė gauti geresnes paslaugų kainas, o darbuotojams – geresnį darbo užmokestį.

Iškraipyti ar apriboti konkurenciją įmonės gali ir susijungdamos, ypač, kai tai daro artimi konkurentai. Du tokius susijungimus – bilietų platinimo ir miltų, jų mišinių bei pigių makaronų rinkose – Konkurencijos taryba 2022 m. uždraudė, o dar vienu atveju elektroninių dienynų paslaugas teikiančių bei skaitmeninį mokymo turinį parduodančių įmonių susijungimą institucija leido tik sandorio šalims prisiėmus įsipareigojimus konkurencijai išsaugoti.

Visi minėti pavyzdžiai atskleidžia pagrindinį šiuolaikinės konkurencijos institucijos bei scholastų skirtumą. Viduramžių mąstytojai savo teorijas rašė sėdėdami bibliotekose. Biblioteką turi ir Konkurencijos taryba, tačiau mūsų tyrimai yra empiriniai, vedantys mus už bibliotekos ribų, kad suprastume, kaip veikia tiriamos rinkos. Tai darbas, kurio sėkmę lemia visų komandos narių bendros pastangos. Savo kolegoms – esamiems ir buvusiems – dėkoju už galimybę 12 metų dirbti vienoje komandoje. Saugokite ją ir saugokite konkurenciją.

Šarūnas Keserauskas,
Konkurencijos tarybos pirmininkas

III Svarbiausi darbai ir įvykiai

Nustatėme 2 Konkurencijos įstatymo pažeidimus:

- **Lietuvos vaistinių asociacija ir 8-ios jai priklausančios bendrovės** sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą, kai suderino kompensuojamųjų vaistų antkainius, pateiktus tvirtinti Sveikatos apsaugos ministerijai;
- **Lietuvos nekilnojamojo turto agentūrų asociacija ir jos 39 narės** susitarė nevilioti vienos kitų klientų bei brokerių ir taip apribojo tarpusavio konkurenciją.

Prižiūrėjome rinkose vykstančias koncentracijas:

- **davėme 17 leidimų**, vieną jų – vykdyti koncentraciją elektroninių dienynų paslaugų rinkoje šalims prisiėmus įsipareigojimus, kad būtų išsaugota veiksminga konkurencija;
- **nagrinėdami 5 sandorius atlikome išsamią teisinę ir ekonominę analizę** bilietų platinimo, vaistų prekybos, miltų, makaronų ir kitų produktų gamybos, elektroninių dienynų bei sanatorinio gydymo paslaugų rinkose;
- **nedavėme leidimo** vykdyti koncentraciją miltų, makaronų ir kitų produktų gamybos sektoriuje, kad nebūtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija;
- **savo iniciatyva išnagrinėję jau įvykusią koncentraciją bilietų įvairius renginius platinimo rinkoje**, nustatėme, kad po sandorio galėjo būti sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija, todėl leidimo nedavėme;
- **vieną koncentraciją pradėjome nagrinėti savo iniciatyva**, kilus įtarimui, kad dėl sandorio galėjo būti sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija kėlimo įrenginių (liftų) techninės priežiūros rinkoje Lietuvoje.

Pržiūrėjome viešųjų subjektų veiklą ir teikėme siūlymus dėl teisės aktų projektų:

- **Vyriausybė atsižvelgė į mūsų siūlymą ir nustatė**, kad, siekiant sušvelninti elektros energijos ir gamtinių dujų kainų kilimą, valstybės kompensacija turi būti panaudojama buitiniams vartotojams, bet ne elektros energijos ir (ar) gamtinių dujų tiekėjams įgyti ekonominę naudą, kurios jie negautų įprastomis rinkos sąlygomis;
- Susisiekimo ministerija, tobulindama Kelių transporto kodekso ir kitų teisės aktų projektus, **atsižvelgė į mūsų rekomendacijas atsisakyti dalies vežėjų licencijavimo sąlygų**, suteikiančių nepagrįstų privilegijų kai kuriems verslo atstovams;
- pasiūlėme Sveikatos apsaugos ministerijai ir Vyriausybei **keisti Farmacijos įstatymą ir kitus teisės aktus**, įtvirtinant, be kita ko, aiškius bei skaidrius kompensuojamųjų vaistų antkainių nustatymo kriterijus.

Pasiūlėme ir prisidėjome rengiant Viešųjų pirkimų įstatymo pataisas, pagal kurias nuo 2023 m., įsiteisėjus Konkurencijos tarybos sprendimams dėl konkurenciją ribojančių susitarimų viešuosiuose pirkimuose, perkančiosios organizacijos privalės reikalauti pažeidėjų atlyginti žalą.

Pakartotinai pasiūlėme Ekonomikos ir inovacijų ministerijai veiksmingiau užtikrinti maisto bei gėrimų tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų interesų pusiausvyrą:

- papildyti draudžiamų nesąžiningų veiksmų sąrašą ir numatyti, kad prekybos įmonėms būtų draudžiama iš tiekėjų reikalauti pristatyti prekes, jeigu tiek dėl jų kiekio, tiek dėl pristatymo termino šalys nesusitarė raštu.

Konsultavome valstybės institucijas, kurios pateikė Europos Komisijai derinti ar pratęsti 21 valstybės pagalbos priemonę, iš jų – 10 skirtų paremti nuo Rusijos sukkelto karo Ukrainoje nukentėjusiems Lietuvos verslo sektoriams.

Teismai patvirtino Konkurencijos tarybos sprendimus reikšmingose bylose:

- Vilniaus miesto savivaldybės organizuotame kapinių priežiūros paslaugų viešajame pirkime dalyvavusios konkurentės „Būsto aplinka“ ir „Naujininkų ūkis“, padedant „City Service Engineering“, **susitarė pateikti suderintus komercinius pasiūlymus**, įskaitant paslaugų kainas, ir konkurse tik imitavo konkurenciją;
- kino filmų platintoja „Theatrical Film Distribution“ ir vienai įmonių grupei priklausančios bendrovės „NCG Distribution“ bei „Forum Cinemas“ **susitarė dėl platinamų filmų kainų**, siekdamas apriboti akcijų ir nuolaidų bilietams į kino filmus taikymą vartotojams;
- prekybos tinklą IKI valdanti bendrovė „Palink“ **atliko draudžiamus veiksmus maisto, gėrimų tiekėjų atžvilgiu** ir pažeidė Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymą.

Kartu su Latvijos konkurencijos institucija, atsižvelgę į e. prekybos plėtrą, vykdėme šio sektoriaus dalyvių apklausas, siekdami išsiaiškinti, ar verslas susiduria su galimais konkurencijos ribojimais e. prekyvietėse bei kokios problemos galėtų būti aktualios abiejose Baltijos valstybėse veikiančioms įmonėms.

Vykdėme šviečiamąją veiklą konkurencijos srityje:

- **vedėme mokymus ir konsultavome perkančiąsias organizacijas**, kaip jos galėtų prisidėti užtikrinant konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, valdžios institucijas – dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo, kaip užtikrinti sąžiningą konkurenciją;
- konsultavome asmenis, **kokia informacija būtų laikoma pagrįstais įrodymais apie galimą kartelinį susitarimą**, ir raginome mums pranešti apie pažeidimus;
- atkreipėme verslo atstovų dėmesį, kad **dalyvavimas asociacijų veikloje neturi tapti priedanga konkurentams sudaryti susitarimus**, ribojančius konkurenciją;
- **informavome apie įstatymų pokyčius tiekėjus**, kaip jie gali ginti savo interesus, jeigu susidurtų su nesąžininga prekybos praktika;
- konkurencijos teisės ekspertus, verslo, akademinės bendruomenės atstovus, politikus pakvietėme į **tarptautinę konferenciją, skirtą Konkurencijos tarybos veiklos 30-mečiui**.

IV Pagrindinių veiklų apžvalga

Apie instituciją

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (KT) yra savarankiška valstybės įstaiga, atskaitinga Lietuvos Respublikos Seimui, vykdanči valstybinę konkurencijos politiką ir prižiūrinti, kaip laikomasi įstatymų, kurių priežiūra pavesta KT, reikalavimų. Institucijos teisinė autonomija, įtvirtinta Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme (KĮ), garantuoja priimamų sprendimų nešališkumą.

KT misija – saugoti veiksmingą konkurenciją dėl vartotojų gerovės, ir ji tai daro vykdydama savo funkcijas: įgyvendindama Lietuvos konkurencijos politiką bei prižiūrėdama kaip Lietuvos rinkos dalyviai ir viešojo administravimo subjektai laikosi jos kompetencijai priskirtų įstatymų reikalavimų.

KT sudaro pirmininkas ir 4 nariai – juos Ministro Pirmininko teikimu skiria Prezidentas šešerių metų kadencijai. Tas pats asmuo KT pirmininku ar nariu gali būti paskirtas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės.

Nuo 2021 m. rugsėjo 10 d. KT sudaro (nuotr. iš kairės): Medeina Augustinavičienė, Irma Urmonaitė (pirmininko pavaduotoja), Šarūnas Keserauskas (pirmininkas), Karina Kučaidze ir Elonas Šatas (pirmininko pavaduotojas)

Veiklos tikslas ir 2022 m. strateginiai prioritetai

Vykdydama valstybinę konkurencijos politiką, KT prižiūri, kaip laikomasi KĮ bei jai patikėtų taikyti Europos Sąjungos (ES) konkurencijos teisės reikalavimų, koordinuoja ES valstybės pagalbos taisyklių įgyvendinimą Lietuvoje. KT taip pat vykdo funkcijas, numatytas Vietos savivaldos įstatyme (VSI), Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatyme (MPĮNVDĮ).

Pagrindinis vidutinės trukmės KT strateginio planavimo dokumentas – Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2022–2024 m. strateginis veiklos planas, apibrėžiantis institucijos strateginius tikslus ir uždavinius jų įgyvendinimui bei rodiklius, yra skelbiamas KT svetainėje.

KT veiklos tikslas – siekti, kad institucijos veikla duotų kuo didesnę naudą vartotojams, stiprinti švietimą konkurencijos srityje ir didinti KT veiklos efektyvumą. Veiklos tikslo poveikio rodiklio reikšmė – santykis tarp vidutinės metinės (3 metų) tikėtinos tiesioginės naudos vartotojams ir KT vidutinio metinio (3 metų) biudžeto.

KT, vykdydama jai įstatymais nustatytas funkcijas, vadovaujasi Veiklos prioritetu, kuris sudaro galimybes naudoti institucijos išteklius taip, kad būtų kiek įmanoma geriau prisidedama prie veiksmingos konkurencijos apsaugos ir teikiama kuo didesnė nauda vartotojams.

Spręsdama tyrimų atlikimo ir kitus veiklos klausimus, KT vadovaujasi šiais principais:

- įtaka veiksmingai konkurencijai ir vartotojų gerovei;
- strateginė reikšmė;
- racionalus išteklių naudojimas.

2022 m. buvo nustatyti šie prioritetai:

- kurti vertę vartotojams, ypatingą dėmesį skiriant šiems sektoriniams prioritetams: konkurencijos ribojimai darbo rinkoje; sveikatos sektorius (įskaitant farmaciją); mažmeninė prekyba; elektroninė prekyba;
- užtikrinti profesionalumą vykdant numatytas funkcijas ir ypač stiprinti pajėgumus sprendžiant konkurencijos problemas skaitmeninėse rinkose;
- bendradarbiauti su žiniasklaida nacionaliniu ir tarptautiniu mastu, plėtoti dialogą su akademinė bendruomene, verslu, viešojo administravimo subjektais ir visuomene, stiprinti ryšius su tarptautiniais partneriais ir aktyviai įsitraukti į su konkurencijos politikos įgyvendinimu susijusias ES teisėkūros iniciatyvas.

Sektorinių prioritetų nustatymas reiškia, kad KT šiems sektoriams skiria ypatingą dėmesį vykdydama funkcijas: savo iniciatyva stebėdama padėtį rinkose, nagrinėdama skundus ir sprenddama dėl naujų pažeidimų tyrimų bei rinkos tyrimų pradėjimo, vykdydama esamus tyrimus, imdamasi vertinti koncentracijas, apie kurias verslas neprivalo pranešti KT, vertindama teisės aktų ir jų projektų įtaką konkurencijai, vykdydama šviečiamąją ir tarptautinio bendradarbiavimo veiklą.

Sektorinis prioritetas – **konkurencijos ribojimai darbo rinkoje** – buvo pasirinktas siekiant užtikrinti, kad darbuotojai galėtų pasinaudoti nauda, kurią teikia atvira ir konkurencinga darbo rinka. Šį sektorių kaip prioritetinį įvardija tiek Jungtinių Amerikos Valstijų, tiek Europos konkurencijos institucijos.

KT 2022 m. priėmė sprendimą, kuriuo konstatuotas KĮ pažeidimas nekilojamojo turto agentūroms ir jas vienijančiai asociacijai susitarus nevilioti viena kitos brokerių ir klientų (plačiau skyriuje – „Konkurenciją ribojantys susitarimai“). Tokio pobūdžio konkurencijos ribojimų darbo rinkoje gali būti ir daugiau, tad institucija deda pastangas juos nustatyti arba prevenciškai užkirsti jiems kelią šviečiant verslo atstovus apie KĮ numatytus draudimus.

Sveikatos (įskaitant farmaciją) sektorius buvo pasirinktas, be kita ko, atsižvelgiant į 2020–2022 m. pandemiją padėtį ir į jos paveikto sveikatos sektoriaus įtaką visai šalies ekonomikai.

Baigusi tyrimą 2022 m. KT nustatė konkurenciją ribojantį susitarimą tarp vaistais prekiaujančių bendrovių ir jas vienijančios asociacijos (plačiau skyriuje – „Konkurenciją ribojantys susitarimai“) ir pasiūlė Sveikatos apsaugos ministerijai (SAM) bei Vyriausybei įvertinti esamą teisinį reglamentavimą nustatant kompensuojamųjų vaistų antkainius (plačiau skyriuje – „Teisėkūra“).

Mažmeninė prekyba kaip sektorinis prioritetas išskirtas į nacionalinę teisę perkėlus Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje ir praplėtus įstatymo saugomo tiekėjo sąvoką.

Nuo 2021 m. lapkričio įsigaliojus MPĮNVDĮ pataisoms, daugiau tiekėjų gali ginti savo interesus, jeigu patiria 5 didžiųjų prekybos tinklų spaudimą. KT ekspertai aktyviai informavo rinkos dalyvius apie pasikeitusius teisės aktų reikalavimus (plačiau skyriuje – „Mažmeninė prekyba“).

E. prekyba tarp KT prioritetinių sričių įvardyta stebint pastaruoju metu vykstančius itin sparčius šio sektoriaus pokyčius ir augimą, taip pat vykdant prevencinę veiklą ir informuojant verslo atstovus apie konkurencijos taisyklių taikymą virtualiojoje erdvėje. Institucija mato būtinybę šiame rinkos formavimosi etape užtikrinti, kad konkurencija tarp įmonių, dalyvaujančių e. prekyboje, būtų veiksminga.

Siekdama išsiaiškinti, ar verslas susiduria su galimais konkurencijos ribojimais e. prekyvietėse, 2022 m. KT kartu su kolegomis iš Latvijos vykdė e. prekyviečių veiklos stebėseną (plačiau – skyriuje „Rinkų tyrimai“). Didelis dėmesys skaitmeninėms rinkoms, įskaitant e. prekybą, yra skiriamas ir ES lygiu, pavyzdžiui, priėmus Skaitmeninių rinkų aktą (Europos Parlamento ir Tarybos 2022 m. rugsėjo 14 d. reglamentas (ES) 2022/1925 dėl atvirų konkurencijai ir sąžiningų skaitmeninio sektoriaus rinkų, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2019/1937 ir (ES) 2020/1828 (Skaitmeninių rinkų aktas), kuriuo siekiama užtikrinti, kad visos įmonės, veikiančios skaitmeninėje erdvėje, turėtų geresnes galimybes konkuruoti.

Veiklos efektyvumas

KT siekia, kad jos veiklos efektyvumas būtų grindžiamas ne paskirtų baudų dydžiu, bet profesionalių tyrimų rezultatais ir tyrimų atnešta nauda vartotojui, kuri neišvengiamai priklauso ir nuo nuoseklaus prevencinio darbo konkurencijos principų sklaidos srityje.

Vertindama, kaip sekasi vykdyti užsibrėžtą misiją, KT, vadovaudamasi Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) metodika, kasmet skaičiuoja savo veikla sukuriamos tikėtinos naudos vartotojams dydį.

Šio dydžio ir KT metinio biudžeto santykis yra pagrindinis KT veiklos efektyvumo rodiklis nuo 2011 m. Institucija siekia, kad metinės vidutinės trejų metų tiesioginės tikėtinos naudos vartotojams ir KT vidutinio metinio trejų metų biudžeto santykis būtų ne mažesnis kaip 5:1, t. y. **KT veiklai iš šalies biudžeto skirtas 1 euras atneštų bent 5 eurus tikėtinos naudos.**

Atlikus 2020–2022 m. veiklos vertinimą, paaiškėjo, kad vidutinė metinė šio laikotarpio tiesioginė tikėtina nauda vartotojams sudarė **18,4 mln. Eur**, o jos santykis su KT vidutiniu metiniu biudžetu buvo **6,9:1**.

Poveikio vertinimas apima tiesioginę ekonominę naudą vartotojams, atsižvelgus į žalą, kuri būtų buvusi padaryta vartotojams, jei KT nebūtų nutraukusi antikonkurencinių veiksmų arba nebūtų užkirtusi kelio konkurencijos suvaržymams (pavyzdžiui, jei nebūtų išaiškintas kartelis arba nebūtų uždrausta probleminė koncentracija, vartotojai būtų mokėję didesnes kainas keletą metų ir pan.).

Į skaičiavimus nėra įtraukiama netiesioginė nauda (paskirtos baudos) ar nauda, atsirandanti dėl to, kad pažeidėjui paskirta bauda atgraso nuo keleto kitų panašių pažeidimų padarymo ir kt.

Taip pat vertinimas neapima visos KT veiklos – nėra vertinama nauda vartotojui, kuri atsiranda, pavyzdžiui, dėl MPJNVDJ priežiūros, konkurencijos kultūros sklaidos tarp verslo atstovų ir valdžios institucijų.

Išsamų naudos vertinimo aprašymą ir rezultatus KT skelbia atskiru [dokumentu](#) savo interneto svetainėje.

Kaip jau skelbta KT 2021 m. veiklos ataskaitoje, išlieka tikimybė, kad ateityje rodiklio reikšmė tam tikru laikotarpiu gali nesiekti 5:1, atsižvelgiant į KT galimą pasirinkimą vykdyti veiklą, kuri yra strategiškai reikšminga dėl atgrasomojo poveikio, teisinio tikrumo, institucijos galimybių atlikti savo funkcijas užtikrinimo ar sektoriaus svarbumo, bet pagal minėtą metodiką galimai sukuria mažiau ar nekuria tiesioginės ekonominės naudos vartotojams.

V Konkurenciją ribojantys susitarimai

KT nuolatos atkreipia verslo atstovų dėmesį, kad konkurentams draudžiama bendrai susitarti dėl kainų, gamybos ribojimo, klientų ar rinkų pasidalinimo, taip pat keistis komerciškai jautria informacija.

Rizika pažeisti KĮ itin padidėja konkuruojančioms įmonėms susibūrus į asociacijas, jeigu tokiose organizacijose priimti sprendimai apriboja jos narių elgesio rinkoje savarankiškumą. KT primena, kad asociacijų narės ne tik neturėtų priimti bendrų su jų individualia veikla susijusių sprendimų, tačiau ir neturėtų dalytis individualia strategine informacija, ypač susijusia su kainodara, nes tokie mainai gali būti prilyginami konkurenciją ribojančiam susitarimui, pažeisti konkurencijos teisės normas ir užtraukti atsakomybę.

Kad asociacijose verslo atstovams, derinantiems veikimą rinkoje, kyla didesnė rizika pažeisti KĮ, liudija pastaraisiais metais KT vykdomi tyrimai. Vienas jų, susijęs su asociacijos vienijamų nekilnojamojo turto (NT) agentūrų sprendimais, ribojančiais įmonių galimybę savarankiškai priimti sprendimus dėl samdomų darbuotojų bei klientų, užbaigtas 2022 m.

Nustačiusi, kad NT agentūros ir jas vienijanti asociacija susitarė nekonkuruoti dėl darbuotojų bei klientų ir tokį susitarimą įtvirtino Etikos kodekse, institucija skyrė baudų už beveik 1 mln. Eur.

Įmonių susitarimai nekonkuruoti dėl darbuotojų gali reikšmingai apriboti konkurenciją, todėl tokio pobūdžio susitarimams nustatyti ypatingą dėmesį skiria ne tik KT, numačiusi tokių pažeidimų tyrimus kaip vieną savo veiklos prioritetų, bet ir Europos Komisija (EK), JAV ir kitų šalių konkurencijos institucijos.

Kai įmonės susitaria nekonkuruoti dėl viena kitos darbuotojų, pastarieji praranda derybinę galią su darbdaviais, dėl ko pablogėja darbuotojų galimybės išsiderėti didesnius atlyginimus bei kitas palankesnes darbo sąlygas. Vartotojai taip pat patiria žalą dėl apribotos darbdavių konkurencijos, nes konkurencingi darbuotojai gali sukurti daugiau bei geresnių prekių ir paslaugų.

Dar vienas 2022 m. baigtas tyrimas taip pat buvo susijęs su asociacijos vienijamų vaistų prekybininkų veiksmais – konkurentai susitarė dėl kompensuojamųjų vaistų antkainių, už ką iš viso buvo skirta per 72 mln. Eur baudų.

KT sprendimai, kuriais buvo pripažinti KĮ pažeidimai ir skirtos sankcijos asociacijoms bei jų nariams, niekaip nepaneigia asociacijų laisvės ir verslo galimybės dalyvauti asociacijų veikloje. KT savo sprendimuose pakartojo pagrindinį KĮ įtvirtintą draudimą – konkurentams draudžiama tartis dėl kainų, rinkų pasidalijimo ir kitais strateginiais klausimais tiek asociacijoje, tiek už jos ribų, o verslo įmonių narystė asociacijoje neatleidžia jų nuo pareigos laikytis konkurencijos taisyklių ir niekaip neapriboja šių taisyklių taikymo.

Pastaruosius penkerius metus pastebima tendencija, kad vis daugiau įmonių kreipiasi į KT pagal Atleidimo nuo baudų programą ir pasinaudoja KĮ numatyta galimybe visiškai išvengti baudos arba gerokai ją sumažinti. 2017–2022 m. 10 subjektų atskleidė institucijai, kad dalyvavo draudžiamuose susitarimuose. Visiškai atleistas nuo baudos gali būti tik tas draudžiamas susitarimo dalyvis, kuris pirmasis pateikia informaciją KT iki jai gaunant pakankamų duomenų patikrinimui atlikti arba pažeidimui konstatuoti.

KT ekspertai 2022 m. ne tik konsultavo verslo įmones dėl galimybės būti atleistoms nuo baudos, bet taip pat siuntė prevencinius raštus ir įspėjo verslą laikytis KĮ numatytų reikalavimų.

Karteliai yra vieni sunkiausių konkurencijos teisės pažeidimų – juos draudžia ir KĮ 5 straipsnis, ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 101 straipsnis. Už dalyvavimą kartelyje bendrovėms gresia baudos iki 10 proc. bendrųjų metinių pasaulinių pajamų.

KĮ 5 straipsnis draudžia visas bendradarbiavimo formas, kurios riboja ar gali riboti konkurenciją – bet kokia forma (raštu ar žodžiu) sudarytas sutartis, suderintus veiksmus, bendrovių asociacijų priimtus sprendimus, neformalius susitarimus.

Beveik visais atvejais neteisėtais laikomi konkurentų susitarimai:

- nustatyti kainas;
- riboti gamybą;
- dalytis rinkomis ar klientais;
- keistis komerciškai jautria informacija;
- derinti teikiamus pasiūlymus viešuosiuose pirkimuose;
- nustatyti perpardavimo kainas (pavyzdžiui, tarp gamintojo ir platintojų).

Svarbi informacija asociacijoms ir jų nariams

KT verslui, dalyvaujančiam asociacijų veikloje, **pataria vengti dalytis itin jautria strateginio pobūdžio informacija**. Paprastai tai duomenys, susiję su:

- įmonės kainodara;
- gamybos pajėgumais, kiekiais ir sąnaudomis;
- pardavimo apimtimis;
- rinkos dalimis, klientais, tiekėjais, jiems taikomomis sąlygomis;
- ateities planais ir įmonės planuojamu elgesiu rinkoje.

Bendrovėms, atskleidusioms arba besidalijančioms strategine informacija, gali būti lengviau numatyti viena kitos būsimą elgesį rinkoje, todėl sumažėtų jų paskatos konkuruoti. Kuo naujesne ir aktualesne individualia informacija keičiamasi, tuo didesnė rizika kyla, jog gali būti pažeistas KĮ, o konkurencijos ribojimo grėsmė ypač padidėja rinkose, kuriose veikia nedaug įmonių.

Siekiant išvengti galimos rizikos, susijusios su informacijos viešu atskleidimu, verslui KT pataria skelbti ne individualaus pobūdžio, o apibendrintus duomenis, pavyzdžiui, vidutines kainas arba ankstesnio laikotarpio duomenis. Vis dėlto kiekviena bendrovė ar asociacija turėtų įsivertinti skleidžiamos informacijos pobūdį konkrečiu atveju.

Atsakomybės nemažina ir tas faktas, jog kai kurios asociacijos dalyvauja teisėkūros procese. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) yra nurodęs, jog įmonės gali konkuruoti teikdamos savarankiškus pasiūlymus bei duomenis dėl galimų kainų dydžio valstybės institucijai ir taip daryti įtaką pastarosios nustatomoms kainoms. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) taip pat yra konstatavęs, kad konkurencijos taisyklių pažeidimu gali būti laikomas atvejis, kai kelios įmonės susitaria teikti suderintą neobjektyvią informaciją valstybės institucijai siekdamas, jog ji priimtų atitinkamą sprendimą.

KT dar prieš kelerius metus buvo atnaujynusi gaires **atmintinėje „Kaip nepažeisti konkurencijos teisės normų“**, siekdama asociacijoms ir jų nariams padėti geriau suprasti KĮ reikalavimus, įsigilinti, kokie veiksmai kelia konkurencijos ribojimo riziką, kokios gali būti pažeidimų pasekmės, ir paskatinti rūpintis konkurencijos teisės pažeidimų prevencija.

Atsakymai į klausimus apie konkurentams ar juos atstovaujančioms asociacijoms taikomas taisykles bendraujant su valstybės institucijomis pateikti **atmintinėje „Bendradarbiavimas su valstybės institucijomis. Kaip sumažinti konkurencijos teisės pažeidimo riziką?“**. Šis dokumentas padės valstybės institucijoms įvertinti, ar jų siūlymai ir veiksmai nesukurs palankių sąlygų konkurenciją ribojantiems susitarimams sudaryti.

Nustatyti pažeidimai

Konkurenciją ribojantis susitarimas kompensuojamųjų vaistų rinkose

KT skyrė baudas Lietuvos vaistinių asociacijai (LVA), jos narėms ir su jomis susijusioms bendrovėms už tai, kad suderino kompensuojamųjų vaistų antkainių dydžius, kai SAM paprašė pateikti argumentus ir skaičiavimus, kokie antkainiai būtų reikalingi kompensuojamuosius vaistus didmeniniu ir mažmeniniu lygiu platinančioms bendrovėms padengti savo veiklos kaštus bei užtikrinti šių vaistų prieinamumą vartotojams. SAM paprašius papildomo antkainių pagrindimo, LVA ir jos narės suderino ir duomenis, turėjusius neva pagrįsti jau LVA pateiktus antkainius.

Nors ministerijai LVA tvirtino, kad jos pateikti antkainiai buvo būtini tik vaistinių kaštams padengti, KT nustatė, kad antkainiai (net ir po to, kai jie buvo kiek sumažinti LVA ir SAM derybų metu) turėjo lemti papildomą pelną visoms susitarime dalyvavusioms įmonėms (atitinkamoms įmonių grupėms). Taigi, konkuruojantys vaistinių tinklai iš pradžių tarpusavyje suderino ir ministerijai pateikė norimus antkainių dydžius, ir tik vėliau ieškojo būdų, kaip šiuos norimus antkainius pagrįsti skaičiavimais. Kompensuojamųjų vaistų antkainiai, įtvirtinti sveikatos apsaugos ministro įsakyme, įsigaliojo 2018 m. liepos 1 d. ir galioja iki šiol.

Vėliau SAM įtvirtino papildomą reguliavimą, pagal kurį vaistinei, norinčiai konkuruoti ir sumažinti antkainį, proporcingai būtų sumažinta ir jai Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis apmokama vaistinio preparato kainos dalis. Toks reguliavimas panaikino bendrovių ekonomines paskatas konkuruoti nustatant mažesnes vaistų kainas, ir taip antkainiai faktiškai tapo fiksuoti.

KT priėjo išvadą, kad konkurentėms susitarus dėl kompensuojamųjų vaistų antkainių bei juos pagrindžiančių duomenų ir šiuos vėliau patvirtinus SAM, buvo apribota kompensuojamuosius vaistus didmeniniu bei mažmeniniu lygmeniu platinančių bendrovių konkurencija. Įvertinusi KĮ ir SESV pažeidimo mastą bei kitas aplinkybes, KT skyrė baudas: LVA – 7380 Eur, „EVD“ – 2 746 720 Eur, „Siromed Pharma“ – 11 210 Eur, „Eurovaistinei“ – 27 483 740 Eur, „EVRC“ – 1 273 310 Eur, „Limedikai“ – 7 423 360 Eur, Gintarinei vaistinei – 16 701 640 Eur, „Tamro“ – 9 267 520 Eur, „Benu vaistinei Lietuvai“ – 7 722 900 Eur.

Šis KT nutarimas yra apskųstas teismui.

KT taip pat kreipėsi į SAM ir Vyriausybę su siūlymu įvertinti esamą teisinį reglamentavimą (plačiau – skyriuje „Teisėkūra“).

NT agentūros susitarė nekonkuruoti dėl darbuotojų bei klientų

KT pripažino, kad 2015 m. Lietuvos nekilnojamojo turto agentūrų asociacijos (LNTAA) narių priimtame Etikos kodekse buvo įtvirtinta nuostata, įpareigojanti NT specialistus vengti tiesioginio bendravimo su kitų asociacijai priklausančių agentūrų brokerių klientais. Taip LNTAA narės siekė išvengti tarpusavio konkurencijos dėl turimų klientų, su kuriais yra sudarytos išimtinės sutartys.

Nesant minėtų konkurencijos ribojimų, brokerių klientai būtų galėję gauti jiems palankesnius paslaugų pasiūlymus, pavyzdžiui, dėl mažesnių brokeriams mokamų komisinių mokesčių.

Be to, LNTAA ir jos narės susitarė tarpusavyje nekonkuruoti dėl viena kitos brokerių – NT specialistų iš kitų agentūrų viliojimas laikomas neetišku elgesiu, už ką numatytos nuobaudos. Tokios Etikos kodekso nuostatos apribojo NT agentūrų savarankiškumą rinkoje, kadangi jos nebegalėjo konkuruoti dėl viena kitos brokerių. Taip buvo apribotos brokerių galimybės išsiderėti didesnius atlyginimus bei kitas palankesnes darbo sąlygas.

Už KĮ 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio pažeidimų skirtos šios baudos: LNTAA – 4 490, „Adomax“ – 3 460, „Adomus“ – 2 020, „Aidila“ – 4 790, „Apus turtas“ – 38 340, „Augida“ – 4 690, „Capital Realty“ – 69 900, „Centro kubas-Nekilnojamasis turtas“ – 16 440, „Namų partneriai“ – 1 020, „Etapas“ – 20 980, „Gijoneda“ – 16 050, „Hausa“ – 1 080, „Inreal“ – 124 660, „Juda NT“ – 11 220, „Lendor Estate“ – 6 560, „NTA 21 Amžius“ – 23 910, „NT Savas Būstas“ – 14 920, „Ober-Haus nekilnojamas turtas“ – 450 640, „Ontex“ – 12 510, „Pamario NT“ – 2 950, „Proreal Invest“ – 1 370, „Rebesta“ – 13 200, „JG Franchise“ – 13 970, „Renatos namai“ – 8 680, „Resolution LT“ – 21 210, „Rezidentas“ – 3 440, „Oberstata“ – 4 510, „Trakų grupė“ – 1 160, NT paslaugų centras – 950, „Urban Estate“ – 6 690, „ES Investment“ – 2 820, „Vilniaus turtas“ – 28 330, „Citius“ – 20 900, „Reon“ – 3 700, „Laurus Real Estate“ – 7 400, „Namelita“ – 100 Eur.

Šis KT nutarimas apskųstas teismui.

Asociacijos išlieka KT akiratyje

Konkurencijos taryba 2004–2022 m. priėmė 14 nutarimų dėl KĮ pažeidimų, kuriuos padarė verslo atstovus vienijančios organizacijos. Pavyzdžiui, Lietuvos laivybos maklerių ir agentūrų asociacija bei dalis jos narių iš viso sumokėjo 2 mln. Eur baudų, skirtų už konkurenciją ribojusį susitarimą taikyti minimalius laivų agentavimo paslaugų įkainius. Renginių organizavimo asociacijai ir jos nariams skirtos 43,7 tūkst. Eur finansinės sankcijos už susitarimą įvesti dalyvavimo konkursuose mokesčių. Lietuvos komunikacijos agentūrų asociacija ir jos narės taip pat sulaukė beveik 1 mln. Eur baudų už draudžiamą susitarimą dėl jų teikiamų paslaugų kainų. Lietuvos vairuotojų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo mokyklų asociacija bei jos narės pripažintos ribojusios konkurenciją, kai susitarė pakelti vairavimo kursų kainas Vilniuje, Kaune ir Jurbarkė.

Neskaiciuojant 4 nutarimų, dėl kurių dar vyksta teismo procesai, KT asociacijoms iš viso skyrė baudų už 22 288 Eur – jas teismai sumažino iki 21 550 Eur. Asociacijų nariams KT skyrė baudų už 5 867 565 Eur, kurias teismai sumažino iki 4 061 138 Eur.

Atnaujinti tyrimai

Dėl baudų už kludymą atlikti patikrinimą individualizavimo

KT dar 2021 m. atnaujino tyrimą dėl baudų pažeidėjams individualizavimo po to, kai LVAT 2021 m. rugsėjį paskelbė, kad institucija turėtų perskaičiuoti bendrovėms „Būsto aplinka“ ir „Mano Būsto priežiūra“ skirtas baudas už kludymą institucijos pareigūnams atlikti patikrinimą. Išplėstinė teisėjų kolegija sutiko su KT ir pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad minėtos įmonės pažeidė KĮ, nes kludė institucijos pareigūnams atlikti patikrinimą ir gauti tyrimui reikalingus dokumentus – pareigūnai buvo priversti laukti, kol jiems bus suteikta prieiga prie įmonės el. pašto serverio, o per tą laiką informacija buvo ištrinta, be to, panaudota speciali programa ištrinti kompiuteryje esančią informaciją be atkūrimo galimybių.

LVAT pripažino, kad KT pagrįstai ir teisėtai nustatė, jog „Būsto aplinka“ ir „Mano Būsto priežiūra“ sudarė vieną ūkio subjektą (vieną ekonominį vienetą) konkurencijos teisės prasme, todėl sankcija nagrinėjamu atveju turi būti taikoma ne tik bendrovei „Būsto aplinka“, bet ir „Mano Būsto priežiūra“. Teismas atkreipė dėmesį, jog tuo metu KĮ nebuvo nustatyta solidari atsakomybė, todėl paliko galioti Vilniaus apygardos administracinio teismo (VAAT) sprendimą, kuriame konstatuota, kad KT turi dar kartą spręsti klausimą dėl individualių sankcijų skyrimo.

Baigusi atnaujintą tyrimą, KT nustatydamą individualias sankcijas įvertino, kad abi įmonės pripažino esmines tyrimo aplinkybes, susijusias su baudų apskaičiavimu. Už KĮ pažeidimą „Būsto aplinkai“ skirta 94 020 Eur, o „Mano Būsto priežiūrai“ – 113 520 Eur bauda.

Dėl baudų, skirtų už draudžiamą susitarimą, individualizavimo

Dar vieną tyrimą KT atnaujino taip pat po LVAT sprendimo. Teismas patvirtino institucijos išvadą, kad 2018 m. Vilniaus miesto savivaldybės organizuotame kapinių priežiūros paslaugų viešajame pirkime dalyvavusios konkurentės „Būsto aplinka“ ir „Naujininkų ūkis“, padedant „City Service Engineering“, sudarė kartelį – susitarė pateikti suderintus komercinius pasiūlymus, įskaitant paslaugų kainas, ir konkurse tik imitavo konkurenciją.

LVAT konstatavo, kad KT bendrovei „Naujininkų ūkis“ pagrįstai skyrė 31 000 Eur baudą, tačiau teismas iš dalies patenkino bendrą 381 100 Eur baudą gavusių įmonių „Būsto aplinka“ ir „City Service Engineering“ skundus ir grąžino institucijai spręsti klausimą dėl individualių sankcijų skyrimo, nes tuo metu galiojusio KĮ redakcijoje nebuvo numatyta galimybė taikyti pažeidėjams solidarią atsakomybę.

Atnaujinto tyrimo metu bendrovės pateikė rašytinius paaiškinimus dėl siūlomo baudų individualizavimo ir sutiko sumokėti baudas tokiomis proporcijomis: „Būsto aplinka“ – 70 proc., o „City Service Engineering“ – 30 proc. bendrai taikytinos baudos.

Tokį sutikimą, užkertantį kelią tolesniems ginčams, KT įvertino kaip lengvinančią aplinkybę (pagalba institucijai atnaujinto tyrimo metu) ir galutinai skiriamas baudas sumažino 5 proc. – „Būsto aplinkai“ skyrė 253 430 Eur baudą, „City Service Engineering“ – 108 610 Eur baudą.

Dėl sankcijų skyrimo sudaryta taikos sutartis

LVAT patvirtino KT ir bendrovių „Jadrana“ bei „Pasvalio melioracija“ sudarytas taikos sutartis, kuriose pažeidėjoms numatytos individualios – atitinkamai 18 720 Eur ir 151 430 Eur – baudos už kartelinių susitarimų.

LVAT nutartis priimta atnaujinus procesą byloje, kurioje dar 2021 m. balandžio 7 d. tas pats teismas paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. VAAT buvo panaikinęs KT nutarimo dalį dėl solidarai skirtos baudos bendrovėms „Jadrana“ ir „Pasvalio melioracija“ bei institucijai grąžino spręsti klausimą dėl individualios atsakomybės skyrimo. Vėliau LVAT patenkino KT prašymą ir procesą atnaujino atsižvelgęs į aplinkybę, kad VAAT ginčą nagrinėjo neteisėtose sudėties (viena teisėja, o ne teisėjų kolegija), todėl jo sprendimas nėra teisėtas.

Kadangi ginčas vyko dėl bendrovėms solidarai paskirtos baudos, o anksčiau panašiose bylose LVAT buvo paskelbęs, jog analogiškais aplinkybėmis skirti solidarios baudos negalima, KT, įvertinusi tikėtiną teismo proceso baigtį, pasiūlė šalims sudaryti taikos sutartis ir baigti procesą greičiau bei efektyviau.

Išplėstinė teisėjų kolegija pripažino, kad KT ir minėtos bendrovės gali baigti bylą taikos sutartimis. LVAT konstatavo, kad ginčyto nutarimo dalis, kuria abi įmonės pripažintos pažeidusios KĮ nuostatas, lieka galioti, o pažeidėjoms net ir taikos sutartimis yra skiriamos reikšmingo dydžio baudos, kas vertintina kaip aplinkybės, prisidedančios prie viešojo intereso užtikrinimo.

Taikos sutartis patvirtinanti LVAT nutartis baigė bylinėjimosi procesus dėl 2019 m. birželį KT paskelbto nutarimo, kuriuo nustatyta, kad bendrovės „Pasvalio melioracija“, „Jadrana“, „Panevėžio melioracija“ ir „Biržų rangai“, užuot konkuravusios, susitarė, kokias darbų kainas siūlyti Pasvalio, Panevėžio ir Biržų rajono savivaldybių 2012–2017 m. organizuotuose 25 viešuosiuose pirkimuose kelių ir gatvių remonto bei melioracijos darbams pirkti. Taip įmonės sudarydavo sąlygas viena kitai laimėti skirtingose teritorijose: Panevėžio rajone – „Panevėžio melioracijai“, Biržų rajone – „Biržų rangai“, Pasvalio rajone – tų pačių akcininkų valdomoms bendrovėms „Pasvalio melioracija“ arba „Jadrana“.

LVAT jau anksčiau buvo konstatavęs, kad „Biržų rangai“ 368 900 Eur bauda, o „Panevėžio melioracijai“ – 209 800 Eur bauda buvo skirta pagrįstai.

Nutraukti tyrimai

Dėl bendrovių veiksmų, dalyvaujant geležinkelio riedmenų remonto ir kt. viešuosiuose pirkimuose

Tyrimas pradėtas kilus įtarimui, kad bendrovės „Skinest Baltija“, „Vagoneta“ ir „GTB Trade“, dalyvaudamos „Lietuvos geležinkelių“ organizuotuose viešuosiuose pirkimuose geležinkelio riedmenų remonto ir aptarnavimo įrangai bei geležinkelio riedmenų atsarginėms detalėms pirkti, galėjo sudaryti draudžiamus susitarimus ir pažeisti KĮ reikalavimus. Institucijos pareigūnai atliko patikrinimus dalies bendrovių patalpose ir paėmė informaciją, reikalingą tyrimui atlikti, taip pat surinko informaciją iš įvairių valstybės institucijų.

Tyrimo metu vertinta, kad nagrinėti 4 pirkimai yra nedidelės vertės, o 2 iš jų neįvyko, nes „Lietuvos geležinkeliai“ tiekėjų pasiūlymus atmetė. Atlikta surinktų duomenų analizė taip pat neleido įtarti, jog minėtos bendrovės būtų derinusios veiksmus kituose „Lietuvos geležinkelių“ organizuotuose pirkimuose.

KT vertinimu, nebuvo pagrindo manyti, kad dėl galimo pažeidimo būtų daroma reikšminga įtaka veiksmingai konkurencijai ir vartotojų gerovei. Be to, įvertinusi 2022 m. atliekamus kitus tyrimus, turimus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, KT padarė išvadą, jog tyrimo tęsimas neatitiktų racionalaus išteklių panaudojimo principo, kadangi detalesnis įtariamų įmonių veiksmų vertinimas pareikalautų neproporcingų institucijos išteklių, palyginti su tikėtinais tyrimo rezultatais.

Atsižvelgusi į minėtas aplinkybes, KT nusprendė nutraukti tyrimą kaip neatitinkantį veiklos prioriteto.

Dėl apsaugos paslaugas teikiančių įmonių ir jas vienijančios asociacijos veiksmų

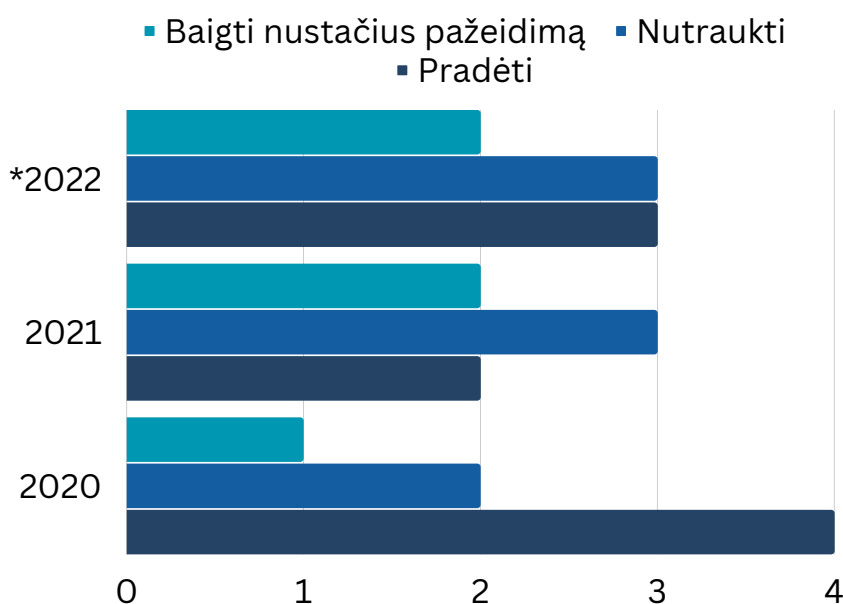
Tyrimas buvo pradėtas įtarus, kad asociacija „Apsaugos verslo grupė“ ir jai priklausančios įmonės galėjo tarpusavyje derinti fizinės apsaugos paslaugų įkainius ir (arba) jų sudedamąsias dalis bei atlikti kitus konkurenciją ribojančius veiksmus. Asociacijos tinklapyje buvo paskelbti iš savarankiškų dedamųjų dalių apskaičiuoti paslaugų įkainiai, taip pat buvo nurodoma, kad tam tikrų kategorijų kaštai nėra įtraukti į kainos apskaičiavimą. Ši informacija leido įtarti, kad asociacija kartu su jai priklausančiomis įmonėmis galėjo sudaryti draudžiamą susitarimą.

Tyrimo metu buvo atlikti patikrinimai įtariamų bendrovių patalpose, gauti jų paaiškinimai, taip pat atlikta surinktos informacijos ir dokumentų analizė bei vertinimas.

Vis dėlto surinkti duomenys parodė, kad asociacijos skelbti minimalūs paslaugų įkainiai, kurie buvo viešinami perkančiųjų organizacijų ir valstybės institucijų žiniai, su nežymia paklaida buvo apskaičiuoti remiantis būtinaisiais teisės aktų reikalavimais dėl valstybės nustatytos minimaliosios mėnesinės algos, taikomų mokesčių ir kitų įmokų, kurias į patiriamus kaštus privalo įtraukti apsaugos paslaugų teikėjai.

KT nutraukė tyrimą, nes nebuvo pagrindo manyti, jog tyrimo tęsimas darytų reikšmingą įtaką veiksmingai konkurencijai ir vartotojų gerovei. Be to, tai neatitiktų racionalaus išteklių panaudojimo principo, kadangi detalesnis įtariamų įmonių veiksmų vertinimas pareikalautų neproporcingų institucijos išteklių, palyginti su tikėtinais tyrimo rezultatais.

Tyrimai dėl KĮ 5 str. ir (ar) SESV 101 str. pažeidimų

74 139 030
€

už konkurenciją ribojančius susitarimus paskirta baudų, iš jų 532 190 € - baigus po teismų sprendimų atnaujintus tyrimus ir individualizavus sankcijas pažeidėjams

*vienas atnaujintas tyrimas buvo nutrauktas sudarius taikos sutartis su pažeidėjais ir skyrus individualias baudas

29

prevenciniai raštai išsiųsti verslo atstovams dėl galimų KĮ pažeidimų

9

įmonių patalpose buvo atlikti patikrinimai

Sankcijos – ir vadovams

Institucija, įvertinusi atsakomybės sąlygas, nuosekliai kreipiasi į VAAT ir prašo taikyti asmeninę atsakomybę kartelį sudariusių įmonių vadovams.

2022 m. KT pateikė teismui prašymus **skirti sankcijas 4 asmenims**, vadovavusiems įmonėms, kurios pripažintos sudariusios kartelius ir pažeidusios KĮ. Atsižvelgiant į veiksmų, kuriais vadovai prisidėjo prie konkurencijos pažeidimo, pobūdį bei pažeidimo trukmę, teismo prašyta apriboti asmenims teisę eiti vadovaujančias pareigas viešajame ar privačiame sektoriuje ir skirti baudas. Šiuos prašymus dar nagrinėja teismai. Baigę nagrinėti anksčiau KT teiktus prašymus, teismai priėmė sprendimus skirti asmenines sankcijas 5 vadovams (plačiau – skyriuje „Teismų sprendimai“).

KT nebe pirmus metus atkreipia verslo atstovų dėmesį, kad atsakomybė už KĮ pažeidimą gresia ne tik jų vadovaujamoms įmonėms, bet ir vadovams. Jiems gali būti apribojama teisė iki 5 metų eiti viešojo ir (arba) privataus juridinio asmens vadovo pareigas, būti viešojo ir (arba) privataus juridinio asmens kolegialaus priežiūros ir (arba) valdymo organo nariu. Papildomai taip pat gali būti skiriama bauda iki 14 481 Eur. Išvengti asmeninės atsakomybės gali tikėtis tie asmenys, kurių vadovaujamos įmonės pirmos praneša KT apie įstatymo pažeidimą dar iki tyrimo pradėjimo, bei buvę bendrovių vadovai, kurie praneša apie vykdytą ar tebevykdomą pažeidimą.

KT tikisi, kad teismo skiriamos sankcijos privers vadovaujančius asmenis susimąstyti apie asmeninę reputaciją ir atgrasys verslą nuo ketinimų sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus.

Teismai jau yra konstatavę, kad vadovams yra taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės standartai nei eiliniam bendrovės darbuotojui, taigi jie turi ir gali tikėtis iš daromo konkurencijos teisės pažeidimo kilsiančių neigiamų teisinių padarinių.

4

tiek asmenų, vadovavusių įmonėms, kurios pripažintos sudariusios kartelius, KT 2022 m. paprašė teismo skirti sankcijas.

Išnagrinėję anksčiau KT teiktus prašymus, teismai 2022 m. pritaikė asmeninę atsakomybę

5

vadovams

Prevencinė ir kita šviečiamoji veikla

KT 2022 m. iš viso išsiuntė 29 prevencinius raštus 31 bendrovei, įspėdama verslą apie riziką pažeisti KĮ. Pastaraisiais metais daugėja atvejų, kai įspėjami tiekėjai dėl rizikos pažeisti KĮ, jeigu įpareigoja perpardavėjus prekes vartotojams parduoti fiksuotomis kainomis ir netaikyti nuolaidų.

Institucija sulaukė signalų, kad viena tarptautinė bendrovė, įvairiose šalyse parduodanti patentuotos technologijos mikropluošto šluostes ir kitas švaros bei valymo prekes, platintojams Lietuvoje yra nustačiusi produkcijos perpardavimo kainas ir draudžia taikyti nuolaidas vartotojams.

KT kreipėsi į Belgijoje centrinę būstinę turinčios bendrovės regioninį padalinį Krokuvoje, Lenkijoje, prašydama, be kita ko, suteikti informacijos, kas nustato prekių perpardavimo kainas, kurias Lietuvoje veikiantys platintojai taiko vartotojams, kokios yra nuolaidų ir akcijų sąlygos, taip pat – atsiųsti tipinę sutartį, sudaromą su prekių platintojais Lietuvoje.

Atsiųstame atsakyme bendrovė tvirtino, kad ji tik pasiūlo platintojams prekių perpardavimo kainas, o galutinį sprendimą esą priima pats platintojas. Vis dėlto KT atkreipė įmonės dėmesį, jog standartizuotoje sutartyje buvo numatyta, kad platintojas įsipareigoja parduoti prekes vartotojams taikydamas būtent bendrovės nurodomas kainas. Tokia sutarties nuostata reiškia, kad platintojas negali parduoti prekių už mažesnę kainą, nei nurodė tiekėjas.

Bendrovei priminta, kad tiekėjas negali nustatyti prekių perpardavimo kainų platintojams, o pastarieji turi patys apsispręsti, kokią kainodarą ir nuolaidas taikyti. Perpardavimo kainų nustatymas ne tik neleistinai riboja platintojų konkurenciją, bet ir atima iš vartotojų galimybę už prekes mokėti mažiau. Tokie tiekėjo veiksmai, nepriklausomai nuo to, ar kainų ribojimai įtvirtinti sutartyje ar taikomi tik praktikoje, galėtų būti vertinami kaip konkurenciją ribojantis susitarimas, kuris pažeistų tiek KĮ, tiek SESV reikalavimus.

Tarptautinė bendrovė atsižvelgė į KT raginimą įsivertinti sutartyse su platintojais įtvirtintų nuostatų bei veiklos praktikos teisėtumą ir pakeitė sutartis su platintojais.

Panašius įspėjimus KT siuntė ir daugiau tiekėjų, ragindama juos neriboti prekių platintojų galimybių nustatyti perpardavimo kainas. Koks būdas spręsti konkurencijos problemas konkrečiu atveju yra tinkamiausias ir efektyviausias – pradėti pažeidimo tyrimą, imtis prevencinių priemonių ar kitų veiksmų, KT sprendžia atsižvelgdama į galimo pažeidimo pobūdį, jo strateginę reikšmę, KT prioritetą ir kitas aplinkybes.

KT ekspertai taip pat vedė mokymus Lietuvos perkančiosioms organizacijoms, kaip jos gali prisidėti užtikrinant konkurenciją viešuosiuose pirkimuose (plačiau – skyriuje „Švietimas konkurencijos srityje“).

KT ragina pranešti apie kartelius ir gauti atlygį

Kį numatyta, kad fiziniai asmenys, pateikę KT įrodymus apie galimus konkurenciją ribojančius susitarimus, gali gauti piniginę išmoką. Ši gali sudaryti **1 proc. nuo pažeidėjams paskirtų baudų**, bet ne mažiau kaip 1000 Eur ir ne daugiau kaip 100 tūkst. Eur.

Fiziniai asmenys draudžiamo susitarimo įrodymus kviečiami pateikti užpildžius el. formą KT svetainėje kt.gov.lt, el. paštu praneskmums@kt.gov.lt, paštu (Jogailos g. 14, Vilnius) arba atvykus į instituciją. Su institucijos ekspertais galima pasikonsultuoti telefonu ar el. paštu dėl įrodymų bei informacijos pateikimo tvarkos bei su tuo susijusiais teisiniais klausimais dar prieš pateikiant turimą informaciją. Informaciją pateikusių asmenų tapatybė, jų prašymu, nėra atskleidžiama.

Išmoka **iki 100 tūkst. Eur** gali būti skiriama asmeniui, kuris iki KT tyrimo pradžios pirmasis pateikė įrodymus apie atitinkamą konkurenciją ribojantį susitarimą, o pateikti įrodymai nebuvo gauti įvykdžius nusikalstamą veiklą. Jeigu sumokėjus išmoką paaiškėtų, kad įrodymai buvo gauti dėl įvykdytos nusikalstamos veiklos, pinigai turės būti grąžinti KT.

Į išmoką taip pat negali pretenduoti asmenys, kurie yra bendrovės, pateikusios KT prašymą atleisti (pagal [Atleidimo nuo baudų programą](#)) nuo baudos už tą patį pažeidimą, vadovai, valdymo ar priežiūros organų nariai, dalyviai ar darbuotojai, taip pat asmenys, įrodymus gavę atlikdami savo pareigas teisėsaugos institucijose ar kitose priežiūros įstaigose.

23

2022 m., užpildžius KT svetainėje atnaujintą el. formą, gauti pranešimai apie galimus draudžiamus susitarimus

VI Koncentracijų priežiūra

KT, vykdydama koncentracijų priežiūrą, siekia užtikrinti, kad įmonėms jungiantis ar įsigyjant vienai kitą nebūtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija tam tikroje rinkoje. Prieš priimdama sprendimą, ar duoti leidimą vykdyti sandorį, institucija išsamiai vertina įvairias su koncentracija susijusias aplinkybes, nes verslams susijungus gali atitinkamose rinkose įvykti pokyčiai, darantys žalingą poveikį konkurencijai, todėl vartotojai gali susidurti su didesnėmis kainomis, mažesniu prekių ir paslaugų pasirinkimu, blogesne kokybe ir pan.

Institucijos patirtis liudija, kad nagrinėjant koncentracijas vis dažniau prireikia ekonomine analize ir skaičiavimais paremtų išvadų, kurioms esminę reikšmę turi rinkos apibrėžimo, rinkos galios bei poveikio konkurencijai ir vartotojams aspektai. Jeigu surinkti duomenys leidžia daryti išvadą, kad dėl numatomos vykdyti koncentracijos nebus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamose rinkose, leidimas yra duodamas. Visgi tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į besijungiančių įmonių rinkos galią ir kitas sektoriaus ypatybes, rinkos konsolidacija gali turėti žalingą poveikį konkurencijai. Koncentracijų priežiūra užtikrina, kad dėl nagrinėjamų sandorių neatsirastų tokių rinkos struktūros pokyčių, kurie darytų reikšmingą neigiamą įtaką konkurencijai.

Siekdama sudaryti sąlygas verslo įmonėms ir jas konsultuojantiems teisininkams tinkamai bei operatyviai pateikti pranešimą apie koncentraciją, KT savo interneto svetainėje atnaujino bendrą [informaciją](#) apie koncentracijų priežiūrą ir parengė Dokumentų pateikimo [atmintinę](#). Joje, be kita ko, išdėstyta detali informacija apie dokumentų teikimą elektroniniu būdu, išorinėse laikmenose, reikalavimus dokumentų priedams bei kita aktuali techninio pobūdžio informacija, kuri padės tinkamai pateikti pranešimą apie koncentraciją.

Šiais KT parengtais dokumentais rekomenduojama vadovautis informuojant susijungimų priežiūros grupę apie naujai ketinamus teikti pranešimus apie koncentraciją ir jų projektus. Iki oficialaus pranešimo apie koncentraciją pateikimo KT taip pat rekomenduoja pasinaudoti galimybe pateikti institucijos ekspertams pranešimo apie koncentraciją projektą ir pasikonsultuoti dėl privalomos pateikti informacijos apimties, argumentų ir juos pagrindžiančių įrodymų.

2022 m. KT iš viso davė 17 leidimų vykdyti sandorius įvairiuose – nekilnojamojo turto, knygų leidybos ir prekybos, žemės ūkio, energetikos, vaistų prekybos, draudimo paslaugų ir kt. – Lietuvos ūkio sektoriuose. Nesudėtingus sandorius, kai nereikėjo atlikti išsamios teisinės ir ekonominės analizės, institucijos ekspertai įvertino ir KT jiems leidimus davė vidutiniškai per 19 darbo dienų.

Pastarųjų kelerių metų tendencija, kai KT tenka nagrinėti itin sudėtingus ir didelės apimties sandorius, kurių poveikiui konkurencijai įvertinti yra atliekama išsami teisinė ir ekonominė analizė, tęsiasi ir 2022 m. Penki sandoriai buvo susiję su jau iki šiol gana koncentruotomis bilietų platinimo, miltų, makaronų ir kitų produktų gamybos, elektroninių dienynų paslaugų, vaistų prekybos ir sanatorinio gydymo paslaugų rinkomis, dėl ko KT turėjo išsamiai įvertinti galimą poveikį konkurencijai. Išanalizavus surinktus duomenis, trimis atvejais leidimai vykdyti koncentraciją buvo duoti, vienas jų – šalims prisiėmus įsipareigojimus. Du sandorius įgyvendinti neleista identifikavus galimas neigiamas pasekmes konkurencijai.

Sudėtingų koncentracijų nagrinėjimo trukmė, neskaičiuojant sustabdyto termino, 2022 m. vidutiniškai siekė 120 darbo dienų.

KT nuolat primena verslui, kad leidimas vykdyti koncentraciją **nėra formali procedūra** – sandorio šalys neturėtų tikėtis, kad institucija kiekvienu atveju anksčiau ar vėliau duos leidimą vykdyti sandorį.

Planuojančioms susijungimus ar įsigijimus įmonėms reikėtų iš anksto įsivertinti, kokį poveikį koncentracija galėtų turėti rinkai.

Bendrovės, sąžiningai ir objektyviai įsivertinusios savo ir konkurentų padėtį bei konkurencinę aplinką rinkose, dėl sandorio vykstančius pokyčius ir numačiusios, kad nors vienoje iš rinkų dėl koncentracijos galėtų būti itin apribota konkurencija, gali iš anksto pasirengti įsipareigojimams, kuriuos įgyvendinus būtų panaikintas galimas neigiamas poveikis konkurencijai.

Kaip jau minėta, 2022 m. KT davė leidimą vykdyti koncentraciją elektroninių dienynų paslaugų sektoriuje su sąlyga, kad šalis įvykdys įsipareigojimus, priimtus siekiant pašalinti galimas neigiamas pasekmes konkurencijai. Bendrovės, pažeidusios koncentracijos vykdymo sąlygas ar neįvykdžiusios įsipareigojimų, negali įgyvendinti sandorio.

Nors ne visais planuojamų sandorių atvejais verslas privalo kreiptis į KT ir gauti jos leidimą, institucija, jeigu turi pagrindo įtarti, kad dėl jų bus sukurta ar sustiprina dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija, gali nagrinėti koncentracijas savo iniciatyva. Toks sprendimas buvo priimtas ir 2022 m. – kilus įtarimui, kad po įvykusio sandorio kėlimo įrenginių techninės priežiūros rinkoje Lietuvoje galėjo būti sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija, liftų pardavimo ir aptarnavimo bendrovė „Kauno liftai“, įsigijusi „Baltijos lifthus“, buvo įpareigota pateikti pranešimą apie koncentraciją.

Taigi, įmonės, sudarydamos sandorius, turėtų įsivertinti ir koncentracijų, apie kurias pranešti KT nėra privaloma, galimą poveikį konkurencijai bei iš to galinčias kilti pasekmes.

KT ragina asmenis, turinčius duomenų apie neteisėtai įgyvendintą koncentraciją, t. y. koncentraciją, apie kurią turėjo būti pranešta institucijai ir gautas jos leidimas, pranešti apie tai KT. Taip pat raginama pranešti apie koncentracijas, po kurių galėjo būti sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

Apie numatomą įvykdyti koncentraciją privaloma pranešti KT ir gauti leidimą, jeigu koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų suminės bendrosios pajamos Lietuvos Respublikoje paskutiniiais prieš koncentraciją ūkiniais metais **yra didesnės negu 20 mln. Eur** ir jeigu kiekvieno mažiausiai iš dviejų koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų bendrosios pajamos Lietuvos Respublikoje paskutiniiais prieš koncentraciją ūkiniais metais **yra didesnės negu 2 mln. Eur**.

Pranešimas apie koncentraciją turi būti pateiktas KT iki koncentracijos įgyvendinimo. Sandoris negali būti įgyvendintas tol, kol nėra gautas institucijos leidimas.

Už koncentracijos, apie kurią buvo privaloma pranešti, įgyvendinimą be KT leidimo, koncentracijos tęsimą jos sustabdymo laikotarpiu, KT nustatytų koncentracijos vykdymo sąlygų ar privalomų įpareigojimų pažeidimą ūkio subjektams skiriama **bauda iki 10 proc. bendrųjų metinių pasaulinių pajamų** praėjusiais ūkiniais metais.

Sudėtingų koncentracijų apžvalga

Koncentracija apribojo konkurenciją bilietų į įvairius renginius platinimo rinkoje

2021 m. liepos 9 d. Estijos bendrovė „Piletilevi Group“ įsigijo 100 proc. „Tiketos“ akcijų ir įgijo vienvaldę pastarosios kontrolę. Kadangi bendrovės „Tiketa“ pajamos 2020 m. nesiekė 2 mln. Eur, „Piletilevi Group“ nebuvo pareigos pranešti apie numatomą vykdyti koncentraciją ir gauti KT leidimą.

Vis dėlto 2021 m. spalio 27 d. institucija nusprendė savo iniciatyva taikyti koncentracijos priežiūros procedūrą ir įpareigoti „Piletilevi Group“ pateikti pranešimą apie koncentraciją, nes kilo įtarimų, jog po įvykusio sandorio galėjo būti sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija bilietų į įvairius renginius platinimo rinkoje Lietuvoje, kur „Piletilevi Group“ valdo dvi didžiausias bilietų platinimo bendroves – „Tiketą“ (bendrovė valdo svetainę *tiketa.lt*) ir „Nacionalinį bilietų platintoją“ (bendrovei priklauso bilietų platinimo tinklas *bilietai.lt*).

Išanalizavę koncentracijos nagrinėjimo metu surinktus duomenis, institucijos ekspertai padarė išvadą, kad po sandorio koncentracijos dalyvių užimama rinkos dalis reikšmingai padidėjo. Be to, kadangi susijungė du artimiausi konkurentai – „Nacionalinis bilietų platintojas“ ir „Tiketa“, o likę konkurentai yra tolimesni arba itin tolimi koncentracijos dalyviams, nustatyta, kad renginių organizatoriai (klientai) po koncentracijos turi ribotas galimybes pakeisti paslaugos tiekėją arba dėl tokio keitimo patirtų reikšmingas išlaidas, o susijungęs ūkio subjektas įgijo galimybę renginių organizatoriams padidinti komisinį mokestį ir mokesčius už papildomas paslaugas, taip pat pabloginti teikiamų paslaugų kokybę ar sąlygas.

Koncentracijos dalyviai sandorio nagrinėjimo metu aptarnavo daugiausia renginių organizatorių, palyginti su kitais bilietų platintojais, taigi, KT vertinimu, ir toliau turės pranašumą prieš savo konkurentus – garantuotas didesnes pajamas, finansinę galią ir didesnes galimybes plėstis bei sudaryti naujus ar išlaikyti esamus išimtinio pobūdžio susitarimus, o susijungęs ūkio subjektas po koncentracijos nesusidurs su reikšmingu konkurentų spaudimu, maža to, bus apsunkintos kitų įmonių galimybės patekti į rinką.

Nustačiusi, kad dėl įvykdytos koncentracijos buvo sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija bilietų į įvairius renginius platinimo rinkoje Lietuvoje, taip pat įvertinusi, kad neigiamų koncentracijos pasekmių nepašalintų įsipareigojimai, kuriuos „Piletilevi Group“ pateikė po institucijos išsiųstų išvadų, KT nusprendė atsisakyti duoti leidimą vykdyti koncentraciją. Sandorio šalys įpareigotos atlikti veiksmus, kad būtų atkurta iki koncentracijos buvusi padėtis, arba pašalinti koncentracijos pasekmes.

Šis KT nutarimas yra apskūstas teismui.

Neleista vykdyti sandorio miltų ir kitų produktų gamybos sektoriuje

Pagal 2021 m. gruodžio 10 d. gautą pranešimą apie ketinimą vykdyti koncentraciją Latvijos bendrovė „Dobeles dzirnavnieks“, veikianti visose Baltijos šalyse ir kitose valstybėse, planavo įsigyti Lietuvos kontroliuojančiąją įmonę „Baltic Mill“, kuri valdo bendrovę „Malsena plus“.

Tuo metu „Dobeles dzirnavnieks“ bei su ja susijusios įmonės užsiėmė grūdų malimo produktų gamyba ir didmenine prekyba miltais, miltų mišiniais, dribsniais, makaronais, kruopomis, pašaru gyvūnams, grūdais ir kitais produktais.

„Baltic Mill“ vykdė antrinių bendrovių kontroliavimo (holdingo) veiklą, o su ja susijusios įmonės (viena jų – „Malsena plus“) Baltijos šalyse ir kitose valstybėse užsiėmė grūdų malimo produktų gamyba bei didmenine prekyba miltais, miltų mišiniais, dribsniais, košėmis, javiniais, makaronais, kruopomis ir kitais produktais.

KT, siekdama nustatyti, ar įgyvendinus minėtą sandorį nekils neigiamų pasekmių konkurencijai atitinkamose rinkose, atliko išsamią ekonominę analizę: vertino sandorio šalių užimamas rinkos dalis ir konkurencinį artumą, rinkos dalyvių gamybos pajėgumus, plėtros galimybes, importo perspektyvas, galimybę naujiems dalyviams įeiti į Lietuvos rinką ir kt.

Institucija kreipėsi ir gavo paaiškinimus ne tik iš koncentracijos dalyvių bei jų konkurentų, bet ir iš įmonių, užsiimančių įvairiomis su nagrinėtomis rinkomis susijusiomis veiklomis, įskaitant mažmeninę ir didmeninę prekybą grūdinėmis kultūromis: kvietiniais ir ruginiais miltais, manais, miltų mišiniais, makaronais, dribsniais ir kitais produktais.

Kadangi sandorį planuojančios bendrovės per nurodytą terminą nepateikė KT visos prašomos informacijos, koncentracijos nagrinėjimo terminas buvo sustabdytas nuo 2022 m. sausio 19 d. iki 2022 m. balandžio 6 d. Per tą laiką institucijos ekspertai toliau analizavo gautus duomenis, rinko papildomą informaciją iš rinkos dalyvių.

Išanalizavusi gautus duomenis, KT nustatė, kad bendrovės „Dobeles dzirnavnieks“ ir „Baltic Mill“ yra artimos ir svarbios konkurentės kasdienio vartojimo prekių – miltų, miltų mišinių ir makaronų – rinkose, kurios jau ir taip yra koncentruotos, o šių įmonių tarpusavio konkurencija yra reikšminga. Susijungęs ūkio subjektas Lietuvoje užimtų itin didelę atitinkamų rinkų dalį ir konkurencinio spaudimo, kurio naudą jaučia vartotojai, nebeliktų.

Koncentracijos dalyviai, susipažinę su preliminariais išvadamis dėl galimo neigiamo poveikio konkurencijai, teikė KT atsiliepimus ir papildomus argumentus, tačiau institucija vertinimo nepakeitė. Sandorio šalių teikti įsipareigojimai buvo pripažinti kaip netinkami ir negalintys pašalinti minėto neigiamo poveikio konkurencijai.

Įvertinusi visą surinktą informaciją ir aplinkybes, KT nusprendė neduoti leidimo Latvijos bendrovei „Dobeles dzirnavnieks“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Lietuvos įmonės „Baltic Mill“ akcijų ir perimant vienvaldę jos kontrolę.

KT nutarimas yra apskųstas teismui.

Sandoris elektroninio dienyno paslaugų sektoriuje leistas su įsipareigojimais

KT 2022 m. kovo 10 d. gavo pranešimą apie planuojamą įgyvendinti sandorį, kontroliuojančiai bendrovei „Snowball.xyz“, priklausančiai Žabolio įmonių grupei, su kuria susiję ūkio subjektai, be kita ko, teikia TAMO elektroninio dienyno paslaugas, įsigyjant po 100 proc. bendrovių „Šviesa“, „Edukacinio turinio sprendimai“, „Mokomasis turinys“ bei 70 proc. „Ateities pamokos“ akcijų (kartu su turimomis – 100 proc. akcijų). Įgyjami ūkio subjektai tuo metu vykdė su švietimu susijusių prekių gamybą bei teikė paslaugas, tarp kurių – skaitmeninių mokomojo turinio paslaugų mokiniams ir mokykloms (EDUKA klasė, EMA, Egzaminatorius.lt) kūrimas, valdymas ir pardavimas.

Nagrinėdami minėtos koncentracijos pranešimą, KT ekspertai iš sandorio šalių konkurentų, įvairių švietimo įstaigų, valstybinių institucijų rinko ir analizavo duomenis, siekdami išsamiai įvertinti koncentracijos dalyvių ir jų konkurentų padėtį kiekvienoje atitinkamoje rinkoje, taip pat galimus jų padėties pokyčius ateityje, kad nustatytų, ar įgyvendinus sandorį nebus padarytas neigiamas poveikis konkurencijai.

KT surinktais duomenimis, koncentracijos dalyviai yra didžiausi ūkio subjektai, veikiantys elektroninio dienyno paslaugų teikimo šalies švietimo įstaigoms (išskyrus darželius) rinkoje ir skaitmeninio mokomojo turinio pardavimo Lietuvoje rinkoje.

Jau koncentracijos nagrinėjimo metu sandorio šalys susidūrė su ribotu konkurenciniu spaudimu iš kitų rinkos dalyvių, nes mokyklos, vykdančios vidurinio, pagrindinio ar pradinio ugdymo programas, kurios privalo įsigyti elektroninio dienyno paslaugas, dažniau renkasi koncentracijos dalyvių siūlomus populiariausius produktus rinkoje, nei konkurentų parduodamus skaitmeninio mokomojo turinio produktus.

Atsižvelgiant į tai, tikėtina, kad sandorio šalys, įgyvendinusios koncentraciją, galėtų apriboti elektroninio dienyno ir skaitmeninio mokomojo turinio tiekėjų galimybes konkuruoti.

KT pritarė Susijungimų priežiūros grupės išvadai, kad, nesant „Snowball.xyz“ įsipareigojimų, dėl sandorio būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija elektroninio dienyno paslaugų teikimo šalies švietimo įstaigoms (išskyrus darželius) rinkoje ir skaitmeninio mokomojo turinio pardavimo rinkoje Lietuvoje.

Siekdama pašalinti galimas neigiamas koncentracijos pasekmes konkurencijai, bendrovė „Snowball.xyz“ KT pateikė įsipareigojimus, kuriais, be kita ko, įsipareigojo nesieti elektroninio dienyno ir skaitmeninio mokomojo turinio pardavimų bei suteikti galimybę elektroninio dienyno paslaugų teikimo ir skaitmeninio mokomojo turinio pardavimo Lietuvoje atitinkamose rinkose veikiantiems bei potencialiems konkurentams integruoti savo produktus su bendrovės „Tavo mokykla“ valdomo elektroninio dienyno paslauga ir bendrovės „Ateities pamoka“ valdomomis skaitmeninėmis mokymo priemonėmis.

Reaguojant į viešos konsultacijos metu gautus pasiūlymus, įsipareigojimuose buvo papildomai numatyta, kad „Snowball.xyz“ turi laiku informuoti konkurentus apie galimas integracijas ir integravimą per naujai sukurtą funkcionalumą.

Įvertinusi koncentracijos nagrinėjimo metu nustatytas aplinkybes, taip pat įsipareigojimus ir viešos konsultacijos metu gautas nuomones, KT nusprendė leisti vykdyti minėtą sandorį. Institucija padarė išvadą, jog laikantis įsipareigojimų bus pašalintos institucijos nustatytos neigiamos koncentracijos pasekmės atitinkamose rinkose, t. y. nebus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija elektroninio dienyno paslaugų teikimo švietimo įstaigoms (išskyrus darželius) ir skaitmeninio mokomojo turinio pardavimo Lietuvoje rinkose.

Vėliau KT patvirtino patikėtino komandą (ją sudaro advokatų profesinės bendrijos „EY Law“ atstovai ir informacinių technologijų ekspertas), kuri padeda institucijai prižiūrėti, kaip bendrovė „Snowball.xyz“ įgyvendina įsipareigojimuose nustatytas sąlygas, kad būtų pašalintos galimos neigiamos koncentracijos pasekmės konkurencijai.

Leista koncentracija vaistų prekybos sektoriuje

KT leido Estijos bendrovei „Magnum“ įsigyti 100 proc. įmonių „Medikona“ ir „Apotheca vaistinė“ akcijų ir per pastarąją bendrovę netiesiogiai įgyti po 100 proc. „Naujakiemio vaistinės“, „Premeda vaistinės“, „Jonavos vaistinės“ ir „Smėlynės vaistinės“ akcijų bei perimti vienvaldę jų kontrolę.

Sandorio nagrinėjimo metu su kontroliuojančiąja bendrove „Magnum“ susijusios įmonės „Magnum Medical“, „Allium UPI“ ir „InBio“ vykdė didmeninę prekybą vaistais, maisto papildais, kosmetikos priemonėmis bei medicinos priemonėmis, o „Apotheca Pharma vaistinė“ valdė vaistinių tinklų ir užsiėmė mažmenine prekyba vaistais bei kitomis vaistinės prekėmis.

Kitos su „Magnum“ susijusios įmonės vykdė kontroliuojamų bendrovių valdymo (holdingo) veiklą, užsiėmė nekilnojamojo turto vystymu, logistika, sandėliavimu, didmenine ir mažmenine prekyba veterinarijos prekėmis, laboratorine įranga ir odontologijos produktais bei kitomis veiklomis.

„Medikona“ vykdė didmeninę prekybą vaistais, maisto papildais, kosmetikos priemonėmis ir medicinos priemonėmis. Su ja susijusi bendrovė „Apotheca vaistinė“ valdė vaistinių tinklų ir prekiaavo vaistais bei kitomis vaistinės prekėmis.

„Naujakiemio vaistinė“, „Premeda vaistinė“, „Jonavos vaistinė“ ir „Smėlynės vaistinė“ taip pat prekiaavo vaistais ir kitomis vaistinės prekėmis.

Įvertinusi su sandoriu susijusias aplinkybes, KT konstatavo, kad dėl numatomos vykdyti koncentracijos nebus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamose rinkose.

19 d. d.

Vidutinė nesudėtingų pranešimų apie koncentraciją nagrinėjimo trukmė

120 d. d.

Vidutinė išsamios teisinės ir ekonominės analizės reikalaujančių pranešimų apie koncentraciją nagrinėjimo trukmė

Investiciniam fondui leista įsigyti „Eglės“ sanatoriją ir kitas bendroves

KT leido investiciniam fondui „INVL Baltic Sea Growth Fund“ įsigyti po 100 proc. bendrovių „Eglės“ sanatorijos, „Namita“ ir „Birštono šaltinis“ akcijų bei įgyti vienvaldę jų kontrolę.

Įvertinusi su sandoriu susijusias aplinkybes, KT konstatavo, kad dėl numatomos vykdyti koncentracijos nebus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamose rinkose.

Su „INVL Baltic Sea Growth Fund“ susijusios bendrovės sandorio nagrinėjimo metu gamino plieninius įvairios paskirties statinius, technologines konstrukcijas, įrenginius ir talpyklas, mobilumo prietaisus, teikė sveikatos priežiūros, ambulatorinės medicininės reabilitacijos bei specializuotos plaukų transplantacijos ir kitas paslaugas, užsiėmė antrinių atliekų surinkimu, perdirbimu bei prekyba, taip pat – investicine veikla.

„Eglės“ sanatorija ir „Namita“ teikė sanatorinio gydymo, SPA, apgyvendinimo, barų, konferencijų organizavimo, kai kurias asmens sveikatos priežiūros paslaugas. Be to, „Eglės“ sanatorija Birštone ir Druskininkuose teikė stacionarinės bei ambulatorinės medicininės reabilitacijos paslaugas, o „Namita“ – ambulatorinės medicininės reabilitacijos paslaugas Birštone.

„Eglės“ sanatorijos antrinė bendrovė „Birštono šaltinis“ teikė apgyvendinimo, maitinimo, SPA ir konferencijų organizavimo paslaugas Birštone.

Pradėta koncentracijos priežiūros procedūra KT iniciatyva

KT nusprendė savo iniciatyva pradėti koncentracijos priežiūros procedūrą ir įvertinti, ar bendrovei „Kauno liftai“ įsigijus 100 proc. „Baltijos liftų“ akcijų, nebuvo sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija kėlimo įrenginių techninės priežiūros rinkoje Lietuvoje.

KĮ numato, kad apie planuojamą vykdyti sandorį bendrovės privalo pranešti KT ir gauti leidimą, jeigu jų pajamos paskutiniaisiais metais prieš sandorį viršija įstatyme nurodytas ribas, t. y. jeigu koncentracijos šalių suminės bendrosios pajamos yra didesnės negu 20 mln. Eur ir jeigu kiekvieno koncentracijos dalyvio pajamos yra didesnės negu 2 mln. Eur.

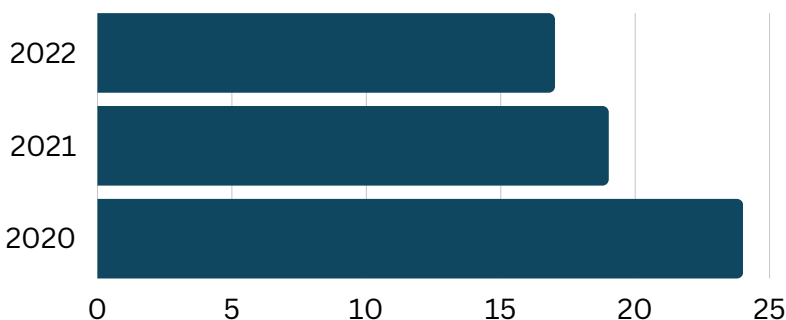
Kadangi 2020 m. bendrovių „Kauno liftai“ ir „Baltijos liftai“ suminės bendrosios pajamos neviršijo 20 mln. Eur ribos, numatytos KĮ, „Kauno liftams“ nebuvo pareigos pranešti apie numatomą vykdyti koncentraciją ir gauti KT leidimą.

Vis dėlto KT nusprendė savo iniciatyva taikyti koncentracijos priežiūros procedūrą ir įpareigoti „Kauno liftus“ pateikti pranešimą apie koncentraciją, nes kilo įtarimų, jog po sandorio galėjo būti sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija kėlimo įrenginių techninės priežiūros rinkoje Lietuvoje, kur „Kauno liftams“ tenkanti rinkos dalis galėjo itin padidėti.

Gavusi „Kauno liftų“ pranešimą institucija toliau rinko informaciją ir duomenis iš įmonių, teikiančių kėlimo įrenginių techninės priežiūros paslaugas Lietuvoje, ir kitų ūkio subjektų, kurių veikla susijusi su minėtomis paslaugomis. Išsamus vertinimas, ar įgyvendintas sandoris nesukūrė neigiamų pasekmių rinkos dalyviams ir vartotojams, bus baigtas 2023 m.

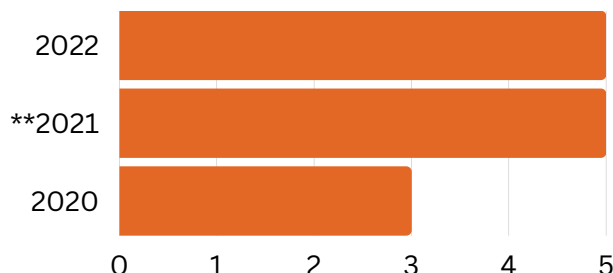
KT gali savo iniciatyva taikyti koncentracijos priežiūros procedūrą ir įpareigoti bendroves pateikti pranešimą apie koncentraciją, jeigu yra tikėtina, kad po sandorio bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis arba itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje, ir kai nuo tokios koncentracijos įgyvendinimo praėjo ne daugiau kaip dvylika mėnesių.

Duoti leidimai vykdyti koncentraciją*

* iš jų po 1 - su įsipareigojimais

Koncentracijos, kurias nagrinėjant atlikta išsami ekonominė ir teisinė analizė

** įskaitant koncentracijas, kurių nagrinėjimo procedūra buvo nutraukta

Neduoti leidimai vykdyti koncentraciją

2022	2
2021	1
2020	0

VII Viešųjų ir dominuojančių subjektų priežiūra

Viešųjų subjektų priežiūra

KĮ 4 straipsnis viešojo administravimo subjektus įpareigoja užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, įgyvendinant jiems pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje.

Viešojo administravimo subjektams draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymų reikalavimus.

Vadovaudamasi šiomis nuostatomis, KT tiria viešojo administravimo subjektų (pavyzdžiui, ministerijų, savivaldybių ir kitų institucijų) priimtų teisės aktų bei kitų sprendimų atitiktį KĮ 4 str. reikalavimams, t. y. vertina, ar tokiais sprendimais nėra sudaromos skirtingos konkurencijos sąlygos toje pačioje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams.

KT yra ne kartą skelbusi, kad principingai vertins bet kokius konkurencijos ribojimus, kurie atsiranda **savivaldybėms bandant per plačiai naudotis Viešųjų pirkimų įstatyme (VPĮ) numatyta vidaus sandorio išimtimi**. 2022 m. gegužės 5 d. nutarimu Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas taip pat patvirtino, kad vidaus sandorį galima sudaryti tik išimtinio atveju. Prieš sudarant vidaus sandorį turi būti įvertinta tokio sprendimo įtaka sąžiningai konkurencijai, t. y. ar sudarant vidaus sandorį konkrečiam viešosios paslaugos teikėjui neteikiama privilegijų, nediskriminuojami kiti ūkio subjektai.

KT jau daugelį metų nuosekliai laikosi pozicijos, kad **vidaus sandoriai gali riboti konkurenciją**, suteikiant privilegijas savivaldybių kontroliuojamoms įmonėms, diskriminuojant kitus ūkio subjektus ir tokiu būdu sukuriant skirtingas konkurencijos sąlygas. Dėl vidaus sandorių visuomenė netenka konkurencijos teikiamos naudos. Konkurencija skatina ūkio subjektus būti efektyvius, teikti geresnės kokybės paslaugas kuo mažesnėmis kainomis.

Tyrimas dėl Palangos baseino perdavimo savivaldybės įstaigai

KT 2022 m. baigė tyrimą dėl Palangos miesto savivaldybės tarybos sprendimo perduoti valdyti baseiną savivaldybės viešajai įstaigai „Palangos investicijų valdymas“.

Į KT kreipėsi VšĮ plaukimo mokykla „Nemunas“, prašydama išnagrinėti savivaldybės sprendimus, kuriais ši perdavė savo valdomai įstaigai valdyti ir naudoti savivaldybės lėšomis pastatytą baseiną bei jame teikti viešąsias ir komercines paslaugas.

Pareiškėjos nuomone, savivaldybė pažeidė KĮ, nes savo įstaigai suteikė pranašumą ir nepaisė to, kad rinkoje yra kitų subjektų, suinteresuotų teikti baseinų valdymo ir naudojimo paslaugas.

Tyrimo metu KT nagrinėjo, ar Palangos miesto savivaldybė be konkurencingos procedūros pavesdama savo įstaigai valdyti baseiną bei teikti jame paslaugas galėjo privilegijuoti savo įstaigą, diskriminuoti kitus ūkio subjektus ir taip sukurti skirtingas konkurencijos sąlygas.

Galutinis KT sprendimas bus priimtas 2023 m.

Tęsimi tyrimai

Galimas privačių gydymo įstaigų diskriminavimo atvejis dėl Akmenės rajono savivaldybės sprendimo

KT tęsė tyrimą pagal privačios gydymo įstaigos Akmenės sveikatos centro pareiškimą dėl Akmenės rajono savivaldybės patvirtintos „Trūkstamos specialybės gydytojų skatinimo dirbti Akmenės rajono savivaldybės viešosiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose programos“, kurioje numatytos įvairios gydytojų pritraukimo priemonės: vienkartinė pinigine išmoka, rezidentūros studijų kompensavimas, savivaldybės būsto skyrimas.

Pareiškėjo teigimu, taip yra privilegijuojamos savivaldybės valdomos asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir diskriminuojamos privačios įstaigos, kurios, teikdamos tiek Privalomojo sveikatos draudimo fondo, tiek paties paciento lėšomis apmokamas sveikatos priežiūros paslaugas Akmenės rajone, negali vienodomis sąlygomis konkuruoti dėl gydytojų pritraukimo, nes skatinimo priemonės gali tikėtis gauti tik į savivaldybės valdomas sveikatos priežiūros įstaigas atvykstantys dirbti gydytojai.

KT aiškina, ar sveikatos priežiūros įstaigoms nebuvo sudarytos skirtingos konkurencijos sąlygos ir nebuvo pažeistas KĮ.

Galimas konkurencijos ribojimas dėl geležinkelių sektoriuje taikomo reglamentavimo

KT tęsė pradėtą tyrimą dėl Susisiekimo ministerijos sprendimų, susijusių su viešosios geležinkelių sistemos infrastruktūros naudojimu – aiškinamasi, ar tam tikri nustatyti reikalavimai nediskriminuoja naujų rinkos dalyvių.

Į KT 2021 m. kreipėsi bendrovė „Gargždų geležinkelis“, kurios pateikta informacija leidžia įtarti, kad Susisiekimo ministerijos priimtos Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo perpildytoje viešosios geležinkelių infrastruktūros dalyje prioriteto taisyklės (Taisyklės) ir Geležinkelių transporto eismo saugos valdymo sistemų reikalavimų aprašas galimai pažeidžia KĮ nuostatas.

Remiantis turima informacija, susisiekimo ministro sprendimu patvirtintose Taisyklėse, nustatančiose pajėgumų skyrimo perpildytoje viešosios geležinkelių infrastruktūros dalyje kriterijus, kai dėl krovinių vežimo tais pačiais maršrutais konkuruoja kelios įmonės (vežėjai), tam tikri esami kriterijai galimai diskriminuoja geležinkelio įmones, ketinančias pradėti vykdyti krovinių vežimo veiklą. Įtariama, kad Taisyklėse įtvirtintos nuostatos yra naudingos rinkoje įsitvirtinusiai „Lietuvos geležinkelių“ įmonių grupės bendrovei, t. y. nacionaliniam vežėjui „LTG Cargo“.

KT taip pat vertina, ar susisiekimo ministro patvirtintas aprašas, nustatantis reikalavimus gauti traukinio mašinisto sertifikatus, kuriais, išlaikius egzaminus, suteikiama teisė valdyti tam tikrų kategorijų geležinkelių riedmenis atitinkamais geležinkelio keliais, neriboja vežėjų konkurencijos.

KT, baigusi tyrimą ir nustačiusi, kad **viešojo administravimo subjektai atliko draudžiamus veiksmus ar padarė kitus KĮ pažeidimus**, turi teisę:

- viešojo administravimo subjektui nurodyti per nustatytą terminą pakeisti ar panaikinti teisės aktus, kitus KĮ prieštaraujančius sprendimus;
- skirti pinigines baudas iki 0,5 proc. metinio biudžeto einamaisiais metais ir kitų praėjusiais metais gautų bendrųjų metinių pajamų, bet ne daugiau kaip 60 000 Eur.

Už KT įpareigojimų per nustatytą terminą neįvykdymą gresia **piniginė bauda iki 600 Eur už kiekvieną pažeidimo vykdymo dieną** po termino įvykdyti įpareigojimus pašalinti pažeidimą pabaigos.

Svarbesni prevenciniai raštai

Dėl Vilniaus miesto savivaldybės ketinimų sudaryti vidaus sandorį

Į KT kreipėsi Vyriausybės atstovas Vilniaus ir Alytaus apskrityse ir informavo, kad Vilniaus miesto savivaldybė nusprendė 20 metų perduoti savo įstaigai „Active Vilnius“ valdyti „Jeep“ arenos treniruočių pastatą ir planuoja trejus metus pirkti iš jos treniruočių, varžybų ar renginių organizavimo paslaugas. Be to, „Active Vilnius“ būtų galėjusi treniruočių pastatą naudoti ir komerciniais tikslais, pavyzdžiui, už patvirtintus įkainius nuomoti patalpas krepšinio treniruotėms, varžyboms.

KT, atsižvelgusi į Viešųjų pirkimų tarnybos nuomonę, kad planuojama sudaryti sutartis neatitinka VPĮ numatytų vidaus sandorio sudarymo sąlygų, padarė išvadą, jog „Jeep“ arenos treniruočių pastato perdavimas savivaldybės įstaigai bei planuojama pasirašyti sutartis dėl paslaugų pirkimo gali sudaryti skirtingas konkurencijos sąlygas rinkoje veikiantiems dalyviams.

KT rašte pažymėjo, kad gali būti ir daugiau ūkio subjektų, turinčių treniruočių sales bei galinčių ir norinčių teikti savivaldybės įstaigai pavestas paslaugas, todėl savivaldybės sprendimas ir sutartis, jeigu būtų sudaryta, galėtų privilegijuoti įstaigą kitų atitinkamoje rinkoje veikiančių dalyvių atžvilgiu.

Savivaldybei rekomenduota atlikti sprendimo ir planuojamos sudaryti sutarties poveikio konkurencijai vertinimą – įvertinti projekto pasekmes konkurencijai ir pasirinkti sprendimų alternatyvas, kurios būtų proporcingos siekiamiems tikslams ir padėtų išvengti galimos žalos konkurencijai.

Vilniaus miesto savivaldybė pateikė KT atsakymą, kad jokių sutarčių dėl viešųjų paslaugų teikimo dar nėra pasirašiusi ir planuoja atlikti sprendimų poveikio konkurencijai vertinimą.

Dėl biodegalų, pagamintų iš atliekų arba liekanų, reglamentavimo

KT, gavusi ir išnagrinėjusi bendrovės „Neste Lietuva“ kreipimąsi, išsiuntė prevencinį raštą Aplinkos ministerijai, įspėdama, kad keičiamas reguliavimas gali riboti konkurenciją ir apsunkinti sąlygas ūkio subjektams konkuruoti.

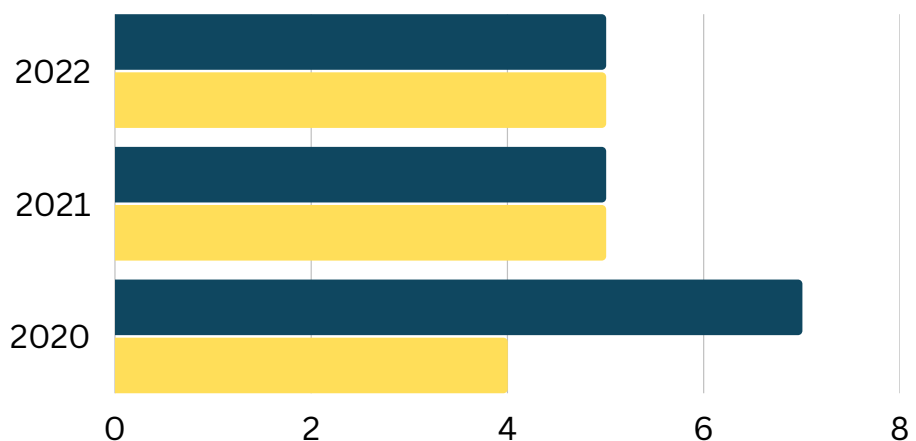
KT ministerijai siūlė įvertinti biodegalų, pagamintų iš atliekų arba liekanų, reglamentavimą, kuriuo gali būti ribojamos galimybės tam tikriems verslo atstovams vienodomis sąlygomis veikti rinkoje.

Aplinkos ministerija atsižvelgė į prevenciniame rašte pateiktus pasiūlymus ir 2023 m. pradžioje pateikė institucijai derinti ministro 2011 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus, biomasės kurą ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Gaminant ir naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikio apskaičiavimo taisyklių pakeitimo projektą.

Taisyklėse numatyta perkelti ES direktyvoje įtvirtintą nuostatą, išvardinant visas žaliavų, kurių šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis iki tų atliekų ir liekanų surinkimo lygus nuliui, rūšis.

Institucijoms išsiųsti prevenciniai raštai

(ir į kurių rekomendacijas buvo atsižvelgta)

VSĮ 9(1) str. priežiūra

VSĮ 9(1) straipsnyje numatyta, kad savivaldybės gali steigti naują juridinį asmenį naujai ūkinei veiklai vykdyti arba pavesti naują ūkinę veiklą vykdyti jau veikiančioms savivaldybės valdomoms įmonėms tik gavusios išankstinį KT sutikimą. KT išduoda sutikimą, jeigu savivaldybė laiku įvykdė konkurencingą procedūrą ir jeigu šios procedūros rezultatai rodo, kad kiti ūkio subjektai, atsižvelgdami į savo komercinius interesus, negali užtikrinti atitinkamos veiklos vykdymo.

Išankstinio KT sutikimo nereikia, kai savivaldybė ketina pavesti vykdyti vandens, šilumos tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo, keleivių vežimo, teritorijų ir gatvių priežiūros bei tvarkymo paslaugas, taip pat maitinimo paslaugas švietimo, socialinės globos arba sveikatos priežiūros įstaigose. Nereikia gauti KT sutikimo ir tais atvejais, kai teikiant viešąsias paslaugas turėtų būti valdomas ir naudojamas savivaldybių ar savivaldybių juridinių asmenų nekilnojamasis turtas ir kitas ūkio subjektas tokios paslaugos negalėtų teikti savo patalpose.

KT 2022 m. teikė konsultacijas tiek savivaldybėms, tiek jų valdomoms įmonėms bei suinteresuotiems subjektams dėl poreikio taikyti VSĮ 9(1) straipsnyje nustatytą procedūrą, kurios metu savivaldybės kreipiasi į KT su prašymu leisti pavesti savivaldybės valdomai įmonei naujos ūkinės veiklos vykdymą ar steigti naują ūkio subjektą tokiai veiklai vykdyti.

2022 m. KT teikė išsamias konsultacijas savivaldybėms, taip pat – įmonėms bei asociacijoms dėl įvairių paslaugų teikimo ir ar tokiai veiklai vykdyti būtų reikalingas KT leidimas.

KT, vadovaudamasi dažniausiai savivaldybėms kylančiais klausimais bei esama institucijos praktika, yra parengusi klausimyną, kurio tikslas – padėti savivaldybėms įsivertinti, ar pagal VSĮ 9(1) straipsnį joms reikia kreiptis į KT ir gauti sutikimą dėl naujos ūkinės veiklos vykdymo.

Jeigu KT sutikimas būtinas, klausimynas taip pat padės įsivertinti, ar egzistuoja visos kreipimuisi reikalingos sąlygos.

Duotas leidimas dėl slidinėjimo paslaugų teikimo ir slidinėjimo trasų eksploataavimo

KT gavo Druskininkų savivaldybės prašymą dėl sutikimo pavesti naują ūkinę – slidinėjimo paslaugų teikimo ir slidinėjimo trasų eksploataavimo – veiklą savo valdomai įmonei „Druskininkų sveikatinimo ir poilsio centras AQUA“.

Prašymą išnagrinėjusi KT nustatė, kad savivaldybė ir bendrovės „Stamita“ bei „Ski park Druskininkai“ 2009 m. buvo sudariusios koncesijos sutartį, pagal kurią „Stamita“ įsipareigojo įrengti Druskininkų uždaras kalnų slidinėjimo trasas ir jose vykdyti ūkinę veiklą 25 metus. Kai minėta bendrovė nusprendė perkelti veiklą į kitą valstybę, savivaldybė leido savo įmonei „Druskininkų sveikatinimo ir poilsio centras AQUA“ laikinai teikti paslaugas, kol bus įvykdytas viešas konkursas ir parinktas ūkio subjektas, vykdysiantis veiklą uždaroje kalnų slidinėjimo trasose.

Savivaldybė paskelbė konkursą dėl uždarų slidinėjimo trasų ir joms priskirto valstybinės žemės sklypo pardavimo, tačiau jame neužsiregistravo nė vienas dalyvis.

Kadangi neatsirado įmonių, pasirengusių savivaldybės paskelbtame konkurse nurodytomis sąlygomis teikti paslaugas, o šios yra būtinos tenkinti bendruomenės bendruosius interesus, susijusius su gyventojų fiziniu aktyvumu, sveika gyvensena ir poilsiu, KT давė sutikimą savivaldybei patikėti naujos ūkinės veiklos (slidinėjimo paslaugų teikimo ir slidinėjimo trasų eksploataavimo) vykdymą jos įmonei.

Neduotas leidimas steigti viešąją įstaigą ir teikti aviacijos klubo paslaugas

Telšių rajono savivaldybė kreipėsi į KT prašydama duoti sutikimą jai steigti viešąją įstaigą „Telšių aeroklubas“, kuriai ketino pavesti teikti įvairias aviacijos klubo paslaugas.

Sprendimui steigti naują juridinį asmenį Telšių rajono savivaldybės taryba pritarė dar 2020 m., o 2022 m. gegužę savivaldybės administracija patvirtino aviacijos klubo paslaugų viešąjį pirkimą, bet negavo nė vienos paraiškos ar pasiūlymo.

Prašymą išnagrinėjusi KT nustatė, kad savivaldybės vykdyto viešojo pirkimo sąlygos, pavyzdžiui, preliminarus paslaugų pobūdis ir kiekis, neatitiko prašyme nurodytų ūkinių veiklų. Be to, savivaldybė planavo naujai steigiamai viešajai įstaigai kaip dalininko įnašą perduoti nekilnojamąjį turtą, nors viešojo pirkimo sąlygose apie tai nebuvo užsiminta.

KT, įvertinusi nurodytas aplinkybes, padarė išvadą, kad Telšių rajono savivaldybė neįvykdė konkurencingos procedūros, todėl atsisakė duoti sutikimą steigti viešąją įstaigą. Institucijos vertinimu, jeigu savivaldybė viešojo pirkimo sąlygose būtų nurodžiusi tokias pačias sąlygas kaip KT atsiųstame prašyme, neatmestina, kad būtų atsiradusių verslo atstovų, pateikusių pasiūlymus teikti aviacijos klubo paslaugas.

10

ties konsultacijų dėl bendruomenės interesus tenkinančių viešųjų paslaugų KT teikė savivaldybėms, valstybės ar savivaldybių įmonėms ir kitiems ūkio subjektams

Dominuojančių subjektų priežiūra

Dominuojanti padėtis gali būti suprantama kaip ūkio subjekto ekonominio pajėgumo pozicija, suteikianti galimybę veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, tiekėjų ar pirkėjų ir galiausiai nuo vartotojų, darant poveikį prekių kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko veiksmingai ribojama konkurencija toje rinkoje.

KĮ 7 straipsnis draudžia įmonėms piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi atitinkamoje rinkoje atliekant įvairius veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, nepagrįstai varžo kitų bendrovių galimybes veikti atitinkamoje rinkoje arba pažeidžia vartotojų interesus. Šiuo draudimu siekiama užtikrinti, kad didelę rinkos galią turinčios įmonės neapribotų jau ir taip susilpnėjusios konkurencijos ir nepadarytų žalos vartotojams bei kitiems rinkos dalyviams.

KT nuomone, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimas yra svarbus įrankis įgyvendinant konkurencijos politiką. Dėl dominuojančią padėtį rinkoje užimančios įmonės piktnaudžiavimo konkurentai gali būti priversti pasitraukti iš rinkos, apribotos jų galimybės veikti rinkoje, vartotojams primetamos nesąžiningos kainos ir pan.

Nustatant ūkio subjekto dominavimo faktą, svarbu įvertinti tiek jo, tiek konkurentų užimamas rinkos dalis bei kitas reikšmingas aplinkybes, darančias įtaką ūkinės veiklos ir konkurencijos sąlygoms atitinkamoje rinkoje.

KT dažniausiai atlieka analizę dėl rinkos apibrėžimo (kioje rinkoje atliekami, kokiai rinkai ir kokioms įmonėms gali daryti įtaką skundžiami veiksmai), rinkos galios (dominavimo) vertinimo (pavyzdžiui, ar skundžiama įmonė gali vienašališkai daryti reikšmingą įtaką konkurencijai rinkoje), skundžiamų veiksmų laikymo piktnaudžiavimu (pavyzdžiui, ar nustatydamas itin žemas kainas dominuojanti įmonė padengia savo sąnaudas), taip pat dėl piktnaudžiavimo poveikio konkurencijai ir vartotojams.

Net preliminariai nustatčius vienos ar kelių įmonių dominavimą rinkoje, dar nėra pagrindo įtarti pažeidimą, kadangi KĮ draudžia įmonėms ne užimti dominuojančią padėtį, o ja piktnaudžiauti, pavyzdžiui, primesti nesąžiningas kainas; riboti prekybos, gamybos ar techninę pažangą; panašaus pobūdžio sutartyse taikyti diskriminacines sąlygas; sudaryti sutartis primetant papildomas su sutarties objektu nesusijusias sąlygas ir pan.

2022 m. KT pabaigė (nutraukė) anksčiau pradėtą tyrimą dėl galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi medicinos atliekų tvarkymo rinkoje, taip pat nagrinėjo skundus ir paklausimus dėl galimų KĮ 7 str. pažeidimų.

„Toksikai“ pakeitus sutartis su klientais, nutrauktas tyrimas dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir teikti pasiūlymai, kaip tobulinti atliekų tvarkymo reguliavimą

Tyrimas buvo pradėtas gavus bendrovės „Ekopartneriai“ pranešimą dėl „Toksikos“ veiksmų vienašališkai nutraukiant pavojingų atliekų tvarkymo sutartį ir naujai siūlomos sudaryti sutarties sąlygų. Tarp jų buvo numatyti įpareigojimai per vieną mėnesį pristatyti tam tikrą minimalų medicininių atliekų kiekį ir perduoti „Toksikai“ tvarkyti visą viešuosiuose pirkimuose laimėtą medicininių atliekų kiekį. Taip pat klientui buvo numatytas draudimas naudotis sutartimi su „Toksika“, siekiant gauti leidimą medicininės atliekas išvežti į kitas šalis.

KT nustatė, kad naujas sutartis pakeistomis sąlygomis su „Toksika“, kuri yra vienintelė bendrovė Lietuvoje, turinti leidimą užsiimti pavojingų atliekų (įskaitant pavojingų medicininių atliekų) šalinimo deginant veikla, sudarė ir kitos įmonės, surenkančios iš gydymo įstaigų medicininės atliekas ir vežančios jas šalinti į „Toksiką“.

Kadangi dalis medicininių atliekų gali būti tvarkomos ne tik šalinimo deginant būdu, bet ir kitais būdais (perduodant jas medicininių atliekų naudojimo veikla užsiimančioms bendrovėms), kilo įtarimas, kad „Toksika“ galėjo apriboti „Ekopartnerių“ ir kitų medicinines atliekas surenkančių bei vežančių šalinti įmonių galimybes pristatyti medicinines atliekas, kurių neprivaloma tvarkyti šalinimo deginant būdu, alternatyviems jų tvarkytojams bei už paslaugas mokėti konkurencingą kainą. Be to, „Toksika“ galėjo apriboti kitų įmonių galimybes teikti medicininių atliekų tvarkymo paslaugas.

Tyrimo metu nustatyta, kad „Toksika“ ginčytinų sutarties nuostatų praktikoje netaikė, jos klientai, išskyrus „Ekopartnerius“, neturėjo pretenzijų dėl minėtų nuostatų ar jų taikymo, o ir įmonių, kurias galėjo paveikti nagrinėtas galimas pažeidimas, nebuvo daug. Nors „Toksika“ buvo nutraukusi pavojingų atliekų tvarkymo sutartį su „Ekopartneriais“, Vilniaus apygardos teismas tokį veiksmą pripažino neteisėtu ir negaliojančiu. Nuo 2021 m. gegužės „Toksika“ pakeitė medicininių atliekų tvarkymo sutartį, kurioje nebeliko ydingų nuostatų ir kurių pasirašė dauguma įmonės klientų, tarp jų – ir „Ekopartneriai“.

Atsižvelgusi į šias aplinkybes, KT nusprendė nutraukti tyrimą dėl galimo „Toksikos“ piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, nes tolesnis jo tęsimas neatitiktų įtakos veiksmingai konkurencijai ir vartotojų gerovei, strateginės reikšmės, taip pat – ir racionalaus išteklių panaudojimo principų, kadangi detalesnis minėtos bendrovės veiksmų vertinimas pareikalautų neproporcingų institucijos išteklių, palyginti su tikėtinais tyrimo rezultatais.

KT vykdant minėtą tyrimą, kilo klausimų dėl medicininių atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų poveikio konkurencijai. Atlikto tyrimo kontekste savo iniciatyva išnagrinėjusi medicininių atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų atitiktį KĮ 4 straipsnio reikalavimams, KT Aplinkos ministerijai išsiuntė siūlymus, kaip tobulinti šios srities reguliavimą (plačiau – skyriuje „Teisėkūra“).

Išnagrinėti pareiškimai

Dėl Užstato sistemos administratoriaus veiksmų

Į KT kreipėsi VŠĮ „Užstatas“, prašydama atlikti tyrimą dėl KĮ 4 ir 7 str. pažeidimų užstato už vienkartinės pakuotes sistemoje. Pareiškėjos nuomone, esamas užstato už vienkartinės pakuotes sistemos reguliavimas (tiksliau – jo trūkumas) privilegijuoja VŠĮ Užstato sistemos administratorių (USAD) ir diskriminuoja „Užstatą“, neužtikrina šios sistemos vientisumo ir suderinamumo.

Taip pat, „Užstato“ teigimu, USAD atsisako bendradarbiauti sudarant pareiškėjai sąlygas naudotis esamu taromatu tinklu, tai varžo pastarosios įstaigos galimybes sudaryti sutartis su gėrimų gamintojais ir importuotojais bei pakuočių pardavėjais ir efektyviai veikti rinkoje.

Įvertinusi „Užstato“ argumentus ir surinktą informaciją, KT dar 2018 m. atsisakė pradėti tyrimą, motyvuodama tuo, kad pareiškėjos pateikti duomenys nesudarė pagrindo įtarti KĮ pažeidimų.

Atlikti papildomą pareiškėjos pateiktos informacijos vertinimą instituciją įpareigojo LVAT. Teismas, be kita ko, nurodė, jog KT turėtų KĮ 4 straipsnio atžvilgiu nagrinėti ne paskiras teisės aktų nuostatas, tačiau visą teisinio reguliavimo sistemą, įskaitant tai, kad tam tikri ūkinės veiklos aspektai nėra sureguliuoti.

KT, jos nuomone, turėtų skirti itin didelius išteklius sudėtingoms bei didelės apimties teisinėms ir faktinėms aplinkybėms nagrinėti, siekdama nustatyti tiek, ar „Užstato“ nurodomos galimos konkurencijos problemos užstato už vienkartinės pakuotes sistemoje iš tiesų egzistuoja, tiek kas jas nulėmė – teisinis reglamentavimas, dalyvių veiksmai ar abu aspektai. Tokia analizė, institucijos vertinimu, būtų netikslinga ir turėtų itin mažą tikimybę pasiekti konkrečius rezultatus – pakeisti situaciją rinkoje. Užstato už vienkartinės pakuotes sistemos pokyčiai, jeigu tokie reikalingi, turėtų būti sprendžiami kompleksiskai, teisinio reglamentavimo, įskaitant ir įstatymų, pakeitimais, o KT funkcijos ir įgaliojimai atlikus tyrimus nėra susiję su kitų sričių politikos formavimo bei reguliavimo funkcijomis.

Atsižvelgdama į tai bei į tyrimui reikalingą atlikti laiką, būtinus ir turimus institucijos žmogiškuosius bei finansinius išteklius, KT padarė išvadą, kad detalesnis USAD veiksmų ir viešojo administravimo subjektų sprendimų nagrinėjimas bei vertinimas neatitiktų racionalaus išteklių naudojimo principo, kadangi pareikalautų neproporcingų institucijos išteklių, palyginti su tikėtinais tyrimo rezultatais, todėl tyrimo nusprendė nepradėti.

Dėl Lietuvos transporto saugos administracijos sprendimų ir asociacijos „Transeksa“ veiksmų

Į KT kreipėsi bendrovė „Auto ekspertas“, kurios teigimu, Lietuvos transporto saugos administracija (LTSA) ir jos patvirtinti teisės aktai – Motorinių transporto priemonių, jų priekabų gamybos ir perdirbimo ir techninės ekspertizės atlikimo tvarkos aprašas bei Centralizuotosios techninės apžiūros duomenų bazės (CTADB) nuostatai – pažeidžia KĮ.

Anot pareiškėjos, Lietuvos techninės apžiūros įmonių asociacija „Transeksa“ nepagrįstai apmokestina ją už suteiktą prieigą prie CTADB ir leidimą sukelti techninės ekspertizės duomenis ir tokiu būdu piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, taip pat naudojimosi CTADB sąlygos nėra reglamentuotos, t. y. nėra nustatyti konkretūs asociacijos, kuriai pavesta tvarkyti duomenų bazę, galimi taikyti atlygio dydžiai.

Be to, kaip nurodė pareiškėja, tam tikriems ūkio subjektams suteikiama galimybė neatlygintinai naudotis duomenų baze, kas neužtikrina sąžiningos konkurencijos laisvės bei vienus ūkio subjektus privilegijuoja kitų subjektų atžvilgiu, o asociacija paskirta būti jos tvarkytoju galimai neorganizavus atrankos procedūros.

Išnagrinėjusi gautą kreipimąsi, KT nustatė, kad pareiškėja, teikdama techninės ekspertizės paslaugas, nekonkuruoja su valstybės įmone „Regitra“, LTSA, Policijos departamentu ar Transporto priemonių draudikų biuru, kurie tokių paslaugų neteikia, todėl nėra pagrindo teigti, jog būtų privilegijuojami arba diskriminuojami atskiri ūkio subjektai ar jų grupės bei sudaromos skirtingos konkurencijos sąlygos. Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme įtvirtinta, kad tam tikri subjektai naudojami duomenų baze neatlygintinai ir CTADB duomenų tvarkymo funkcija pavesta vykdyti asociacijai.

Kadangi Vilniaus apygardos teismas 2022 m. priėmė sprendimą, kuriuo konstatavo, kad duomenų teikimas į CTADB gali būti apmokestintas, o pareiškėja nepateikė įrodymų, kurie bent preliminariai leistų įtarti, jog asociacijos taikomi įkainiai yra neproporcingo dydžio, KT nusprendė nep pradėti tyrimo. Institucija priėjo išvadą, kad LTSA nepažeidė KĮ, o asociacijos veiksmų tyrimas neatitiktų strateginės reikšmės principo ir pareikalautų reikšmingų institucijos išteklių.

Nors KT atsisakė pradėti tyrimą dėl galimo KĮ pažeidimo, tačiau Vyriausybei pateikė pasiūlymą dėl esamo teisinio reglamentavimo tobulinimo. Nutarime KT siūlė Vyriausybei parengti Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo pakeitimą, kuris nustatytų kompetenciją viešojo administravimo subjektui (Susisiekimo ministerijai ar LTSA) įtvirtinti sąnaudomis paremtą CTADB duomenų teikimo ir gavimo įkainių apskaičiavimo tvarką, pagal kurią „Transeksa“ tvirtintų CTADB duomenų teikimo ir gavimo įkainius, ir įpareigoti šį viešojo administravimo subjektą tokią tvarką patvirtinti.

VIII

Teisėkūra

Teisės aktų projektų rengėjai rengdami projektus privalo atsižvelgti į konstitucinį sąžiningos konkurencijos laisvės principą. Teisės aktuose neturėtų būti nustatoma nepagrįstų konkurencijos ribojimų, nes tai gali nulemti aukštesnes prekių ir paslaugų kainas, mažesnę jų įvairovę ir žemesnę kokybę. Valstybinio reguliavimo nulemti konkurencijos ribojimai gali sukelti ne mažiau žalos negu verslo nulemti ribojimai, pavyzdžiui, konkurenciją ribojantys susitarimai.

KT nagrinėja teisės aktų projektų įtaką konkurencijai tiek savo iniciatyva, tiek projektų rengėjų prašymu. Nustačiusi teisės aktų projektuose numatytus galimus konkurencijos ribojimus, KT siūlo juos šalinti, o, jeigu visiškai jų pašalinti neįmanoma siekiant pagrįstų teisinio reguliavimo tikslų, KT atkreipia projektų rengėjų dėmesį į būtinybę atlikti poveikio konkurencijai vertinimą.

KT savo išvadose primena, kad teisės aktų projektų rengėjai privalo atlikti poveikio konkurencijai vertinimą ir kitais atvejais, kai teisės akto projektu nustatomas, keičiamas ar panaikinamas reguliavimas gali paveikti konkurenciją.

Atlikdamas poveikio konkurencijai vertinimą projekto rengėjas turi įvertinti, kokį poveikį teisės akto taikymas turės rinkai ir jos dalyviams bei įvertinti visas galimas tokio reguliavimo rizikas bei neigiamas pasekmes konkurencijai.

Detaliai išnagrinėjus visus galimus alternatyvius kelius siekiant numatyto tikslo, rekomenduojama pasirinkti tinkamiausią alternatyvą.

Neatliktas privalomas poveikio vertinimas, kaip yra išaiškinęs LVAT, gali būti pagrindas pripažinti teisės aktą neteisėtai priimtu. Kaip jau minėta, KT turi įgaliojimus tirti viešojo administravimo subjektų priimtus teisės aktus, kurie riboja konkurenciją, ir įpareigoti atitinkamus ribojimus pašalinti, o viešojo administravimo subjektui gali skirti baudą.

KĮ nesuteikia KT kompetencijos vertinti įstatymų ir Vyriausybės priimtų teisės aktų teisėtumo. Vis dėlto, net ir įstatymų bei Vyriausybės priimtų teisės aktų atžvilgiu KT, matydama būtinybę, atkreipia Vyriausybės dėmesį į kylančias rizikas pažeisti sąžiningos konkurencijos principą, teikia siūlymus dėl atitinkamų priimtų teisės aktų keitimo.

KT savo arba teisės aktų projektų rengėjų iniciatyva 2022 m. įvertino 453 teisės aktų projektus ir teikė išvadas dėl galimos jų įtakos konkurencijai arba atitikties valstybės pagalbos taisyklėms. Įvertinę teisės aktų projektus KT ekspertai iš viso teikė 198 pastabas.

2022 m. buvo priimta 119 teisės aktų (iš jų 18 įstatymų ir 31 Vyriausybės nutarimas), dėl kurių projektų KT 2019–2022 m. teikė pastabų. Institucijos, priimdamos teisės aktus, atsižvelgė į 75 proc. visų KT ekspertų teiktų pastabų (2021 m. šis rodiklis siekė 74 proc., 2020 m. – 77 proc., 2019 m. – 63 proc.). Atsižvelgta į 73 proc. KT pastabų dėl įtakos konkurencijai ir į 75 proc. pastabų dėl valstybės pagalbos.

Poveikio konkurencijai vertinimas – tai procesas, kurio metu turi būti įvertinta, kaip numatomas teisinis reguliavimas paveiks rinką, vartotojus, kokios yra alternatyvos ir kodėl pasirinktas būtent toks reguliavimas, ar jis proporcingas siekiamiems tikslams.

KĮ 4(1) straipsnis numato atvejus, kada teisės akto projekto rengėjui privaloma atlikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimą, pavyzdžiui, kai suteikiamos išimtinės teisės ūkio subjektui vykdyti ūkinę veiklą; nustatomas ribotas ūkio subjektų, galinčių vykdyti tam tikrą ūkinę veiklą, skaičius bei kitais atvejais, kai rengiamu teisės aktu numatomas teisinis reguliavimas gali paveikti konkurenciją.

Poveikio konkurencijai vertinimą rekomenduojama atlikti taikant KT parengtas Sprendimų poveikio konkurencijai vertinimo gaires.

Teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimo etapai:

- problemos, kuriai skirtas teisinis reguliavimas, iškėlimas;
- teisinio reguliavimo tikslo nustatymas;
- teisinio reguliavimo galimo poveikio konkurencijai vertinimas;
- galimų alternatyvų įvertinimas ir tinkamiausios parinkimas.

Sulaukusi teisės aktų projektų rengėjų prašymų, KT teikia jiems konsultacijas dėl poveikio konkurencijai vertinimo metodų.

Svarbiausios pastabos dėl teisės aktų projektų

Dėl sveikatos sektoriaus

Sveikatos sektorius (įskaitant farmaciją) buvo išskirtas kaip prioritetas KT 2022–2024 m. strateginiame veiklos plane. Šiam sektoriui institucija skyrė dėmesio 2022 m., be kita ko, vertindama ir siūlomą teisinį reguliavimą. Pavyzdžiui, KT pateikė išvadą, kad reguliavimas, pagal kurį Odontologų rūmai, kurie vienija odontologus ir burnos priežiūros specialistus, vykdytų jų licencijavimą, gali lemti interesų konfliktą ir sumažinti odontologų skaičių bei jų tarpusavio konkurenciją.

Viena vertus, Odontologų rūmai, vykdydami viešojo administravimo funkcijas, suteiktų įmonėms teisę verstis odontologų ir burnos priežiūros ūkine veikla, tačiau, kita vertus, patys vykdydami tokią veiklą galėtų būti finansiškai suinteresuoti neleisti konkurentams patekti į tą rinką ir taip mažinti konkurenciją. Atitinkami teisės aktų pakeitimai šios KT ataskaitos rengimo metu dar nebuvo priimti.

Baigusi tyrimą dėl draudžiamo susitarimo tarp LVA ir jos vienijamų narių (plačiau – skyriuje „Konkurenciją ribojantys susitarimai“), KT kreipėsi į SAM su siūlymu įvertinti, ar nustatytas teisinis reglamentavimas, dėl kurio kompensuojamuosius vaistus platinančioms bendrovėms buvo panaikintos ekonominės paskatos taikyti mažesnius atkainius, nei patvirtinti sveikatos apsaugos ministro įsakymu, yra būtinas ir proporcingas, ir jei ne – keisti nustatytą reglamentavimą, taip pat – iš naujo nustatyti kompensuojamųjų vaistų didmeninius bei mažmeninius atkainius.

Baigus minėtą tyrimą kreiptasi ir į Vyriausybę su siūlymu inicijuoti Farmacijos įstatymo ir kitų teisės aktų pakeitimą, įtvirtinant aiškius bei skaidrius kompensuojamųjų vaistų atkainių nustatymo kriterijus ir jų apskaičiavimo bei duomenų teikimo sprendimus priimančioms institucijoms mechanizmą.

2023 m. pradžioje SAM informavo, kad įgyvendindama vieną iš KT pasiūlymų parengė ministro įsakymo „Dėl Kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių įrašymo į kainynus tvarkos aprašo, Kompensuojamųjų vaistinių preparatų rinkos stebėsenos tvarkos aprašo ir Kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių prekybos atkainių sąrašo ir jų taikymo reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo projektą, kuris pateiktas derinti su visuomene.

Projekto nuostatos leidžia kompensuojamiesiems vaistiniams preparatams ir kompensuojamosios medicinos pagalbos priemonėms taikyti mažesnius didmeninės ir mažmeninės prekybos atkainius negu galimi didžiausi patvirtinti didmeninės ir mažmeninės prekybos atkainiai. Taip pat kartu siūloma panaikinti reikalavimą, kad taikant mažesnę prekybos atkainį pagal reguliavimą proporcingai būtų sumažinta ir vaistinei Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis apmokama vaistinio preparato kainos dalis.

Dėl energetikos sektoriaus

Energetikos sektoriuje 2022-ieji buvo reikšmingų iššūkių ir pokyčių metai: energijos išteklių kainų šuoliai dėl Rusijos sukulto karo Ukrainoje, tebesitęsiantis elektros energijos tiekimo rinkos liberalizavimas, vieno nepriklausomo elektros energijos tiekėjo pasitraukimas iš rinkos ir kt. Atitinkamai šioje srityje per metus buvo atlikta nemažai teisės aktų pakeitimų, kurių įtaką konkurencijai ir atitiktį valstybės pagalbos taisyklėms vertino KT.

Pavyzdžiui, KT siūlė įvertinti, ar elektros rinkos liberalizavimo trečiojo etapo atidėjimas yra proporcinga priemonė reaguojant į situaciją tarptautinėse ir regioninėse energijos išteklių rinkose bei Lietuvos mažmeninėje nepriklausomo elektros energijos tiekimo rinkoje, palyginti su galimu neigiamu poveikiu konkurencijai. KT įžvelgė riziką, kad pailginus elektros rinkos liberalizavimo trečiojo etapo terminą, gali padidėti neapibrėžtumas esamiems ir potencialiems nepriklausomiems elektros energijos tiekėjams.

Institucijos vertinimu, trečiojo etapo atidėjimas gali apsunkinti nepriklausomų elektros tiekėjų veiklą, nes juos, tikėtina, pasirinks mažesnis skaičius vartotojų, negu būtų buvę tuo atveju, jeigu minėtas etapas nebūtų atidėtas. Dėl tokių teisės aktų pakeitimų nepriklausomiems tiekėjams elektros energijos tiekimo veikla gali atrodyti mažiau patraukli, mažiau prognozuojama ir rizikingesnė. Į KT pastabas nebuvo atsižvelgta, elektros rinkos liberalizavimo trečiasis etapas buvo atidėtas.

Kitoje išvadoje KT pasiūlė numatyti papildomą saugiklį Vyriausybės nutarime dėl dalinio kompensavimo, skirto elektros energijos ir (ar) gamtinių dujų buitinių vartotojų išlaidoms už suvartotą elektros energiją ir (ar) suvartotas gamtines dujas sumažinti.

Vyriausybė atsižvelgė į KT siūlymą ir nustatė, kad valstybės kompensacija turi būti panaudojama siekiant sušvelninti elektros energijos ir gamtinių dujų kainų kilimą būtent buitiniams vartotojams, bet ne elektros energijos ir (ar) gamtinių dujų tiekėjams įgyti ekonominę naudą, kurios jie negautų įprastomis rinkos sąlygomis. Šis KT pasiūlytas papildymas buvo svarbus, siekiant išvengti neteisėtos valstybės pagalbos suteikimo.

Be to, koreguojant teisės aktus po vieno nepriklausomo elektros energijos tiekėjo pasitraukimo iš rinkos, KT pasiūlė numatyti, kad iš savo įsipareigojimų nevykdančio nepriklausomo elektros energijos tiekėjo būtų išreikalaujamos ne tik valstybės išmokėtos dalinio kompensavimo buitiniams elektros energijos vartotojams sumos, bet ir iki pinigų susigrąžinimo susikaupusios palūkanos.

Į KT siūlymą buvo atsižvelgta. Šis papildymas dėl palūkanų susigrąžinimo taip pat buvo svarbus, kad neatsirastų neteisėta valstybės pagalba.

**2022 m. institucijos,
priimdamos teisės aktus,
atsižvelgė į**

75 %

**visų KT ekspertų
teiktų pastabų**

Dėl transporto sektoriaus

2022 m., kaip ir ankstesniais metais, KT nemažai dėmesio skyrė transporto sektoriui.

Susisiekimo ministerija, tobulindama Kelių transporto kodekso ir kitų teisės aktų projektus, atsižvelgė į KT pastabas dėl poreikio įvertinti tam tikrų vežėjų licencijavimo sąlygų proporcingumą, atsisakant vieno iš licencijos neišdavimo pagrindų, susijusio su transporto vadybininko vadovavimu profesinei vežimo kelių transportu veiklai.

Be to, KT siūlymu buvo atsisakyta draudimo išduoti vairuotojo liudijimą, jeigu vairuotojas yra įdarbintas laikinojo įdarbinimo įmonės. Kaip nurodė KT, vairuotojo įdarbinimas per laikinojo įdarbinimo įmonę yra teisėta įdarbinimo forma, todėl vairuotojo liudijimo neišdavimas vien šiuo pagrindu laikytinas neproporcingu ūkinės veiklos apribojimu, suteikiančiu nepagrįstų privilegijų kai kurioms bendrovėms. KT įvertino, kad atsižvelgus į šias pastabas, tikėtina, buvo sukurta beveik 4 mln. Eur tiesioginės naudos vartotojams, palyginti su situacija, jeigu pastabos nebūtų pateiktos arba į jas nebūtų atsižvelgta.

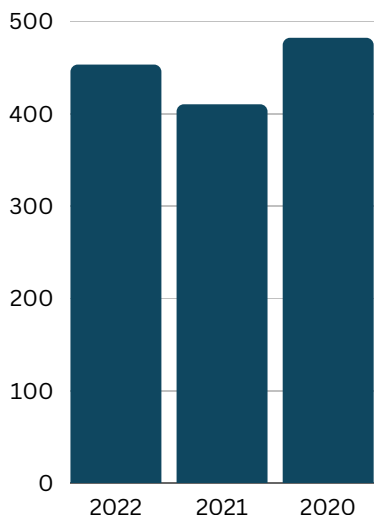
Tolimojo reguliaraus keleivių vežimo paslaugų liberalizavimo kontekste KT pasisakė dėl pasiūlymų, kurie, juos priėmus, sudarytų nevienodas konkurencijos sąlygas. Pasibaigus rinkoje įsitvirtinusių vežėjų esamų leidimų galiojimo terminui, tiems vežėjams, kurie iki 2023 m. kovo 1 d. kreiptųsi į LTSA dėl leidimo vežti keleivius, nebūtų taikomos tokios pačios konkurencingos procedūros sąlygos kaip jų konkurentams, siekiantiems patekti į rinką.

Pavyzdžiui, rinkos senbuviams nebūtų taikomi reikalavimai sudaryti infrastruktūros naudojimo sutartis su autobusų stotimis ir pateikti banko ar draudimo bendrovės išduotą keleivių vežimo užtikrinimo garantiją. Šios nuostatos nulemtų ankstesnių teisių išsaugojimo išlygas rinkoje jau įsitvirtinusioms bendrovėms.

Tokios išlygos, kaip pažymi EBPO, kuomet jau rinkoje veikiančiams verslo atstovams leidžiama tęsti jų ūkinę veiklą, netaikant naujai priimtų reikalavimų, taikytinų veiklą pradedantiems naujokams, gali sudaryti sąlygas jau rinkoje veikiančių ir naujai į ją siekiančių patekti subjektų išlaidų disbalansui, kuris gali riboti konkurenciją ir užkirsti kelią patekimui į atitinkamą rinką.

Atitinkami Kelių transporto kodekso pakeitimai šios KT ataskaitos rengimo metu dar nebuvo priimti.

Įvertinti teisės aktų projektai

KT pasiūlymai dėl galiojančių teisės aktų pakeitimų, susiję su tyrimo procedūrų metu nustatytais aplinkybėmis

KT vykdant tyrimą dėl bendrovės „Toksika“ veiksmų (plačiau – skyriuje „Viešųjų ir dominuojančių subjektų priežiūra“), kilo klausimų dėl medicininių atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų poveikio konkurencijai. Atlikto tyrimo kontekste savo iniciatyva išnagrinėjusi medicininių atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų atitiktį KĮ 4 straipsnio reikalavimams, KT Aplinkos ministerijai išsiuntė siūlymus, kaip tobulinti šios srities reguliavimą.

KT nuomone, esamas reguliavimas medicininių atliekų tvarkymo srityje yra nepakankamas ir neaiškus – įvairūs skirtingo lygmens teisės aktai numato atskirus su pavojingomis medicininėmis atliekomis susijusius klausimus. Vientiso ir nuoseklaus šių atliekų tvarkymo proceso reglamentavimo nėra, o esamų teisės aktų visuma nesukuria aiškių taisyklių.

Tokia situacija, anot KT, sudaro prielaidas skirtingam teisės aktų taikymui ir praktikoje, dėl ko įmonės veikia teisinio neaiškumo sąlygomis, o tai gali turėti įtakos ir jų tarpusavio konkurencijai: naujos bendrovės gali vengti įeiti į rinką, o jau joje veikiančios – riboti savo veiklos galimybes. KT atkreipė dėmesį, kad įmonės, kurios veikia teisinio neaiškumo sąlygomis, susiduria ir su didele tokios veiklos teisėtumo rizika, todėl kaštus gali siekti perkelti savo klientams ar vartotojams siūlydamos brangesnes prekes bei paslaugas.

Aplinkos ministerija informavo KT, kad sprendimus dėl medicininių atliekų tvarkymo reglamentavimo tobulinimo priims po to, kai apsvarstys pasiūlymus darbo grupėje.

Veiksmingesnis mechanizmas dėl kartelių viešuosiuose pirkimuose padarytos žalos atlyginimo

KT siūlymu, 2022 m. buvo priimtos Viešųjų pirkimų įstatymo pataisos, pagal kurias įsiteisėjus KT sprendimams dėl konkurenciją ribojančių susitarimų viešuosiuose pirkimuose, juos vykdžiusios perkančiosios organizacijos privalės kreiptis į teismą pačios ar per centrinę perkančiąją organizaciją, jei ji atliko atitinkamą pirkimą, arba imtis kitų žalos atlyginimo priemonių ir reikalauti atlyginti žalą.

Įstatymo pakeitimai numato, kad, jeigu neįrodoma kitaip, laikoma, kad konkurenciją ribojančiais tiekėjų tarpusavio susitarimais viešajame pirkime padaroma žala prilygsta 10 proc. nuo sudarytoje pirkimo sutartyje nurodytų prekių, paslaugų, darbų, dėl kurių sudarytas toks susitarimas, vertės, o jeigu pirkimo sutartis nutraukiama, – nuo perkančiosios organizacijos atliktų mokėjimų už tas prekes, paslaugas, darbus vertės. Tokia žalos prezumpcija palengvins žalos įrodinėjimą.

KT tikisi, kad Viešųjų pirkimų įstatyme atsiradusi nuostata, įpareigojanti reikalauti žalos atlyginimo iš konkurenciją ribojančių susitarimų dalyvių, užtikrins viešojo sektoriaus patirtos žalos atlyginimą ir kartu taps papildoma nuo pažeidimų atgrasančia priemone.

KT veiklą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai

Dėl baudų nustatymo tvarkos

2022 m. Vyriausybė priėmė baudų nustatymo tvarkos pakeitimus, kurie įsigalios nuo 2023 m. gegužės 1 d. Pakeitus metodiką, bus mažiau prielaidų ginčams teismuose dėl pažeidėjams skirtų baudų dydžio ir daugiau aiškumo dėl KĮ nuostatų taikymo nustatant finansines sankcijas. Be to, verslo atstovai turės daugiau paskatų bendradarbiauti su KT pripažindami padarytą pažeidimą. Lietuvos baudų skyrimo sistemą labiau priartinus prie EK praktikos, byloje bus galima didesne apimtimi vadovautis ESTT praktika.

Dėl KT prioriteto

KT papildė savo veiklos, atliekant KĮ priežiūrą, prioriteto įgyvendinimo aprašą. Jame jau iki pakeitimų buvo įtvirtinti pagrindiniai principai, kuriais vadovaudamasi KT sprendė klausimus dėl tyrimų atlikimo tikslingumo ir apimties. Aprašas papildytas ir atvejais, kada, spręsdama dėl KĮ 22 straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų tyrimų atitikties veiklos prioritetui, KT nesivadovauja minėtais principais. Pavyzdžiui, kai tyrimai susiję su kolektyvinėmis sutartimis, sudarytomis savarankiškai dirbančių asmenų pagal nacionalinės arba ES teisės aktus, dėl darbo sąlygų.

Šie pakeitimai atlikti atsižvelgiant į EK komunikatą „Sąjungos konkurencijos teisės taikymo kolektyvinėms sutartims, susijusioms su individualiai savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygomis, gairės“.

Dėl nuotolinių išklausymo posėdžių

KT pakeitė institucijos darbo reglamentą ir jame numatė, kad išklausymo posėdžiai gali būti organizuojami ir nuotoliniu būdu. Dokumente įtvirtinta nuostata, kad KT arba jos pirmininkas turi teisę dėl svarbių priežasčių, esant techninėms galimybėms, priimti sprendimą procedūros dalyvių išklausymo posėdžius organizuoti nuotoliniu būdu.

KT įvertino, kad pasibaigus pandemijai išliko poreikis tam tikrais atvejais organizuoti išklausymo posėdžius nuotoliniu būdu, pavyzdžiui, kai įtariamasis ūkio subjektas pageidauja dalyvauti posėdyje, bet yra įsikūręs nuo Vilniaus nutolusiame mieste.

IX Valstybės pagalba

Valstybės pagalba – tai parama, kurią valstybė iš savo išteklių teikia tam tikriems ūkio subjektams arba tam tikroms prekėms gaminti ar paslaugoms teikti, suteikdama išskirtinę ekonominę naudą, kuri neatsirastų rinkos sąlygomis, ir kuri iškraipo konkurenciją bei veikia prekybą tarp ES valstybių narių.

KT yra koordinuojanti institucija valstybės pagalbos, kuriai taikomos ES valstybės pagalbos taisyklės, klausimais. Ji atlieka valstybės pagalbos projektų ekspertizę, tarpininkauja Lietuvos institucijoms bendraujant su EK dėl valstybės pagalbos klausimų, teikia valstybės pagalbos teikėjams rekomendacijas, kaupia informaciją apie suteiktą valstybės pagalbą bei tvarko Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registrą.

ES valstybės pagalbos taisyklės nustato pareigą šalims narėms teikti valstybės pagalbą tik gavus EK pritarimą. Lietuvoje ši derinimo procedūra įgyvendinama per KT siunčiant EK pranešimus apie planuojamas įgyvendinti valstybės pagalbos priemones. Iš valstybės pagalbos teikėjo gavusi pranešimą, KT patikrina, ar pranešimas užpildytas tinkamai. Jeigu KT ekspertai randa trūkumų, toks pranešimas grąžinamas pagalbos teikėjui taisyti. Jeigu pranešimas tinkamai užpildytas, KT pranešimą pateikia EK per specialiai tam sukurtą IT platformą.

KT taip pat viešosioms institucijoms ir įmonėms teikia konsultacijas, siekdama padėti įvertinti, kada valstybės paramos priemonės yra laikomos (arba nelaikomos) valstybės pagalba, veda mokymus ir aiškina, kodėl valstybės pagalbos kriterijus atitinkanti parama gali būti teikiama tik iš anksto apie ją pranešus EK ir gavus jos pritarimą. Priešingu atveju teikiama valstybės pagalba būtų laikoma neteisėta ir, EK pripažinus jos nesuderinamumą su bendrąja rinka, gali būti išieškota iš pagalbos gavėjų su palūkanomis.

Valstybės pagalba ekonomikai remti krizės sąlygomis, reaguojant į Rusijos sukeltą karą prieš Ukrainą

Reaguodama į Rusijos karo prieš Ukrainą sukeltą krizę, EK patvirtino lankstesnę valstybės pagalbos suteikimo tvarką ir nustatė valstybės pagalbos priemonių, kurių valstybės narės gali imtis, kad sumažintų Rusijos karo prieš Ukrainą, ES ir tarptautinių partnerių įvestų sankcijų ir atsakomųjų priemonių, kurių ėmėsi, pavyzdžiui, Rusija, ekonominį poveikį, suderinamumo su vidaus rinka vertinimo kriterijus.

EK priimtame komunikate „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti krizės sąlygomis reaguojant į Rusijos agresiją prieš Ukrainą, sistema“ išdėstoma, kaip valstybės narės gali pagal ES valstybės pagalbos taisykles užtikrinti įmonių (ypač mažų ir vidutinių), kurios susiduria su ekonominiais sunkumais, likvidumą bei galimybes gauti finansavimą ir skatinti mažesnę energijos vartojimą.

EK bendradarbiauja su visomis valstybėmis narėmis siekdama užtikrinti, kad būtų laiku įgyvendintos atitinkamos nacionalinės paramos priemonės. Gavusi išsamų pranešimą apie valstybės pagalbos priemonę, parengtą pagal minėtą komunikatą, sprendimą EK priima kuo skubiau.

2022 m. Lietuvos institucijos iš viso EK pateikė derinti **21 pranešimą** dėl valstybės pagalbos priemonių patvirtinimo ar jau egzistuojančių priemonių pakeitimo (pratęsimo), iš jų 10 – pagal komunikatą „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti krizės sąlygomis reaguojant į Rusijos agresiją prieš Ukrainą, sistema“, dar 6 pranešimai buvo dėl priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į COVID-19 protrūkį. Sprendimus dėl 15 iš 16 priemonių, susijusių su krizių pasekmių mažinimu, EK priėmė 2022 m. KT aktyviai konsultavo Lietuvos valdžios institucijas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo paramos priemonėms ir teikė metodinę pagalbą.

Parama pagal EK patvirtintas schemas, skirtas remti dėl Rusijos karo prieš Ukrainą pasekmių nukentėjusį verslą, buvo skiriama įvairių sektorių ir dydžių bendrovėms, išskyrus kredito ir finansų įstaigas bei įmones, kurioms taikomos ES priimtose sankcijos. Verslas galėjo pasinaudoti garantijų, paskolų bei subsidijų priemonėmis.

Pagalbos teikėjai arba jų įgaliotos institucijos duomenis apie suteiktą valstybės pagalbą ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo priimto sprendimo ją suteikti turi pateikti į Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registrą, kurį administruoja KT.

Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registras

KT administruojamame Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registre iš viso registruoti 68 237 įrašai apie 2022 m. įmonėms suteiktą valstybės pagalbą. Šis skaičius, palyginti su ankstesniais metais, sumažėjo – įrašų apie 2021 m. suteiktą valstybės pagalbą buvo 170 619, 2020 m. – 170 960. Tačiau reikšmingai išaugo vidutiniškai vienam pagalbos gavėjui skirtos valstybės pagalbos suma – ji 2022 m. siekė 13 439 Eur, o 2021 m. buvo 7 322 Eur, 2020 m. – 7 188 Eur.

Registre iš viso registruoti 29 740 įrašai apie 2022 m. ūkio subjektams suteiktą nereikšmingą (*de minimis*) pagalbą. Palyginti su ankstesniais metais, šis skaičius taip pat mažėjo – įrašų apie 2021 m. suteiktą nereikšmingą (*de minimis*) pagalbą skaičius siekė 71 382, 2020 m. – 136 853. Kaip ir valstybės pagalbos atveju, padidėjo vidutiniškai vienam pagalbos gavėjui tekusios nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos suma – ji 2022 m. siekė 6 212 Eur, 2021 m. – 2 463 Eur, 2020 m. – 2 441 Eur.

EK tyrimai prieš Lietuvą dėl galimai neteisėtos valstybės pagalbos

KT viešuosius subjektus nuolat informuoja apie būtinybę užtikrinti, kad jų teikiama parama nepažeistų ES valstybės pagalbos taisyklių, t. y. kad ji būtų suteikta teisėtai. EK nustatė, kad neteisėta pagalba yra nesuderinama su ES vidaus rinka, ji privalo būti išieškota iš pagalbos gavėjo su palūkanomis.

2022 m. EK iš viso nagrinėjo 8 skundus, pateiktus iki 2021 m. pabaigos dėl Lietuvos institucijų suteiktos galimai neteisėtos valstybės pagalbos, tačiau sprendimų nepriėmė. 2022 m. skundų dėl Lietuvos institucijų veiksmų EK negavo.

De minimis pagalbos sąvoka yra vartojama apibūdinti nedidelės vertės valstybės paramą, kuriai netaikomas reikalavimas suderinti pagalbą su EK, kaip tai yra numatyta SESV 108 straipsnio 3 dalyje. *De minimis* reglamentų reikalavimus atitinkanti pagalba daro nežymų poveikį prekybai ir konkurencijai tarp ES valstybių narių, todėl EK pritarimo teikti tokiai paramai nereikia.

Vidutiniškai vienam pagalbos gavėjui skirtos valstybės pagalbos suma, Eur

2022	13 439
2021	7 322
2020	7 188

Vidutiniškai vienam pagalbos gavėjui skirtos nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos suma, Eur

2022	6 212
2021	2 463
2020	2 441

X Mažmeninė prekyba

MPĮNVDĮ siekia riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių (MPĮ) rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti jų bei maisto prekių ir gėrimų tiekėjų interesų pusiausvyrą.

Įstatymas taikomas 5 bendrovėms, atitinkančioms didelę rinkos galią turinčių MPĮ kriterijus: „IKI Lietuva“, „Lidl Lietuva“, „Maxima LT“, „Norfos mažmena“ / „Rivona“ ir „Rimi Lietuva“.

Pakartotinis siūlymas papildyti draudžiamų nesąžiningų veiksmų sąrašą

KT dar 2021 m. birželio mėn. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai (EIMIN), kaip institucijai, atsakingai už įstatymų, įskaitant ir MPĮNVDĮ, projektų mažmeninės prekybos srityje rengimą, siuntė atliktos stebėsenos dėl MPĮ tiekėjams taikomų baudų išvadas. KT pasiūlė papildyti MPĮNVDĮ ir MPĮ numatyti naują draudimą – iš tiekėjų reikalauti pristatyti prekes, jeigu tiek dėl jų kiekio, tiek dėl pristatymo termino nebuvo susitarta raštu, elektroniniu paštu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis. Institucijos nuomone, šalims susitarus tiek dėl tikslaus prekių kiekio, tiek dėl užsakymų įvykdymo termino, nepagrįstų baudų klausimas būtų išspręstas ir interesų pusiausvyra tarp tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų būtų užtikrinta.

KT pasiūlymas nebuvo įtrauktas į 2021 m. liepos mėn. Seimo priimtus MPĮNVDĮ pakeitimus, siekiant įgyvendinti ES Direktyvos dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje nuostatas. EIMIN nurodė, kad šis draudimas bus vertinamas ateityje.

2022 m. KT atlikta maisto prekių ir gėrimų tiekėjų apklausa atskleidė, kad 66 proc. iš 132 respondentų vis dar yra aktualus nepagrįstų MPĮ skiriamų baudų klausimas. Atsižvelgusi į tai, KT dar kartą pasiūlė EIMIN papildyti MPĮNVDĮ minėtu draudimu. Tokį KT siūlymą aktyviai palaikė ir tiekėjus vienijančios asociacijos.

EIMIN, išklausiusi suinteresuotus asmenis (tiekėjus vienijančias asociacijas, Lietuvos prekybos įmonių asociacijos, KT atstovus), nurodė, kad, vadovaujantis teisėkūros tikslingumo, proporcingumo, efektyvumo principais bei vertinant tai, jog MPĮNVDĮ pakeitimai įsigaliojo tik 2021 m., rengti naują minėto įstatymo keitimo projektą, siekiant papildyti nauju draudimu, nėra tikslinga. Be to, iki 2024 m. balandžio 1 d. bus atliekamas galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimas.

MPĮNVDĮ papildymo nauju draudimu klausimas aptartas ir Seimo Kaimo reikalų komitete. Po diskusijų 2022 m. spalio 26 d. vykusiam posėdyje Kaimo reikalų komitetas pasiūlė EIMIN organizuoti pasitarimą su suinteresuotais asmenimis ir Seimo 2023 m. pavasario sesijai pateikti MPĮNVDĮ projektą, kuriame būtų sureguliuotas MPĮ baudų tiekėjams taikymas.

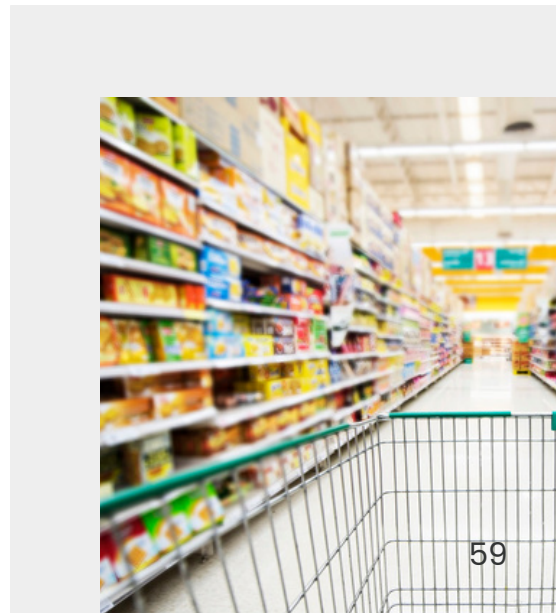
Dėmesys tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų bendradarbiavimui kilus karui Ukrainoje

Žiniasklaidoje pasirodžius informacijai apie Lietuvos didžiųjų prekybos tinklų sprendimus išimti prekes, pagamintas Rusijoje ir Baltarusijoje, KT ekspertai kreipėsi į maisto prekių ir gėrimų tiekėjus siekdami išsiaiškinti, ar minėtoms šalims įvestos sankcijos dėl karo Ukrainoje turi įtakos produkcijos tiekimui į didžiuosius prekybos tinklus. Dalis tiekėjų nurodė priėmę sprendimus, kaip ir MPĮ, nutraukti prekybos ryšius su Rusija bei Baltarusija ir nebeįsigyti minėtų šalių produkcijos ar žaliavų, dėl ko susidūrę su sunkumais laiku įvykdyti užsakymus didiesiems prekybos tinklams.

KT išsiuntė rašta penkis didžiuosius prekybos tinklus valdančioms įmonėms ir paragino jas atsižvelgti į pasikeitusias rinkos sąlygas bei tiekėjų nurodomas pagrįstas objektyvias priežastis dėl sustojusio ar vėluojančio tam tikrų prekių tiekimo, ir nesiimti dėl to veiksmų, nesuderinamų su gerąja verslo praktika.

Kaip pažymėjo KT, tiek didieji prekybos tinklai, tiek ir tiekėjai turėtų dėti abipuses geranoriškas pastangas, kad būtų išvengta tiekėjams taikomų finansinių sankcijų už sutarties sąlygų, susijusių su rusiškos ir baltarusiškos kilmės prekių tiekimu, pažeidimus, pavyzdžiui, už nepristatomas prekes ar už pavėluotus pristatymus, atsirandančius dėl poreikio keisti žaliavų tiekėjus į kitus, nesusijusius su minėtomis valstybėmis.

Be to, KT atkreipė dėmesį, kad pasikeitusi tiekėjų padėtis ir mažmeninės prekybos veiklos sąlygos neturi tapti pagrindu didiesiems prekybos tinklams nesąžiningai naudotis savo galia tiekėjų atžvilgiu.

Šviečiamoji veikla

KT 2022 m. aktyviai tęsė šviečiamąją veiklą. Institucijos ekspertai vedė mokymus ir dalinosi MPĮNVDĮ priežiūros patirtimi su VŠĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra, kuri nuo 2021 m. lapkričio 1 d. atsakinga už Nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymo įgyvendinimo priežiūrą. Šis įstatymas, reguliuojantis santykius tarp žemės ūkio ir maisto produktų tiekėjo bei pirkėjo (išskyrus didžiuosius prekybos tinklus), įsigaliojo įgyvendinus 2019 m. Europos Parlamento ir Tarybos priimtą direktyvą dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje, kurios tikslas – neleisti didelėms įmonėms išnaudoti mažųjų ir vidutinių tiekėjų, pasinaudojant mažesne jų derybine galia.

Pastebėjusi, kad maisto prekių, gėrimų tiekėjams trūksta informacijos apie pokyčius, atsiradusius po direktyvos įgyvendinimo, KT kartu su Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra organizavo nuotolinius mokymus tiekėjams, jų asociacijoms. Mokymų, kuriuose dalyvavo 65 maisto prekių ir gėrimų tiekėjai, juos vienijančių asociacijų atstovai, metu akcentuota, ką svarbu žinoti tiekėjams, susidūrusiems su nesąžiningais prekybininkų ar kitų jų produkcijos pirkėjų veiksmais.

KT ekspertai parengė ir galimo MPĮNVDĮ pažeidimo įsivertinimo klausimyną bei atsakymus į dažniausiai užduodamus klausimus.

KT specialistai dalyvavo tarpvalstybiniuose darbo grupės susitikimuose, kurių tikslas – pasidalinti valstybių narių patirtimi nacionalinėje teisėje įgyvendinant ES direktyvos nuostatas, taip pat keistis informacija, su kokiais iššūkiais valstybių narių institucijos susiduria atlikdamos nesąžiningos prekybos praktikos priežiūrą ir pan.

KT ekspertai surengė 48 susitikimus su tiekėjais (juos vienijančiomis asociacijomis) dėl jų veikloje kylančių problemų su MPĮ, suteikė daugiau nei 50 konsultacijų telefonu, el. paštu ir atsakė į tiekėjų rūpimus klausimus santykiuose su didžiais prekybos tinklais.

Maisto prekių ir gėrimų tiekėjai raginami kreiptis į KT

KT ragina maisto prekių ir gėrimų tiekėjus kreiptis į instituciją ir teikti informaciją apie įtariamus MPĮNVDĮ pažeidimus el. paštu mazmenine.prekyba@kt.gov.lt arba tel.: +370 646 39103, +370 676 13374.

Tiekėjai, kuriems kyla klausimų, kokie prekybininkų veiksmai yra draudžiami ir kaip jie galėtų ginti savo interesus, kviečiami el. paštu mazmenine.prekyba@kt.gov.lt arba tel. +370 646 39103, +370 676 13374 registruotis į individualias konsultacijas, kurių metu KT ekspertai pateiks išsamią informaciją apie įstatymo nuostatas. **Konfidencialumas garantuojamas** tiek pareiškėjams, tiek seminarų dalyviams.

XI Rinkų tyrimai

Atsižvelgdama į turimas galimybes ir žmogiškuosius išteklius, KT atlieka įvairių sričių rinkos tyrimus ir siekia nustatyti, ar tam tikroje rinkoje sudarytos pakankamos sąlygos veiksmingai konkurencijai.

Vykdydama rinkos tyrimą, KT nesiekia tirti galimų įstatymo pažeidimų. Atlikusi rinkos tyrimą, KT pateikia išvadas ir pasiūlymus atitinkamoms institucijoms, kaip rinkoje sudaryti geresnes prielaidas veiksmingai konkurencijai, sukuriant vartotojams kuo didesnės naudos.

Elektroninių prekyviečių veiklos stebėseną

Sparčiai augantis e. prekybos sektorius per pandemiją dar labiau padidino savo, kaip prekybos kanalo, svarbą. Populiarėjo ir tarpininkavimo paslaugas teikiančios e. prekyvietės, kurios sudaro galimybes vis daugiau įmonių pasiekti vartotojus. Matydama didėjančią e. prekyviečių svarbą tiek vartotojams, tiek verslui, ypač smulkiajam bei vidutiniam, KT e. prekybą įtraukė kaip vieną iš prioritetinių 2022 m. veiklos sektorių, kur ėmėsi aktyvių tyrimo bei prevencijos veiksmų.

Tarptautinių e. prekyviečių, tokių kaip *amazon.com*, *ebay.com*, *booking.com*, veiklos principai buvo ne kartą nagrinėti konkurencijos teisės požiūriu, bet, kaip veikia mažesni e. prekybos atstovai regionuose, pavyzdžiui, Baltijos šalyse, išsamiau analizuota nebuvo. Lietuvos ir Latvijos konkurencijos institucijos, atsižvelgusios į e. prekybos plėtrą, 2022 m. savo šalyse vykdė šio sektoriaus dalyvių apklausas ir siekė išsiaiškinti, ar verslas susiduria su galimais konkurencijos ribojimais e. prekyvietėse bei kokios problemos galėtų būti aktualios abiejose Baltijos valstybėse veikiančioms įmonėms.

Tikimasi, kad atlikta e. prekyviečių veiklos stebėseną ne tik padės nustatyti veiksnius, galimai varžančius veiksmingą konkurenciją, bet ir leis geriau suprasti šio prekybos kanalo veikimo principus, prieinamumą, algoritmų paplitimą. Tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje vykdomos verslo apklausos leis palyginti e. prekyviečių veikimo principus abiejose šalyse ir galbūt identifikuoti aktualias bendras problemas.

Surinkusios reikiamą informaciją ir nustačiusios galimas problemas, Lietuvos ir Latvijos konkurencijos institucijos planuoja 2023 m. paskelbti stebėsenos išvadas ir, esant būtinybei, spręsti dėl konkrečių prevencijos priemonių reikalingumo ar imsis kitų aktyvių veiksmų siekdamas užtikrinti veiksmingą konkurenciją e. prekyviečių sektoriuje.

XII Teismų sprendimai

2022 m. teismuose buvo baigta 13 bylų, susijusių su apskūstais KT nutarimais dėl įstatymų, kurių laikymosi priežiūrą vykdo institucija, pažeidimų, taip pat – dėl KT procedūrinių veiksmų teisėtumo ir kitų sprendimų. Teismai visiškai ar iš dalies patvirtino 10 KT sprendimų, iš kurių 3 susiję su draudžiamais susitarimais. Iš 3 bylų, kurias KT pralaimėjo, viena buvo dėl rašto, kuriuo buvo atsisakyta vertinti pareiškimą pradėti tyrimą, o kitos dvi – dėl procedūrinio pobūdžio nutarimų.

77 proc. siekiantis KT laimėtų bylų rodiklis rodo ne tik KT priimamų sprendimų pagrįstumą, bet ir tai, jog ekspertai profesionaliai atstovauja institucijai sudėtingose ir kompleksiskose konkurencijos teisės bylose, siekdami, kad KT nutarimai būtų patvirtinti ir būtų pasiekta KT sprendimų poveikio rinkoje.

KT ekspertai dalyvavo ESTT posėdyje, kuriame buvo nagrinėjami LVAT suformuluoti klausimai dėl 2018 m. KT nustatyto konkurenciją ribojančio susitarimo tarp Lietuvos notarų rūmų bei jų prezidiumo narių. LVAT 2021 m. nusprendė kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir pateikti išaiškinimą keliais reikšmingais klausimais, tarp kurių – ar notaras yra įmonės (ūkio subjektai) SESV 101 straipsnio prasme, ar Lietuvos notarų rūmų priimti išaiškinimai, kuriais nustatyti atlyginimo dydžiai už tam tikrų notarinių veiksmų atlikimą, yra asociacijos sprendimas SESV 101 straipsnio prasme, ar šių išaiškinimų tikslas ar poveikis yra konkurencijos ribojimas ir ar šis ribojimas gali būti pateisinamas bei už jį taikoma atsakomybė tiek Lietuvos notarų rūmams, tiek jų prezidiumo nariams.

Prejudicinis ESTT sprendimas bus reikšmingas LVAT nagrinėjant bylą ne tik dėl minėto nustatyto KĮ pažeidimo, bet ir dėl dar vieno KT nutarimo, kuriuo buvo pripažinta, kad Teisingumo ministerija, nustačiusi fiksuotus ir minimalius notarų atlyginimo dydžius, riboja notarų galimybę konkuruoti paslaugų kainomis bei pasiūlyti vartotojams mažesnius savo paslaugų įkainius.

Svarbiausi teismų sprendimai

Dėl draudžiamo susitarimo kapinių priežiūros paslaugų viešajame pirkime

LVAT patvirtino KT išvadą, kad 2018 m. Vilniaus miesto savivaldybės organizuotame kapinių priežiūros paslaugų viešajame pirkime dalyvavusios konkurentės „Būsto aplinka“ (ankstesnis pavadinimas – „Mano aplinka“) ir „Naujininkų ūkis“, padedant „City Service Engineering“, sudarė kartelį – susitarė pateikti suderintus komercinius pasiūlymus, įskaitant paslaugų kainas, ir konkurse tik imitavo konkurenciją.

Teismas patvirtino, kad bendrovės „Būsto aplinka“ ir „Naujininkų ūkis“, padedant „City Service Engineering“, minėtame viešajame pirkime sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą ir pažeidė KĮ. Tokią išvadą buvo padaręs ir pirmosios instancijos teismas, išnagrinėjęs kartelio dalyvių viešojo pirkimo pasiūlymų dėsningumą, klaidas bei nustatytus kontaktus tarp verslo įmonių.

LVAT patvirtino, kad KT bendrovei „Naujininkų ūkis“ pagrįstai skyrė 31 000 Eur baudą, tačiau teismas grąžino institucijai spręsti klausimą dėl individualių baudų skyrimo bendrovėms „Būsto aplinka“ ir „City Service Engineering“, nes KT sprendime nurodyti veiksmai, dėl kurių nustatytas pažeidimas, buvo atlikti 2018 m. birželio ir liepos mėnesiais, o tuo metu galiojusio KĮ redakcijoje nebuvo numatyta galimybė taikyti pažeidėjoms solidarią atsakomybę. Be to, LVAT panaikino atsakomybės taikymą bendrovėms „City Service SE“ ir „Mano Būsto priežiūra“, kurios valdo „City Service Engineering“ ir „Būsto aplinką“, nes tokios galimybės taip pat nenumatė KĮ.

Vykdydama teismo sprendimą, KT atnaujino bylą ir pažeidėjoms skyrė individualias baudas (plačiau – skyriuje „Konkurenciją ribojantys susitarimai“).

Dėl draudžiamo susitarimo kino filmų platinimo rinkoje

KT 2020 m. nustatė, kad „Theatrical Film Distribution“ ir bendrovės „NCG Distribution“ bei „Forum Cinemas“, abi priklausančios tai pačiai įmonių grupei, apsikeitusios kino filmų demonstravimo sutartimi sudarė susitarimą dėl kino filmų platinimo kainos apskaičiavimo tvarkos ir minimalių šių kainų nustatymo.

KT tyrimą pradėjo gavusi informacijos iš bendrovės „Multikino Lietuva“. Ši nurodė, kad iš filmų platintojos „Theatrical Film Distribution“ sulaukė pasiūlymo pasirašyti kino filmų demonstravimo sutartį, identišką tai, kurią „Multikino Lietuva“ buvo jau kiek anksčiau sudariusi su kita filmų platintoja „NCG Distribution“. Abejose sutartyse sutapo filmų platinimo kainos (rentalo) apskaičiavimo tvarka ir konkrečios kainos.

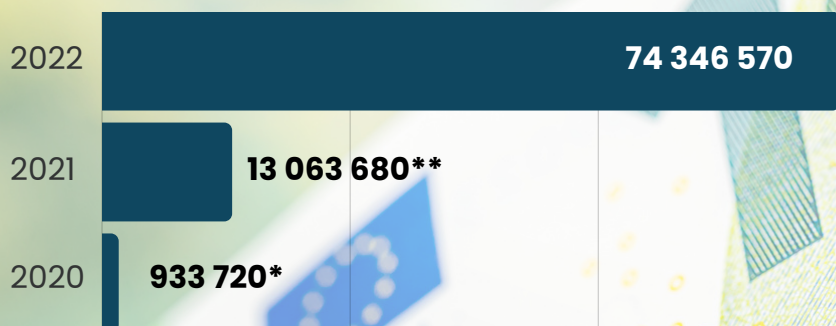
Tyrimo metu KT išsiaiškino, kad „Theatrical Film Distribution“ sutartį gavo iš abiejų tai pačiai įmonių grupei priklausančių bendrovių – „Forum Cinemas“ ir „NCG Distribution“ – darbuotojų. Tokiu būdu konkrentei buvo atskleista kitos filmų platintojos „NCG Distribution“ taikoma filmų platinimo kainos ir apskaičiavimo tvarka. Darbuotojų tarpusavio susirašinėjimas patvirtino, kad bendrovės, platindamos filmus, susitarė taikyti vienodą kainodarą.

Kartelio dalyvėms paskaičiuotos baudos iš viso siekė daugiau nei 3,8 mln. Eur. Vis dėlto KT atsižvelgė į tai, kad per COVID-19 pandemiją kino filmų sektorius susidūrė su išskirtiniais veiklos apribojimais, ir sumažino bendrovėms paskaičiuotas baudas 80 proc.

Pirmosios instancijos teismas buvo patvirtinęs KT išvadas, kad „Theatrical Film Distribution“ sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą, ir paliko galioti jai skirtą 33 500 Eur baudą. VAAT, įvertinęs kartelio dalyvių veiksmus, konstatavo, kad vien tai, jog „Theatrical Film Distribution“ buvo perduota konkurentės „NCG Distribution“ sutartis, kurioje numatyta filmų platinimo kainos, vadinamos rentalu, apskaičiavimo tvarka ir konkretūs rentalu dydžiai, leidžia teigti, kad buvo sudarytas konkurenciją ribojantis susitarimas.

Šį teismo sprendimą bendrovė „Theatrical Film Distribution“ apskundė LVAT, tačiau vėliau apeliacinio skundo atsisakė, ir byla buvo nutraukta.

KT paskirtos baudos, Eur

* – įvertinus pandemijos įtaką, baudos pažeidėjoms už draudžiamus susitarimus sumažintos 80 proc.

** – teismai dalį baudų sumažino

Dėl MPJNVDJ pažeidimo

LVAT atmetė „Palink“ skundą ir paliko galioti 2021 m. gegužę priimtą VAAT sprendimą, kuriuo mažmeninės prekybos tinklą valdanti bendrovė pripažinta pažeidusi MPJNVDJ, tačiau jai skirta bauda sumažinta nuo 78 tūkst. iki 51 tūkst. Eur.

VAAT konstatavo, kad „Palink“ spaudė 7 tiekėjus, tiekiančius bendrovės valdomam prekybos tinklui IKI maisto prekes ir gėrimus, išnaudoti preliminarių pardavimo skatinimo priemonėms numatytą biudžetą. Pirmosios instancijos teismas, susipažinęs su „Palink“ darbuotojų tiekėjams siūstais el. laiškais, padarė išvadą, jog bendrovė nesitarė su tiekėjais dėl rinkodaros biudžeto, bet teikė pasiūlymus, kurių jie iš esmės negalėjo atsisakyti, nes būtų patyrę galimas neigiamas pasekmes, pavyzdžiui, prekių pirkimų stabdymą, prekių kiekių sumažinimą šventiniu laikotarpiu.

Pagal MPJNVDJ didelę rinkos galią turinčiai MPJ ir tiekėjui nėra draudžiama susitarti dėl preliminaros planuojamos rinkodaros biudžeto sumos, tačiau toks preliminarus susitarimas dėl faktiškai atliekamų MPJ veiksmų neturi tapti privalomu reikalavimu, kaip buvo minėtu atveju.

Dėl vadovų asmeninės atsakomybės

LVAT tenkino KT prašymą ir kartelį sudariusių bendrovių – Panevėžio statybos tresto (PST) ir „Irdaivos“ – buvusiems vadovams pritaikė asmeninę atsakomybę: buvusiam PST vadovui pritaikė maksimalias KĮ įtvirtintas sankcijas – 5 metams apribojo teisę užimti vadovaujančias pareigas bei skyrė 14 481 Eur baudą, o buvusiam „Irdaivos“ vadovui – 4 metams apribojo teisę eiti vadovaujančias pareigas ir skyrė 11 000 Eur baudą.

Teismas sutiko su KT padaryta išvada, kad tuometis PST vadovas tiesiogiai prisidėjo prie draudžiamo susitarimo sudarymo, nes pats pasirašė daugumą jungtinės veiklos sutarčių, o „Irdaivos“ vadovas privalėjo žinoti, jog jo vadovaujama bendrovė padarė ar daro pažeidimą, nors sutartis pasirašė ne jis, o pirkimų direktorius, įgaliotas atstovauti bendrovei viešuosiuose pirkimuose, taip pat pasirašyti jungtinės veiklos sutartis.

KT kreipėsi į teismą su prašymu skirti sankcijas vadovams po to, kai LVAT 2021 m. birželio 3 d. atmetė PST ir bendrovės „Active Construction Management“, kuri anksčiau vadinosi „Irdaiva“, apeliacinius skundus ir paliko nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą. Juo buvo pripažinta, kad KT pagrįstai skyrė įmonėms baudas už konkurenciją ribojantį susitarimą viešuosiuose pirkimuose: PST – 8 513 500 Eur, „Irdaivai“ – 3 685 900 Eur.

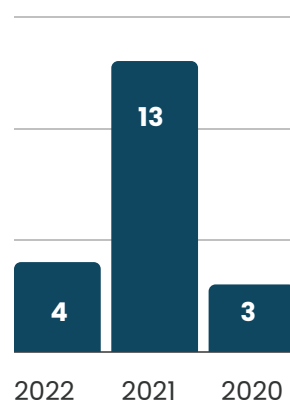
Iš viso teismai, baigę 3 bylas dėl sankcijų įmonių vadovams skyrimo, patenkino KT prašymus skirti sankcijas penkiems vadovams. Dar dėl keturių vadovų asmeninės atsakomybės skyrimo KT kreipėsi į VAAT per 2022-uosius. 2023 m. pradžioje teisme buvo nebaigtos nagrinėti 4 bylos, kuriose sprendžiamas klausimas dėl sankcijų taikymo iš viso 22 vadovams.

Vadovaujantis KĮ, visų ūkio subjektų vadovų, kuriems galioja teismų paskirtos sankcijos, sąrašas skelbiamas KT interneto svetainėje. Pagal Konkurencijos tarybos asmens duomenų tvarkymo taisyklės ši informacija skelbiama iki teismo paskirtų sankcijų galiojimo pabaigos.

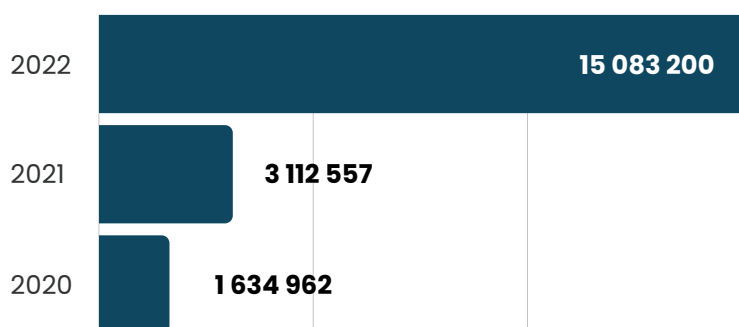
KĮ numato, kad ūkio subjekto vadovui už prisidėjimą prie ūkio subjekto sudaryto draudžiamo konkurentų susitarimo ar piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi gali būti **apribojama teisė iki 5 metų** eiti viešojo ir (arba) privataus juridinio asmens vadovo pareigas, būti viešojo ir (arba) privataus juridinio asmens kolegialaus priežiūros ir (arba) valdymo organo nariu. Papildomai taip pat gali būti **skiriama bauda iki 14 481 Eur**.

Atsakomybė gresia ir tiems vadovams, kurie nutraukė darbo santykius su įstatymą pažeidusiais ūkio subjektais, tačiau yra prisidėję prie pažeidimo. Minėtas sankcijas vadovams KT motyvuotu prašymu taiko teismas.

Vadovai, dėl kurių asmeninės atsakomybės KT kreipėsi į teismą

Sumokėta baudų į valstybės biudžetą už anksčiau KT nustatytus pažeidimus, Eur

XIII Švietimas konkurencijos sirtyje

Institucija kasmet dalį savo žmogiškųjų ir finansinių išteklių skiria švietimui konkurencijos srityje: KT ekspertai organizuoja mokymus tikslinėms grupėms, rengia ir dalyvauja konferencijose konkurencijos teisės klausimais, skaito pranešimus tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, su įvairiomis visuomenės grupėmis dalijasi informacija apie konkurencijos teikiamą naudą vartotojams ir verslui, ragina asmenis pranešti apie konkurenciją ribojančius atvejus bei vykdo konkurencijos pažeidimų prevenciją.

Baigusi tyrimą ir pripažinusi, kad LVA ir jai priklausančios vaistinės sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą dėl kompensuojamųjų vaistų antkainių, KT 2022 m. pabaigoje fiksavo padidėjusį poreikį konsultuoti verslą ir įmones vienijančias asociacijas dėl rizikų, kurios gali kilti asociacijos nariams tariantis dėl bendrų veiksmų, dalijantis komerciškai jautria informacija (plačiau – skyriuje „Konkurenciją ribojantys susitarimai“). Aktyvesnė šviečiamoji veikla su verslo asociacijomis bus tęsiama ir 2023 m.

KT atkreipia verslo dėmesį, kad ekspertai teikia bendro pobūdžio konsultacijas dėl institucijos vykdomų procedūrų ir jos kompetencijai priskirtų teisės aktų taikymo. Dėl konkrečių ūkio ar viešojo administravimo subjekto veiksmų atitikties teisės aktų reikalavimams KT sprendžia tik atlikusi tyrimą ir įvertinusi aplinkybių visumą, kai yra KĮ numatytas pagrindas tokiam tyrimui atlikti.

KT, aktyviai vykdanči konkurencijos pažeidimų prevenciją, įspėja verslą apie riziką pažeisti KĮ – 2022 m. iš viso išsiųsti 29 prevenciniai raštai 31 ūkio subjektui. Pastaraisiais metais pastebima, kad verslo atstovai, gavę prevencinius raštus, suskumba keisti savo elgesį, pavyzdžiui, atsisako abejotinų sutarčių su verslo partneriais nuostatų, kurios galėtų pažeisti KĮ.

Siekdama informuoti visuomenę apie institucijos vykdomą veiklą, KT 2022 m. išplatino 131 pranešimą spaudai lietuvių kalba ir dalį jų – anglų kalba, taip pat skelbė aktualią informaciją institucijos interneto svetainėje ir socialinių tinklų paskyrose. Daugiausia žiniasklaidos dėmesio sulaukė KT baigti tyrimai dėl nustatytų KĮ ir SESV pažeidimų (plačiau – skyriuje „Konkurenciją ribojantys susitarimai“), taip pat domėtasi sandoriu miltų, makaronų ir kitų gaminių rinkoje, kuriam KT nedavė leidimo (plačiau – skyriuje „Koncentracijų priežiūra“), institucijos argumentais dėl trečiojo elektros rinkos liberalizavimo etapo atidėjimo, tarp miestinių vežėjų vykdomos reformos, kompensuojamųjų vaistų antkainių nustatymo reglamentavimo (plačiau – skyriuje „Teisėkūra“).

KT ekspertų nuomonės taip pat buvo klausiama, kokių veiksmų gali imtis konkurencijos institucija kylant energijos, prekių ir paslaugų kainoms.

KT, kurdama įvairų turinį socialiniuose tinkluose, didino sekėjų skaičių ir siekė, kad informacija apie konkurencijos teikiamą naudą pasiektų kuo daugiau vartotojų. 2022 m. KT, minėdama veiklos 30-metį, socialiniuose tinkluose skelbė svarbiausius ir įdomiausius faktus apie institucijos veiklą, kokie pokyčiai vyko per tris dešimtmečius, kai buvo priimtas KĮ. Siekiant atskleisti KT, kaip patrauklaus darbdavio, įvaizdį, socialinių tinklų paskyrose buvo viešinami Vilniaus universiteto (VU) ekspertų atlikto organizacijos Gerovės tyrimo rezultatai (plačiau – skyriuje „Žmogiškieji ir finansiniai ištekliai“).

KT ne pirmus metus ragino asmenis, turinčius informacijos apie galimus kartelinius susitarimus, pranešti apie tai institucijai ir gauti KĮ numatytą atlygį. Apie tokią galimybę visuomenė informuota vaizdo klipse, 2022 m. pradžioje transliuotame per LRT televiziją. KT ekspertai aktyviai konsultavo asmenis, kokia informacija būtų laikoma pagrįstais įrodymais apie galimą kartelinių susitarimą.

Iš viso per KT interneto svetainėje **atnaujintą „Pranešk mums“** formą buvo gauti **23 elektroniniai pranešimai** apie galimus draudžiamus susitarimus. Nors pranešėjų pateikiami duomenys ne visuomet gali būti teisinis pagrindas tyrimui pradėti, gyventojai atkreipia institucijos dėmesį į potencialius kartelių atvejus, kuriuos KT vėliau gali analizuoti savo iniciatyva. Kai kurie gauti duomenys paskatino instituciją detaliau paanalizuoti situaciją tam tikruose sektoriuose.

Tarptautinė konferencija, skirta KT veiklos 30-mečiui

2022 m. sukako 30 metų, kai priimtas KĮ ir veiklą pradėjo tuometė Valstybinė kainų ir konkurencijos tarnyba – KT pirmtakė. Ta proga spalio 7 d. Vilniuje surengta tarptautinė konkurencijos teisės konferencija, kuri subūrė konkurencijos teisės profesionalus iš Lietuvos ir užsienio valstybių, verslininkus, įvairių priežiūros institucijų atstovus, akademikus bei politikus.

Renginį atidariusi Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė savo sveikinimo kalboje pabrėžė, kad šaliai atkūrus nepriklausomybę vyriausybės skyrė konkurencijai išties nemažai dėmesio, o pastaraisiais metais vienas aktualiausių klausimų – kaip atrasti deramą santykį tarp ūkinės veiklos reguliavimo, kuris yra viena pagrindinių poveikio priemonių rinkoms, ir erdvės, kuri yra skirta išskirtinai konkurencijai. Vyriausybės vadovė linkėjo, kad institucija ir toliau išliktų vienu iš svarbiausių liberalios demokratijos simbolių.

Pirmoje konferencijos dalyje „Ar už tokią konkurenciją kovojome?“ apžvelgtas pirmasis atkurtos nepriklausomybės dešimtmetis, kartais vadinamas „laukiniu kapitalizmu“, kurį apibūdina arši verslo konkurencija. O koks vaidmuo teks konkurencijai ateityje, atsižvelgiant į vis dažniau pasitaikančius bandymus kylančias problemas spręsti reguliavimu, diskutuota antroje renginio dalyje „Konkurencija mirė. Tegyvuoja reguliavimas!“.

Ją pradėjęs EK Konkurencijos generalinio direktorato vadovas Olivier Guersent'as savo pranešime siuntė Marko Twaino perfrazuotą mintį, kad kalbos apie konkurencijos mirtį yra gerokai perdėtos. Anot jo, konkurencijos politika yra viena iš kryptių, kuri gali padėti įveikti iššūkius, kylančius kriziniais laikotarpiais, kai būtina ginti pagrindinius konkurencijos principus: atviras rinkas, inovacijas ir vartotojų gerovę.

Vėliau kartu su EK Konkurencijos generalinio direktorato vadovu diskutavo Vokietijos federalinio kartelių biuro (*Bundeskartellamt*) viceprezidentas Konradas Ostas, Nyderlandų vartotojų ir rinkų tarnybos pirmininkas Martijnas Snoepas, tuometis Lietuvos banko valdybos narys Marius Jurgilas bei Belgijos advokatų kontoros „White & Case LLP“ partneris Assimakis Komninos, kurie aptarė, ar pagrįsti vis garsiau skambantys nuogąstavimai, kad konkurencija negali padėti pasaulio šalims išspręsti daugybės iššūkių, susijusių su klimato kaita, skaitmenizacija, finansiniu stabilumu, energetine nepriklausomybe, sveikatos apsauga ar kt.

Mokymai ir renginiai

KT atstovai kasmet yra dažnai kviečiami dalyvauti renginiuose, skaityti pranešimus Lietuvos ir tarptautiniuose forumuose, kur tiek su teisininkų, tiek su verslo bendruomene diskutuojama aktualiomis konkurencijos teisės temomis.

Kaip atpažinti kartelius viešuosiuose pirkimuose ir ką perkančiosioms organizacijoms daryti, kilus įtarimui apie galimą KĮ pažeidimą, kaip perkančiosios organizacijos gali prisidėti užtikrinant konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, kalbėta keliuose mokymuose, kuriuose dalyvavo Centrinės projektų valdymo agentūros, perkančiųjų organizacijų atstovai.

Bendradarbiaudama su Viešųjų pirkimų tarnyba, KT **spalio 19 d.** didžiausių perkančiųjų organizacijų atstovus pakvietė dalyvauti konferencijoje „Konkurencija ir viešieji pirkimai. Praktiniai patarimai perkančiosioms organizacijoms“. Renginio metu apžvelgta, kaip Lietuvoje vykdomi pirkimai atrodo ES kontekste, paaiškinta, kodėl bendravimas su rinka perkančiosioms organizacijoms yra viena iš priemonių stiprinti konkurenciją ir kokią įtaką jai turi smulkiosioms ir vidutinėms įmonėms suteikiamos galimybės.

Daugiau kaip 200 dalyvių sužinojo, kokie tiekėjų veiksmai gali pažeisti konkurenciją ir kokios sąlygos gali būti palankios karteliams, pateikti pavyzdžiai, kokios pirkimų aplinkybės galėtų kelti įtarimą perkančiosioms organizacijoms, taip pat – kokių veiksmų gali imtis KT, gavusi informaciją apie galimą kartelį, kokios yra perkančiųjų organizacijų teisės ir pareigos.

Konferencija „Konkurencija ir viešieji pirkimai. Praktiniai patarimai perkančiosioms organizacijoms“

Bendradarbiavimą su perkančiosiomis organizacijomis KT skatina jau ne vienerius metus, nes sąžininga konkurencija viešuosiuose pirkimuose yra viena esminių priemonių, galinčių užtikrinti efektyvų valstybės išteklių panaudojimą, todėl svarbu, kad tiekėjų konkurencija viešuosiuose pirkimuose vyktų realiai ir pirkimo procedūra nebūtų tik formalus dokumentų parengimas.

KT patirtis liudija, kad perkančiųjų organizacijų veiksmai siekiant užkirsti kelią tokioms situacijoms gali reikšmingai prisidėti prie norimo rezultato – visuomenei reikalingų geros kokybės prekių ir paslaugų įsigijimo už priimtina kainą. Žinia apie kartelių viešuosiuose pirkimuose daromą žalą skleista ir plačiai visuomenei transliuojant vaizdo klipą per LRT televiziją.

KT ekspertai kartu su kolegomis iš Ryšių reguliavimo tarnybos ir Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos taip pat dalinosi gerąja praktika veiksmingos konkurencijos užtikrinimo srityje. Susitikimo metu buvo pristatyta taikoma rinkos apibrėžimo metodika bei praktiniai atliktų rinkų tyrimų pavyzdžiai. Aptarti atliktų rinkų tyrimų dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ypatumai, konkurenciją ribojančių susitarimų ir įmonių susijungimų klausimai.

Nuo 2021 m. lapkričio įsigaliojus MPĮNVDĮ pataisoms, KT 2022 m. informavo tiekėjus, kad daugiau jų gali ginti savo interesus, jeigu patirtų 5 didžiųjų prekybos tinklų spaudimą. Apie tai, kokiais atvejais tiekėjai gali kreiptis į KT, kokie prekybininkų veiksmai draudžiami ir kaip elgtis įtariant galimą įstatymo pažeidimą, kalbėta nuotoliniuose mokymuose, kuriuose dalyvavo 63 maisto prekių ir gėrimų tiekėjai.

Jie raginti kreiptis į instituciją ir teikti informaciją apie įtariamus MPĮNVDĮ pažeidimus ar patiriamą prekybos tinklų spaudimą, o kilus klausimų, kokie prekybininkų veiksmai yra draudžiami, konsultuotis dėl įstatymo nuostatų su KT (plačiau – skyriuje „Mažmeninė prekyba“).

Atsižvelgdama į padidėjusį poreikį padėti dėl Rusijos karo Ukrainoje nukentėjusioms įmonėms gauti valstybės pagalbą, KT konsultavo kitų institucijų (Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos ir Ryšių reguliavimo tarnybos) darbuotojus dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo.

Mokymuose pristatyta, kas yra valstybės pagalba, kokia pagalba yra neteisėta ir kuo ji skiriasi nuo nesuderinamos, kodėl verslą reguliuojančioms institucijoms svarbu suprasti valstybės pagalbos koncepciją bei kaip veikia KT administruojamas Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registras. Mokymų metu apžvelgti valstybės pagalbos projektų pavyzdžiai abiejų institucijų reguliuojamose srityse.

Dalyviai, be kita ko, taip pat susipažino su kriterijais nustatant, ar teikiama parama kvalifikuojama kaip valstybės pagalba, apie kurią privaloma pranešti EK ir gauti jos sutikimą, sužinojo apie išimtis, kuriomis remiantis paramos priemonės gali būti įgyvendinamos be pareigos derinti jas su EK.

KT specialistai akcentavo, kad skiriant valstybės paramą įmonėms ar fiziniams asmenims, kurie užsiima tam tikrų prekių gamyba ar paslaugų teikimu rinkoje, gali tekti taikyti ES valstybės pagalbos taisykles, todėl siekiant nustatyti, ar parama būtų laikoma valstybės pagalba, svarbu įvertinti visus jos požymius ir nuspręsti, ar tokios pagalbos nereikia suderinti su EK.

Sukauptomis profesinėmis žiniomis KT darbuotojai dalijasi ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. KT ekspertai 2022 m. vedė mokymus Kosovo, Ukrainos, Sakartvelo konkurencijos institucijos darbuotojams (plačiau apie tarptautinius projektus – skyriuje „Tarptautinis bendradarbiavimas“).

Bendradarbiavimas su akademinė bendruomene

KT jau ne pirmus metus tęsia bendradarbiavimą su akademinė bendruomene, institucijos ekspertai veda paskaitas teisės ir ekonomikos studentams įvairiuose universitetuose, vertina jų atliktus darbus. Kad konkurencijos teisė ir ekonomika – glaudžiai susijusios sritys, galėjo įsitikinti tiek VU, tiek Kauno technologijos universiteto ekonomikos studentai.

Per kelias nuotoline paskaitas KT ekspertai VU ekonomikos studentams aiškino pagrindines konkurencijos teisės sąvokas, pristatė, kuo svarbūs ekonominės analizės metodai nagrinėjant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylas, pagal kokius kriterijus nustatoma, ar įmonė piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, kokia atsakomybė gresia už KĮ pažeidimus.

Studentai taip pat išgirdo, kad įmonės, sudariusios draudžiamus susitarimus, turi galimybę pasinaudoti Atleidimo nuo baudų programa ir išvengti sankcijų ar tikėtis jų sumažinimo, o asmenims, pranešusiems apie galimus konkurenciją ribojančius susitarimus, gali būti išmokėta iki 100 tūkst. Eur. Ekspertai taip pat atsakė į studentų klausimus, pakomentavo kai kuriuos institucijos priimtus sprendimus.

„Verslo sudaromi karteliai sumažina rinkoje esantį netikrumą dėl konkurentų elgesio, neskatina įmonių veikti efektyviau, dėl ko nukentčia vartotojai negalėdami įsigyti geresnės kainos ar kokybės prekių ir paslaugų.“

Irma Urmonaitė, Konkurencijos tarybos pirmininko pavaduotoja

ĮMONIŲ SUSIJUNGIMAI – KONCENTRACIJOS

DRAUDŽIAMSI SUSITARIMAI

PIKTNAUDŽIAVIMAS DOMINUOJANČIA PADĖTIMI

„Jei jungiasi artimi konkurentai, o po susijungimo rinkoje liktų mažai žaidėjų, Konkurencijos tarybai tai gali būti signalas, kad dėl tokios koncentracijos galėtų būti reikšmingai apribota konkurencija.“

Karina Kučaidze, Konkurencijos tarybos narė

Būsimiems ekonomistams, kurie dar studijuoja Kauno technologijos universitete, KT specialistai pristatė, kokią žalą verslui ir vartotojams daro konkurenciją ribojantys susitarimai, kaip nagrinėjamos koncentracijos ir kokiais atvejais dėl įmonių susijungimo gali būti reikšmingai apribota konkurencija, be to, kada laikoma, kad įmonės piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi ir kaip išaiškinami sudėtingiausi konkurencijos teisės pažeidimai.

Vilniaus universiteto
KARJEROS DIENOS'22

2022 m. KT ekspertai dalyvavo VU surengtuose Karjeros dienų renginiuose, kur būsimiems ekonomistams ir teisininkams pristatė institucijos veiklą bei kvietė pabaigus studijas tapti KT komandos dalimi ir mokytis iš savo srities profesionalų. Tiek teisės, tiek ekonomikos programų studentai nuolatos kviečiami atlikti praktiką KT ir įvertinti, ar institucijos siūlomos darbo sąlygos bei karjeros galimybės galėtų būti jų profesinio kelio pradžia.

131

išplatintas pranešimas spaudai

300

atstovų iš perkančiųjų organizacijų dalyvavo KT ekspertų vestuose mokymuose apie kartelių viešuosiuose pirkimuose žalą

XIV Tarptautinis bendradarbiavimas

Tarptautinio bendradarbiavimo srityje KT aktyviai dalijosi sukaupta patirtimi su kitų šalių konkurencijos teisės profesionalais dalyvaudama Europos ir pasaulio konkurencijos institucijų bendradarbiavimo forumuose, EBPO veikloje, o vykdydama ES finansuojamus projektus prisidėjo prie Ukrainos, Sakartvelo ir Kosovo institucijų darbuotojų gebėjimų stiprinimo.

Į KT ekspertinę patirtį, kuria dalijasi su kitų valstybių įstaigomis, ne pirmus metus dėmesį atkreipia užsienio konkurencijos teisės profesionalai. Pasaulio konkurencijos institucijų veiklos rezultatus kasmet vertinantis konkurencijos teisės ir tyrimų centras „Global Competition Review“ aštuntus metus iš eilės **KT skyrė tris žvaigžduotes iš penkių**. Tokio pat įvertinimo sulaukė Belgijos, Latvijos, Lenkijos, Šveicarijos ir kitų valstybių konkurencijos priežiūros institucijos.

Savo išvadose „Global Competition Review“ centras pažymėjo, kad KT, turėdama palyginti nedidelius žmogiškuosius išteklius, yra palankiai vertinama šalies teisininkų bendruomenės, kuri pripažįsta institucijos nepriklausomumą, ambicijas ir rezultatus koncentracijų analizės srityje, tačiau, kaip ir daugelyje kitų jurisdikcijų, tikisi spartesnių atliekamų tyrimų procesų, užtikrinant konkurencijos apsaugą Lietuvoje.

Nauji ir tęsiami projektai

2022 m. KT pradėjo įgyvendinti 1,2 mln. Eur vertės ES finansuojamą Dvynių programos projektą, skirtą stiprinti Sakartvelo nacionalinės konkurencijos agentūros gebėjimus. Įgyvendinant projektą siekiama padėti Sakartvelo institucijai suderinti šalies norminę ir teisinę sistemą su ES teise bei gerąja tarptautine praktika konkurencijos teisės ir vartotojų apsaugos srityse. Sukaupta patirtimi su kolegomis iš Sakartvelo nacionalinės konkurencijos agentūros dalijasi KT, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos bei Austrijos konkurencijos institucijos darbuotojai.

Taip pat buvo tęsiami vystomojo bendradarbiavimo projektai Kosove ir Ukrainoje. KT ekspertai konsultavo šių šalių institucijas konkurencijos ir valstybės pagalbos klausimais: padėjo tobulinti vietos teisės aktus, vedė mokymus, teikė pagalbą vykdant tyrimus, patarė, kaip apie konkurencijos teisės reikalavimus ir institucijų veiklą informuoti verslo atstovus, valdžios įstaigas ir visuomenę.

Tęsdama ES lėšomis finansuojamą projektą „DATACROSS II“, KT padėjo tobulinti įrankį, skirtą padėti nustatyti specifines įmonių nuosavybės struktūros formas, dėl kurių gali kilti didelė konkurenciją ribojančių susitarimų, korupcijos ir pinigų plovimo rizika Europos bendrojoje rinkoje. Sukurtą įrankį projekte išbando ir tobulina įvairios teisėsaugos institucijos, turto susigrąžinimo tarnybos, finansinės žvalgybos padaliniai, kovos su korupcija ir konkurencijos priežiūros institucijos, tiriamosios žurnalistikos atstovai iš 7 ES šalių: Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Belgijos, Rumunijos, Lietuvos ir Čekijos. Be KT, projekte taip pat dalyvauja ES teisėsaugos agentūros Europolo, Korupcijos prevencijos institucijų tinklo atstovai.

Bendradarbiavimas su Baltijos ir kitų šalių konkurencijos institucijomis

Trijų Baltijos šalių konkurencijos institucijos 2022 m., kaip ir kasmet, glaudžiai bendradarbiavo ir keitėsi patirtimi, sukaupia analizuojant bei vertinant įmonių sandorius, atliekant draudžiamų susitarimų tyrimus bei sprendžiant kitas aktualias profesines problemas.

2022 m. vasario 25 d., praėjus dienai po Rusijos karinės invazijos į kaimyninę šalį, Lietuvos, Estijos ir Latvijos konkurencijos institucijų vadovai – Šarūnas Keserauskas, Juris Gaiķis, Mārtas Otsas – paskelbė bendrą Ukrainą palaikantį pareiškimą, kuriuo kreipėsi į Tarptautinio konkurencijos tinklo valdymo organus ir paragino stabdyti Rusijos ir jos ekspertų dalyvavimą visuose šio bendradarbiavimo forumo organizuojamuose renginiuose.

Trijų Baltijos šalių konkurencijos institucijų vadovai prisijungė prie tuo metu nacionalinių vyriausybių platintų pareiškimų, kuriais buvo pasmerkta atvira ir didelio masto Rusijos vykdoma karinė agresija prieš nepriklausomą, taikią ir demokratinę Ukrainos valstybę, ir paragino tarptautinę bendruomenę įvesti griežčiausias įmanomas sankcijas, įskaitant politinę Rusijos izoliaciją.

Atsižvelgęs į kreipimąsi, kovo 2 d. Tarptautinio konkurencijos tinklo valdymo grupės pirmininkas Andreasas Mundtas priėmė sprendimą sustabdyti Rusijos konkurencijos institucijos ir jos ekspertų dalyvavimą visuose renginiuose.

Dar vieną kreipimąsi Lietuvos, Latvijos ir Estijos konkurencijos institucijų vadovai, prie kurių prisijungė ir Lenkijos institucijos vadovas, kovo 3 d. išsiuntė EBPO Konkurencijos komitetui bei Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijai (angl. UNCTAD), taip pat ragindami stabdyti Rusijos konkurencijos institucijos ir jos ekspertų dalyvavimą visuose su konkurencijos klausimais susijusiuose minėtų organizacijų renginiuose. Reaguodama į tai, EBPO nuo kovo 8 d. sustabdė Rusijos ir Baltarusijos dalyvavimą organizacijos veikloje, įskaitant EBPO Konkurencijos komiteto ir darbo grupių susitikimus.

EBPO taryba ir generalinis sekretorius pasmerkė Rusijos invaziją į suverenios Ukrainos teritoriją kaip akivaizdų tarptautinės teisės pažeidimą keliant rimtą grėsmę taisyklėmis pagrįstai tarptautinei tvarkai.

Rusijos karo Ukrainoje sukelta energetikos krizė, kylančios kainos bei kokių veiksmų gali imtis nacionalinės konkurencijos institucijos tapo vienu iš aktualių temų, kurias aptarė 2022 m. spalio 6 d. Vilniuje susitikę trijų Baltijos valstybių konkurencijos institucijų vadovai (nuotr.). Taip pat diskutuota apie verslo sandorių, vykstančių trijose Baltijos šalyse, nagrinėjimą.

Vienas aptartų verslo sandorių pavyzdžių – 2022 m. Lietuvos, Latvijos ir Estijos konkurencijos institucijų nagrinėta koncentracija, kurios metu Latvijos bendrovė „Dobeles dzirnavnieks“ ketino įsigyti 100 proc. Lietuvos įmonės „Baltic Mill“, valdančios „Malseną plus“, akcijų. KT nustatė neigiamą poveikį konkurencijai Lietuvoje ir nedavus leidimo, „Dobeles dzirnavnieks“ negalėjo įgyvendinti planuoto sandorio Lietuvoje (išsamiau – skyriuje „Koncentracijų priežiūra“).

Tikėtina, kad šalių sienas peržengiančių sandorių bus ir ateityje, net ir įvertinus tvyrantį netikrumą dėl ekonominės situacijos bei išaugusių energetikos išteklių kainų. Pastarosioms, kaip ir kylančiai infliacijai, nacionalinės konkurencijos institucijos iš esmės turi ribotas galimybes daryti įtaką, tačiau gali rekomenduoti šalių vyriausybėms bei parlamentams nepriimti teisės aktų projektų, jeigu šie keltų riziką suvaržyti konkurenciją tam tikrose rinkose, dėl ko žalą patirtų ir vartotojai, – tokia patirtimi su kolegomis pasidalino KT atstovai.

Taip pat susitikime aptarta Lietuvos ir Latvijos institucijų vykdoma elektroninės prekybos sektoriaus dalyvių apklausa, kurios metu tikimasi išsiaiškinti, ar verslas susiduria su galimais konkurencijos ribojimais e. prekyvietėse bei kokios problemos galėtų būti aktualios abiejose Baltijos valstybėse veikiančioms įmonėms (išsamiau – skyriuje „Rinkų tyrimai“).

Lapkričio 14–15 d. Rygoje Baltijos šalių konkurencijos teisės ekspertai rinkosi į konferenciją, skirtą paminėti Latvijos konkurencijos institucijos veiklos 30-metį. Renginyje aptarti konkurencijos teisės iššūkiai, susiję su skaitmeninių rinkų plėtra, apžvelgta naujausia ESTT konkurencijos teisės bylą praktika.

Nemažai renginyje diskutuota apie viešojo administravimo įstaigų dalyvavimo versle iššūkius. Vienoje iš diskusijų, kurioje kelti aktualūs Baltijos šalims konkurencijos teisės įgyvendinimo klausimai, dalyvavo ir KT pirmininkas Š. Keserauskas.

Baltijos šalių regioninę konkurencijos teisės konferenciją kasmet organizuoja viena iš trijų Baltijos šalių valstybių. Renginio svečiai dalyvauja tiek bendrose diskusijose, tiek atskirose darbo grupėse aptariant koncentracijų nagrinėjimo, konkurencijų ribojančių susitarimų ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimų aktualijas, skaitmeninių rinkų bei kitas temas.

Dalyvavimas tarptautinių forumų ir organizacijų veikloje

KT ne pirmus metus yra aktyvi EK ir valstybių narių nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo tinklo (angl. *European Competition Authorities, European Competition Network, ECN*) ir Tarptautinio konkurencijos tinklo (angl. *International Competition Network, ICN*) narė. KT bendradarbiauja ir su kitų šalių konkurencijos institucijomis dalyvauja darbo grupėse, kuriose keičiamasi gerąja praktika, nagrinėjant konkurencijų ribojančių susitarimų, koncentracijų ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylas, reguliariai aptariami reguliavimo pasikeitimai ir naujovės.

Konkurencijos teisės pažeidimų įrodinėjimo standartai, prioritetai tiriant kartelius, COVID-19 pandemijos įtaka konkurencijos institucijų atliekamiems tyrimams – tai tik dalis temų, kuriomis Tarptautinio konkurencijos tinklo konferencijoje, vykusioje 2022 m. gegužės mėn. Berlyne, diskutavo daugiau nei 400 konkurencijos teisės ekspertų iš 80 valstybių. Diskusijoje su Brazilijos, Malaizijos, Vokietijos ir Saudo Arabijos atstovais dalyvavusi KT narė Irma Urmonaitė apžvelgė skaitmeninių technologijų iššūkius, su kuriais pastaruoju metu susidūrė KT, įgyvendindama KĮ priežiūrą.

KT narė Medeina Augustinavičienė, dalyvaudama tarptautinėje konferencijoje Prancūzijoje, pristatė Lietuvos tarpinstitucinio bendradarbiavimo pavyzdį, kai mūsų šalyje prasidėjus elektros liberalizavimo procesui, išryškėjo klientų duomenų pasidalijimo vienodomis sąlygomis tarp visų rinkos žaidėjų problema, kurią sprendžiant prisidėjo KT, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba bei Energetikos ministerija. KT atstovė kartu su Prancūzijos konkurencijos institucijos bei Prancūzijos energetikos reguliavimo tarnybos ekspertais diskutavo, kokios rizikos kyla, kai didelės, istoriškai sukauptos klientų duomenų bazės tampa vienu pagrindinių instrumentų verslui plečiant savo užimamos rinkos dalį bei formuojant rinkodaros strategijas.

Kaip ir kasmet, KT aktyviai prisidėjo prie EBPO Konkurencijos komiteto bei jo darbo grupių veiklos, dalijosi Lietuvos sukaupta patirtimi teikdama apžvalgas apie konkurenciją energetikos rinkose, įmonių vadovų atsakomybę ir diskvalifikavimą iš viešųjų pirkimų, konkurenciją kylant infliacijai, koncentracijai, kuriems nereikalingas išankstinis Konkurencijos tarybos leidimas, nagrinėjimą, pirkėjo galią ir pirkėjų kartelius.

2022 m. lapkričio 16–17 d. Tbilisyje (Sakartvelas) vyko tarptautinė konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos konferencija, kur dalyvavo KT atstovai.

Dvišaliai vizitai

Siekdama supažindinti kitų šalių ekspertus su KT ir kitų Lietuvos institucijų veiklos praktika, 2022 m. KT organizavo dvišalius vizitus Armėnijos ir Kosovo įstaigų delegacijoms.

Rugpjūčio 23–26 d. mokomojo vizito metu svečiams iš Kosovo konkurencijos institucijos KT ekspertai pristatė, kaip Lietuvoje užtikrinama konkurencijos teisės normų laikymosi priežiūra. Nemažai dėmesio skirta KT turimiems įgaliojimams vertinti viešojo administravimo subjektų priimtus teisės aktus bei jų projektus, kurie galimai riboja konkurenciją: pateikti konkretūs tiek vykdytų tyrimų, tiek teiktų KT išvadų teisės aktų rengėjams pavyzdžiai. Taip pat pristatyta Lietuvoje vykdoma verslo įmonių susijungimų priežiūra, kartelių tyrimų patirtis.

Kosovo valstybės pagalbos departamento darbuotojai susipažino su pagrindiniais valstybės pagalbos teikimo principais, kokiais atvejais valstybės pagalba gali būti pripažinta kaip neteisėta. Svečiams pristatytas KT modernizuotas Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (*de minimis*) pagalbos registras, kur viešinant informaciją apie suteiktą valstybės pagalbą užtikrinamas skaidrumas ir sąžininga konkurencija, gerinamas visuomenės informavimas apie tai, kaip panaudojami valstybės ištekliai.

Svečiai iš Kosovo taip pat lankėsi Viešųjų pirkimų tarnyboje, EIMIN, Inovacijų agentūroje bei Centrinėje projektų valdymo agentūroje.

Rugsėjo 6–9 d. per vizitą, vykusį pagal ES finansuojamą Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko techninio bendradarbiavimo projektą, Armėnijos delegacijos atstovai domėjosi, kaip per tris veiklos dešimtmečius keitėsi KT įgaliojimai tiriant konkurenciją ribojančius verslo ir viešojo administravimo subjektų veiksmus.

Taip pat svečiai sužinojo, kaip pagal EBPO parengtą metodologiją KT kasmet skaičiuoja savo veikla sukurtą tikėtiną naudą vartotojams, kokiais atvejais Lietuvos institucija, siekdama nustatyti, ar tam tikruose sektoriuose yra sudarytos pakankamos sąlygos veiksmingai konkurencijai, inicijuoja rinkų tyrimus.

KT ekspertai svečiams iš Armėnijos apžvelgė reikšmingiausias pastarųjų metų konkurenciją ribojančių susitarimų, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimus, dalijosi patirtimi koncentracijų nagrinėjimo, teisės aktų ir jų projektų vertinimo srityje.

Armėnijos delegacija taip pat lankėsi institucijose, kurios aktyviai bendradarbiauja su KT: Specialiųjų tyrimų tarnyboje, Valstybinėje vartotojų teisių apsaugos tarnyboje, Lietuvos banke.

Bendradarbiavimo susitarimas su Šiaurės Makedonija

Siekdama plėtoti bendradarbiavimą konkurencijos politikos ir konkurencijos teisės įgyvendinimo srityje bei stiprinti dvišalius santykius, 2022 m. KT pasirašė bendradarbiavimo memorandumą su Šiaurės Makedonijos konkurencijos apsaugos komisija.

Šalys susitarė bendradarbiauti ir keistis nekonfidencialia informacija apie teisėkūros pokyčius, dalytis patirtimi vykdomų tyrimų dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo srityje, organizuoti mokomuosius vizitus ir ekspertų mokymus. Susitarime įtvirtinta, kad abiejų institucijų atstovai dalyvaus viena kitos organizuojamose tarptautinėse konferencijose, seminaruose, konsultuosis aktualiais klausimais ir pan.

XV Žmogiškieji ir finansiniai ištekliai

Komanda

2022 m. gruodžio 31 d. KT komandą sudarė 5 valstybės pareigūnai, 49 valstybės tarnautojai ir 12 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis. 50 administracijos darbuotojų (iš jų 39 teisininkai, 8 ekonomistai ir 3 specialistai, baigę kitų kryptų studijas) vykdė KT įstatymais priskirtas pagrindines funkcijas, 16 – atliko kitas su institucijos veiklos užtikrinimu susijusias funkcijas.

KT, siekdama suburti ir išlaikyti kompetentingus, motyvuotus, į rezultatus orientuotus darbuotojus, formuoja vidinę institucijos kultūrą, skatinančią darbuotojų įsitraukimą, bendradarbiavimą ir nuolatinį tobulėjimą.

Jau ketvirti metai iš eilės institucijos administracija kartu su VU atlieka KT darbuotojų įsitraukimo, darbo sąlygų ir tarpusavio santykių vertinimą. Šis vertinimas, vadinamas Gerovės tyrimu, padeda KT vadovybei geriau identifikuoti stipriąsias ir tobulintinas organizacijos sritis, sudaro sąlygas labiau suprasti ir atliepti darbuotojų poreikius, įtraukti juos į institucijos tobulinimo procesą.

2022 m. Gerovės tyrime dalyvavo 90 proc. institucijos darbuotojų. Jo tikslas buvo ne tik įvertinti gerovės lygį organizacijoje, bet ir identifikuoti svarbius motyvacijos palaikymo išteklius bei darbo aplinkos veiksnius.

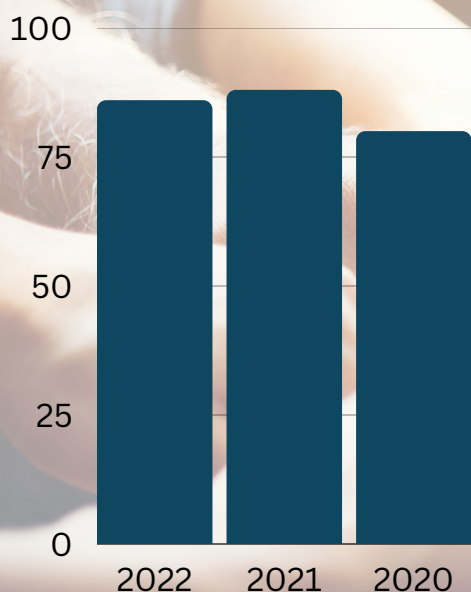
2022-aisiais, palyginti su praėjusių trejų metų rezultatais, apklaustų darbuotojų nuomone, pagerėjo bendras darbo sąlygų ir aplinkos vertinimas, įsitraukimas į darbą išliko tame pačiame lygyje. Pagal tyrimo rezultatus optimalus įsitraukimo į darbą ir išsekimo santykis rodo potencialiai subalansuotą darbo aplinką, augančius pozityvius darbo rodiklius ir sėkmingą darbuotojų adaptaciją prie nuotolinio darbo.

Teigiamus Gerovės tyrimo rezultatus ir darbuotojų įsitraukimo rodiklius leido pasiekti šios darbuotojų įvardintos KT stiprybės: institucijos profesionalumas, organizacijos kultūra ir atmosfera, kolektyvas, darbo pobūdis ir sąlygos, galimybės tobulėti, vadovų patirtis ir kompetencija. Tyrimo rezultatai padėjo identifikuoti asmeninius darbuotojų išteklius motyvacijai skatinti.

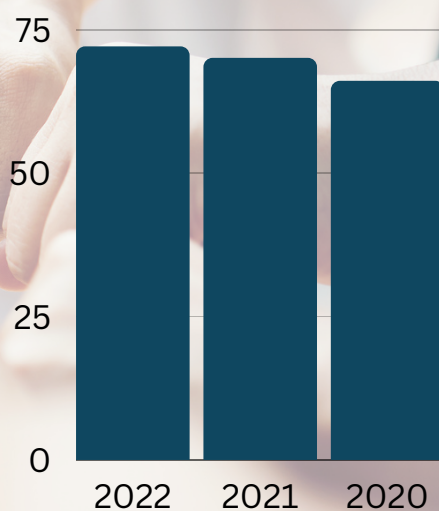
Kaip ir ankstesniais metais, tyrimo rezultatai, tobulintinos sritys ir reikalingos priemonės aptartos su padalinių vadovais ir darbuotojais.

Nepaisant aukštų darbuotojų kaitos valstybinėse institucijose rodiklių, darbuotojų kaita KT 2022 m. išliko tokia pati kaip ir 2021 m. – **siekė 7 proc.** Tokie rezultatai džiugina ir tuo pačiu skatina ieškoti vis naujesnių ir kūrybiškesnių būdų, kaip pritraukti talentus ir motyvuoti bei išlaikyti turimą komandą, nes konkurencija darbo rinkoje dėl kvalifikuotų teisės, ekonomikos, IT ir kitų sričių specialistų nuolat didėja.

KT darbuotojų pasitenkinimo organizacija lygis, proc.

KT darbuotojų įsitraukimo į darbą lygis, proc.

Šaltinis - VU tyrimas

Aukštą darbuotojų įsitraukimo lygį institucijoje rodo ir darbuotojų poreikis dalyvauti KT darbo organizavimo, darbuotojų saugos ir sveikatos, darbo ir poilsio laiko bei kitų socialinių ir ekonominių sąlygų bei garantijų užtikrinimo procese. 2022 m. pabaigoje darbuotojų iniciatyva buvo įsteigta KT profesinė sąjunga, kuri pakeitė iki tol veikusią Darbo tarybą.

KT darbuotojai aktyviai dalyvavo įvairiuose profesinės kvalifikacijos, bendrųjų gebėjimų, informacinių technologijų ir užsienio kalbų tobulinimo kursuose, mokymuose, seminaruose, kuriuos finansavo arba iš dalies finansavo darbdavys. 2022 m. KT darbuotojai iš viso dalyvavo 41 profesinės kvalifikacijos tobulinimo mokymuose, iš kurių 24 skirti KĮ priežiūros įgyvendinimui reikalingoms žinioms stiprinti, 15 – bendrųjų gebėjimų mokymai, 4 – IT raštingumo ir kibernetinio saugumo mokymai, 3 – vadovavimo ir lyderystės įgūdžiams stiprinti, 2 – korupcijos prevencijos ir 2 užsienio kalbų mokymai. Visi KT darbuotojai buvo pakviesti išklaudyti Specialiųjų tyrimų tarnybos rengiamų korupcijos prevencijos mokymų, dalyvauti Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos mokymuose aktualiais asmens duomenų apsaugos klausimais bei pasitikrinti kibernetinio saugumo žinias Regioninio kibernetinio gynybos centro rengiamuose kibernetinės higienos mokymuose.

Siekiant nuolat tobulinti profesines žinias ir kitus darbo funkcijoms atlikti būtinus gebėjimus, darbuotojams sudaromos palankios savišvietos galimybės. Savišvietos tikslu specialistai dalyvavo 10 nuotolinių mokymų, vebinarų, konferencijų, kuriuos KT darbuotojams rengė užsienio šalių partneriai. Be to, labiau patyrę institucijos ekspertai dalinosi sukauptomis žiniomis ir patirtimi su savo kolegomis bei kitų institucijų specialistais.

KT ekspertai nuolat dalyvauja Lietuvos ir užsienio institucijų renginiuose, tarptautiniuose projektuose, kur skaito pranešimus, veda seminarus, teikia konsultacijas ir pan. Dalyvaujant EBPO veikloje, ECN, ICN veikloje, dalijamasi gerąja praktika su kitų šalių konkurencijos teisės ekspertais (plačiau – skyriuje „Tarptautinis bendradarbiavimas“).

Darbuotojams sudaromos sąlygos siekti karjeros ir institucijos viduje, keliant kompetencijas ir tobulinant įgūdžius pasirinktoje veiklos srityje ar keičiant veiklos sritį, gilinant savo žinias bei profesinius įgūdžius. Viena KT darbuotoja dalyvavo penkių mėnesių trukmės EK stažuotės programoje „Blue Book“, stažuotę atlikdama Konkurencijos departamento Susijungimų skyriuje.

Finansavimas

Nuo 2022 m. KT, atsižvelgdama į Strateginio valdymo įstatymą ir strateginio planavimo metodiką, vykdo dvi ekonomikos konkurencingumo ir valstybės informacinių išteklių valstybės veiklos srities programas – funkcijų vykdymo (05-001 programa „Savivaldybių duomenų teikimo į Suteiktos valstybės pagalbos registrą finansavimas“) ir valdymo programą (05-002 programa „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos valdymo programa“).

Valdymo programa yra tęstinė, joje numatyti tik tęstinės veiklos uždaviniai bei tęstinei veiklai užtikrinti skirtos išlaidos: darbo užmokesčio ir socialinio draudimo, prekių ir paslaugų įsigijimo, darbdavių socialinių pašalpų, materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos. Funkcijų vykdymo programa orientuota į tinkamą valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos paskirstymą ir pervedimą savivaldybių biudžetams.

Lietuvos Respublikos 2022 m. valstybės biudžeto ir savivaldybės biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu KT patvirtinti asignavimai sudarė 2857 tūkst. Eur. Asignavimų planas 2022 m., įskaitant viršplanines biudžetinių įstaigų pajamų įmokas, siekė 3037,3 tūkst. Eur.

Kaip numatyta KĮ, institucija gauna pajamas iš ūkio subjektų už koncentracijos nagrinėjimą. Atsižvelgusi į patiriamas sąnaudas, KT kasmet nuo kovo 1 d. patvirtina įmokų dydžius už pranešimų apie koncentraciją ir prašymų leisti atlikti atskirus koncentracijos veiksmus nagrinėjimą. Įmonės už teikiamo pranešimo apie koncentraciją nagrinėjimą iki 2023 m. kovo 1 d. turėjo mokėti 18 600 Eur dydžio užmokestį, o už teikiamo prašymo leisti atlikti atskirus koncentracijos veiksmus nagrinėjimą – 6 200 Eur dydžio užmokestį.

Per 2022 m. bendrovės už koncentracijų nagrinėjimą iš viso sumokėjo 464,2 tūkst. Eur, o KT už išnagrinėtas koncentracijas į valstybės išdą pervedė 292,6 tūkst. Eur, kurios Biudžeto sandaros įstatymo nustatyta tvarka priskiriamos KT planinėms ar viršplaninėms pajamų įmokoms.

2022 m., palyginti su 2021 m., KT asignavimai valstybės biudžeto lėšomis kartu su viršplaninėmis įmokomis didėjo 11,9 proc. (2021 m., palyginti su 2020 m., – 2,8 proc.). Tačiau viršplaninių įmokų generuojamos pajamos nėra stabilios ir garantuotos, jos priklauso nuo konkrečiais metais pateiktų ir išnagrinėtų pranešimų apie koncentraciją skaičiaus.

Didžioji dalis asignavimų buvo skirta darbo užmokesčiui, socialinėms pašalpoms ir socialinio draudimo lėšoms, taip pat reikšminga dalis asignavimų panaudota komandiruočių, kvalifikacijos kėlimo, komunalinių paslaugų (2022 m., palyginti su 2021 m., suvartota 17 proc. mažiau šilumos energijos), ekspertinių ir kitų paslaugų išlaidoms apmokėti, materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti, valdomam valstybiniam registrui palaikyti ir vystyti, sistemų kibernetiniam saugumui stiprinti, reikiamai kompiuterinei ir programinei įrangai įsigyti.

Institucija atkreipia Vyriausybės dėmesį, kad jos biudžetas ir darbo užmokesčio fondas, palyginti ne tik su užsienio šalių konkurencijos institucijų, bet ir su Lietuvoje veikiančių giningų rinkos priežiūrą vykdančių institucijų biudžetais, išlieka neproporcingai mažas, o, žvelgiant į 2023-uosius ir tolesnius metus, KT asignavimai gana reikšmingai mažėja, nes 2022 m. baigėsi ES fondų investicijų veiksmų programos projektas, tačiau funkcijas, nepriklausomai nuo to, ar lėšos iš projekto skiriamos ar ne, KT privalės vykdyti. Dėl lėšų refinansavimo institucija kreipėsi į Vyriausybę bei Finansų ministeriją, tačiau tvirtinant 2023 m. biudžetą į KT argumentus nebuvo atsižvelgta.

2022 m. patvirtintų ir viršplaninių įmokų panaudojimas

